

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
HALI KİLİM VE ESKİ KUMAŞ DESENLERİ ANASANAT DALI

HATAY ARKEOLOJİ MÜZESİ MOZAİK
ÖRNEKLERİNDEN HAZIRLANAN MEKİKLİ
DOKUMA KOLEKSİYONU

TURGAY UYAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi ÖZNUR AYDIN

ANTALYA – 2020

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
HALI KİLİM VE ESKİ KUMAŞ DESENLERİ ANASANAT DALI

HATAY ARKEOLOJİ MÜZESİ MOZAİK
ÖRNEKLERİNDEN HAZIRLANAN MEKİKLİ
DOKUMA KOLEKSİYONU

TURGAY UYAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi ÖZNUR AYDIN

ANTALYA – 2020

T. C.

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

...../...../.....

Öğrencinin

Adı ve Soyadı

Turgay UYAR

İmzası

T. C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Turgay UYAR tarafından hazırlanan Hatay Arkeoloji Müzesi Mozaik Örneklerinden Hazırlanan Mekikli Dokuma Koleksiyonu başlıklı bu çalışma .../.../..... Tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Unvanı, Adı Soyadı

Başkan

İmza

Unvanı, Adı Soyadı

Üye

İmza

Unvanı, Adı Soyadı

Üye

İmza

Tez Konusu: Hatay Arkeoloji Müzesi Mozaik Örneklerinden Hazırlanan Mekikli Dokuma Koleksiyonu

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi:

Mezuniyet Tarihi:

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Yüksek lisans öğrenim sürecim boyunca tüm desteklerinden dolayı değerli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Öznur AYDIN başta olmak üzere, tüm hazırlık aşamalarında yakından yanımda olan, özverilerini eksik etmeyen biricik arkadaşlarım Merve ÜRÜ ve Tuğçe ŞEN'e, çalışmalarım için bana manevi ve teknik desteğini esirgemeyen İzmir Olgunlaşma Enstitüsü Müdürü Sayın Şule AYDIN'a teşekkür ederim.

Turgay UYAR

ANTALYA-2020

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Turgay UYAR
	Numarası	20165305009
	Anasanat Dalı	Halı Kilim ve Eski Kumaş Desenleri
	Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Öznur AYDIN
Tezin Adı		Hatay Arkeoloji Müzesi Mozaik Örneklerinden Hazırlanan Mekikli Dokuma Koleksiyonu

ÖZ

Hatay Arkeoloji Müzesi mozaik örneklerinden hazırlanan mekikli dokuma koleksiyonunun anlatıldığı yüksek lisans tezi üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Hatay Arkeoloji Müzesinin kuruluş ve günümüze kadar geçirdiği gelişim süreci, müze yerleşim planı içerisinde oluşturulan tarihi dönem canlandırmaları ve bazı eserlerden oluşan bölümler anlatılmaya çalışılmıştır.

3500 metrekare mozaik sergileme alanıyla 2014’de yeni binasına taşınan Hatay Arkeoloji Müzesi dünyanın en büyük mozaik koleksiyonuna sahip müzedir. Günümüzde Harbiye olarak bilinen antik adıyla Daphne bölgesindeki dönemin Antakya toplumunun villaları içerisinde, çoğunlukla taban döşemeleri olarak yapılan Roma ve Bizans Dönemi’ne ait mozaiklerde genel olarak mitolojik konular ve günlük yaşamdan sahneler yer almaktadır.

Mozaik yapım teknikleri üslup özellikleri ve tasarım için seçilen Oceanos Mozaïği, Sarhoş Dionysos Mozaïği, Terkedilmiş Ariadne Mozaïği, Tryphe ve Bios Mozaïği, Narkissos Mozaïği, Kuşlar Mozaïği, Balıklar ve Ördekler Mozaïği, Lotus Çiçeği Demeti Mozaïği, Andromeda Perseus ve Dansçılar Mozaïği gibi mozaiklerin teknik özellikleri, mitolojik öyküleri anlatılmaya çalışılmıştır.

İkinci bölümde bölgede yaygın olarak halen yapılan mekikli dokumanın ne olduğu ve tarihçesi, yörede köklü bir geçmişe sahip ipek böceği yetiştiriciliğiyle gelişen Hatay ipekli dokumacılığın durumu ve gelişimi, teknik ve renk özellikleriyle birlikte anlatılmıştır.

Üçüncü bölümde ise Hatay Arkeoloji Müzesi mozaiklerinden hazırlanan mekikli dokuma tasarımları ve bu tasarımların üretimi olan mekikli dokumaların fotoğraflarına yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hatay, Mitoloji, Mozaik, Dokuma, Mekikli Dokuma

T.R.
AKDENİZ UNIVERSITY
Institute of Fine Arts

Student	Name Surname	Turgay UYAR
	Number	20165305009
	Department	Carpet Rugs and Old Fabric Patterns
	Advisor	Asiss. Prof. Öznur AYDIN
Thesis Name		Shuttle Weaving Collection With Mosaic Samples From Hatay Archeology Museum

ABSTRACT

The master thesis consists of three chapters describing the shuttle weaving collection prepared from mosaic samples of Hatay Archeology Museum. In the first chapter, the historical process of Hatay Archeology Museum and its development until the present, historical period animations and works created in the museum layout plan are explained.

The Hatay Archeology Museum, which has been moved to its new building in 2014 with 3500 square meters of mosaic display area, is the museum with the largest mosaic collection in the world. The ancient name of the Daphne region, today known as Harbiye. The mosaics of the Roman and Byzantine Periods, which were mostly built as floorings, included mythological subjects and scenes from daily life.

According to mosaic making techniques, stylistic features and design features; "Oceanos Mosaic, Drunken Dionyssos Mosaic, Abandoned Ariadne Mosaic, Tryphe and Bios Mosaic, Narcissus Mosaic, Birds Mosaic, Fish and Ducks Mosaic, Lotus Flower Bunch Mosaic, Andromeda Perseus and Dancers Mosaic" were selected. The technical features and mythological stories of the mosaics have been tried to be explained in the works.

In the second part, shuttle weaving and its history, which is still widespread in the region, is given. The status and development of Hatay silk weaving which is developed by silkworm rearing, which has a long history in the region, is explained with its technical and color features.

In the third part, shuttle weaving designs prepared from Hatay Archeology Museum mosaics and photographs of shuttle weaving produced from these designs are given.

Keywords: Hatay, Mythology, Mosaic, Weaving, Shuttle Weaving

İÇİNDEKİLER

Bilimsel Etik Sayfası.....	i
Tez Kabul Formu.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	viii
Kısaltmalar.....	ix
Tablolar Listesi.....	x
Görseller Listesi.....	xi
1. GİRİŞ.....	1
2. BÖLÜM: HATAY ARKEOLOJİ MÜZESİ MOZAİKLERİ.....	2
2. 1. Hatay Arkeolojisi Müzesi Kuruluş ve Gelişimi.....	2
2. 2. Hatay Arkeoloji Müzesi Mozaikleri.....	13
2. 2. 1. Mozaik Yapım Teknikleri.....	45
2. 2. 2. Seçilen Mozaiklerin Mitolojik Öyküleri.....	52
3. BÖLÜM: HATAY MEKİKLİ DOKUMALARI.....	62
3. 1. Mekikli Dokuma.....	62
3. 2. Hatay İpekli El Dokumacılığı.....	65
3.3.Hatay Mekikli Dokumaları ve Teknik Özellikleri.....	76
3.4.Hatay Mekikli Dokumalarının Renk Özellikleri.....	93
4. BÖLÜM: HATAY ARKEOLOJİ MÜZESİ SEÇİLEN MOZAİK ÖRNEKLERİNDEN HAZIRLANAN MEKİKLİ DOKUMA KOLEKSİYONU	
4.1. Hatay Arkeoloji Müzesi Seçilen Mozaik Örneklerinden Hazırlanan Mekikli Dokuma Tasarımları.....	99
4.2. Hatay Arkeoloji Müzesi Seçilen Mozaik Örneklerinden Hazırlanan Mekikli Dokuma Koleksiyonu.....	110
5. SONUÇ.....	130
KAYNAKÇA.....	132

KISALTMALAR

- **cm.** : Santimetre
- **Dr.** : Doktor
- **LTD** : Limited
- **m.** : Metre
- **M.Ö.** : Milattan Önce
- **M.S.** : Milattan Sonra
- **No** : Numara
- **Prof.** : Profesör
- **s.** : Sayfa
- **ŞTİ** : Şirketi
- **TC.** : Türkiye Cumhuriyeti
- **vb.** : Ve benzeri
- **Yrd. Doç.** : Yardımcı Doçent
- **Y.Y.** : Yüzyıl

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo.1: Okeanos Mozaîi Tasarımı Örgü ve Tahar Planı.....	110
Tablo.2: Kızılkaya Kilisesi Mozaîi Tasarımı Örgü ve Tahar Raporu.....	111
Tablo.3: Geometrik Mozaik Çerçeve Parçası Tasarımı Örgü ve Tahar Raporu.....	112
Tablo.4: Sarhoş Dionyssos Mozaîi Tasarımı Örgü ve Tahar Raporu.....	113
Tablo.5: Terk Edilmiş Ariadne Mozaîi Tasarımı Örgü ve Tahar Raporu.....	114
Tablo.6: Andromeda-Perseus ve Dansçılar Mozaîi Örgü ve Tahar Raporu.....	115
Tablo.7: İrmaktaki Narkissos Mozaîi Tasarımı Örgü ve Tahar Planı.....	116
Tablo.8: Terk Edilmiş Ariadne Mozaîi Tasarımı 2 Örgü ve Tahar Raporu.....	117
Tablo.9: Üçlü İşret Tryphe ve Bios Mozaîi Tasarımı Örgü ve Tahar Raporu.....	118
Tablo.10: Balıklar ve Ördekler Mozaîi Tasarımı Örgü ve Tahar Raporu.....	119

Görseller Listesi

Görsel.1: 1932-1939 Yıllarında Hatay Kazı Çalışmaları.....	2
Görsel.2: Hatay Arkeoloji Müzesi Girişi.....	4
Görsel.3: Hatay Kronolojisi.....	5
Görsel.4: Müze Planı.....	5
Görsel.5: Üçağızlı Mağara Canlandırması.....	6
Görsel.6: İnsan Kafatasları.....	6
Görsel.7: Antik Alalah Salonu.....	7
Görsel.8: Suppiluliuma Heykeli.....	8
Görsel.9: Thyke Heykeli.....	9
Görsel.10: Roma Mozaikleri Bölümü Genel Görünüm.....	10
Görsel.11: Kemgöz Mozaïği.....	10
Görsel.12: Mevsimler Mozaïği.....	11
Görsel.13: Antakya Lahiti.....	12
Görsel.14: Sikkeler Bölümü.....	12
Görsel.15: Örgü Motifi.....	14
Görsel.16: Meandr Motifi.....	15
Görsel.17: Meandr Motifi.....	15
Görsel.18: Dişli Şerit.....	16
Görsel.19: Dalga Motifi.....	16
Görsel.20: Kurdele Ribbon Motifi.....	16
Görsel.21: Boncuk Dizisi Motifi.....	17
Görsel.22: Boncuk Dizisi Motifi.....	17
Görsel.23: Üçgenler Motifi.....	18
Görsel.24: Kıvrım(Scroll) Motifi.....	18
Görsel.25: Büfe Mozaïği.....	19
Görsel.26: Epikosmesis(Müzeyyen) Mozaïği.....	19
Görsel.27: Ananeosis Mozaïği.....	20
Görsel.28: Yaktö Mozaïği.....	20
Görsel.29: Soteria Mozaïği.....	21
Görsel.30: Heraklesin Yılanları Boğması Mozaïği.....	22
Görsel.31: Kemgöz Mozaïği.....	22

Görsel.32: Khresis Mozaïği.....	23
Görsel.33: Keklikli Mozaik.....	23
Görsel.34: Yaz Mevsimi Mozaïği.....	24
Görsel.35: Paris'in Hükmü Mozaïği.....	24
Görsel.36: Maskeli Mozaik.....	25
Görsel.37: Çiçekli Mozaik.....	25
Görsel.38: Meyveler Mozaïği.....	26
Görsel.39: Dionysos Ailesi Mozaïği.....	26
Görsel.40: Iphigenia Auliste Mozaïği.....	27
Görsel.41: Aslan Mozaïği.....	27
Görsel.42: Çobanlığa Ait Sahne Mozaïği.....	28
Görsel.43: Ktisis Mozaïği.....	28
Görsel.44: Pegasos ve Su Perileri Mozaïği.....	29
Görsel.45: Koç Başları Mozaïği.....	29
Görsel.46: Dionisos'un Zafer Alayı Mozaïği.....	30
Görsel.47: Apollon ve Dafne Mozaïği.....	30
Görsel.48: Havuz Başında Tavuskuşu Mozaïği.....	31
Görsel.49: Kentauros Mozaïği.....	31
Görsel.50: Sevinç Taşahhusu Mozaïği.....	32
Görsel.51: Gemi İle Denize Açılma Mozaïği.....	32
Görsel.52: Lotus Çiçeği Demeti Mozaïği.....	33
Görsel.53: Mahsuller Mozaïği.....	33
Görsel.54: Mozaik Parçası.....	34
Görsel.55: Arethusa Mozaïği.....	34
Görsel.56: Oceanus ve Tethys Mozaïği.....	35
Görsel.57: Ananeosis Mozaïği.....	35
Görsel.58: Bahtiyar Kambur Mozaïği.....	36
Görsel.59: Achilles ve Diedemia Mozaïği.....	36
Görsel.60: Sükün Mozaïği.....	37
Görsel.61: Atlet Mozaïği.....	37
Görsel.62: Dansözler Mozaïği.....	38
Görsel.63: Zenci Balıkçı Mozaïği.....	38

Görsel.64: Nehir İlahları Mozaïği.....	39
Görsel.65: Hokkabazlar Mozaïği.....	39
Görsel.66: Eros ve Psyche Mozaïği.....	40
Görsel.67: Gece Alemi Mozaïği.....	40
Görsel.68: Kuşlar ve Rozet Mozaïği.....	41
Görsel.69: Amazon Mozaïği.....	41
Görsel.70: Güneş Saati Mozaïği.....	42
Görsel.71: Psykheler Kayığı Mozaïği.....	42
Görsel.72: Balıklar Mozaïği.....	43
Görsel.73: Lakedemonia ve Evrotos Mozaïği.....	43
Görsel.74: Talassa Deniz Mozaïği.....	44
Görsel.75: Hermaphroditos Mozaïği.....	44
Görsel.76: Mozaik Tekniklerinin Kombinasyonu.....	47
Görsel.77: Mozaik Yapım Teknikleri.....	47
Görsel.78: Opus Regulaturn (Izgara Deseni).....	48
Görsel.79: Opus Tessellatum (Tuğla Deseni).....	48
Görsel.80: Opus Vermiculatum (Solucan Deseni).....	49
Görsel.81: Opus Palladianum (Paladyen Deseni).....	50
Görsel.82: Opus Sectile/ Florentine (Floransa Desen).....	50
Görsel.83: Opus Classicum (Classicum Deseni).....	51
Görsel.84: Okianos Mozaïği.....	52
Görsel.85: Muratpaşa-Kızılıkaya Klisesi.....	53
Görsel.86: Geometrik Mozaik Çerçeve Parçası.....	54
Görsel.87: Sarhoş Dionyssos Mozaïği.....	55
Görsel.88: Üçlü İşret Tryphe ve Bios Mozaïği.....	56
Görsel.89: Terkedilmiş Ariadne Mozaïği.....	57
Görsel.90: Andromeda-Perseus ve Dansçılar Mozaïği.....	58
Görsel.91: Balıklar ve Ördekler Mozaïği.....	59
Görsel.92: Irmaktaki Narkissos Mozaïği.....	60
Görsel.93: Dik Tezgah.....	63
Görsel.94: Çukur Tezgah.....	64
Görsel.95: Yüksek Tezgah.....	64

Görsel.96: Kamçılı Tezgah.....	65
Görsel.97: Bombyx Mori (İpekböceği).....	66
Görsel. 98: 1888 Yılında Hizmete Giren Darülharir Binası.....	67
Görsel. 99: Bursa İpekböcekçiliği Mektebinin Günümüzdeki Görünümü.....	68
Görsel. 100: Kozabirlik.....	68
Görsel. 101: İllere Göre İpekböceği Üretimi.....	69
Görsel.102: İllere Göre Yaş Koza Üretimi.....	69
Görsel.103: Koza Çekim Ocağı.....	72
Görsel.104: Sıcak Suyu Kozaların Boşaltılması.....	72
Görsel.105: Koza Çekim Ocağında İplik Çekimi.....	73
Görsel.106: Koza Çekim Ocağında Uç Bulma İşlemi.....	73
Görsel.107: Koza Çekim Ocağında İplik Çekimi ve Çıkırığa Sarılması.....	74
Görsel.108: Çıkırıkta Sarılı Ham İpekler.....	74
Görsel.109: Kurumaya Bırakılmış Ham İpekler.....	75
Görsel.110: Elde İpek Eğirme.....	75
Görsel.111: Hatay İpeği Kullanılarak Dokunan Kumaşların Teknik Özelliklerini Gösteren Tablo.....	76
Görsel.112: Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter No:363.....	78
Görsel.113: Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter No:363 Ürün Detayı ve Örgü Şablonu.....	78
Görsel.114: Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter No:15.....	79
Görsel.115: Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter No:15 Ürün Detayı ve Örgü Şablonu.....	80
Görsel.116: Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter No:16.....	80
Görsel.117: Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter No:16 Ürün Detayı ve Örgü Şablonu.....	81
Görsel.118: Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter No:18.....	82
Görsel.119: Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter No:18 Ürün Detayı ve Örgü Şablonu.....	83
Görsel.120: Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter No:19.....	83
Görsel.121: Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter No:19 Ürün Detayı ve Örgü Şablonu.....	84
Görsel.122: Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter No:24.....	84
Görsel.123: Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter No:24 Ürün Detayı ve Örgü Şablonu.....	85
Görsel.124: Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter No:33.....	86
Görsel.125: Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter No:33 Ürün Detayı ve Örgü Şablonu.....	86

Görsel.126: Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter No:61.....	87
Görsel.127: Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter No:61 Ürün Detayı ve Örgü Şablonu	87
Görsel.128: Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter No:121.....	88
Görsel.129: Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter No:121 Ürün Detayı ve Örgü Şablonu.....	88
Görsel.130: Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter No:109.....	89
Görsel.131: Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter No:109 Ürün Detayı ve Örgü Şablonu.....	89
Görsel.132: Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter No:345.....	90
Görsel.133: Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter No:345 Ürün Detayı ve Örgü Şablonu.....	90
Görsel.134: Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter No:359.....	91
Görsel.135: Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter No:359 Ürün Detayı ve Örgü Şablonu.....	91
Görsel.136: Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter No:362.....	92
Görsel.137: Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter No:362 Ürün Detayı ve Örgü Şablonu.....	92
Görsel.138: Kırmızı ve Sarın Dokunmuş Kuşak.....	93
Görsel.139: Çivit Otu, Isatis Tinctoria.....	94
Görsel.140: Hazırlanmış İndigo Topakları.....	94
Görsel.141: Sarı Cehri.....	95
Görsel.142: Yerli İpekböceği Hattı.....	96
Görsel.143: Hatay Sarısı Kozaları.....	97
Görsel.144: Hataylı Dokuma Ustası Yılmaz Büyükaşık ve Hatay Sarısı Kozaları....	97
Görsel.145: Hatay Sarısı Kozası ve Böceği.....	98
Görsel.146: Hatay Sarısı Dokuma Kumaş.....	98
Görsel.147: Hatay Sarısı Dokuma Şal.....	98
Görsel.148: Peşkir Dokuma.....	99
Görsel.149: Okeanos Mozaïği, Tasarımı ve Mozaik Detayı.....	100
Görsel.150: Kızılıkaya Klisesi Mozaïği, Tasarımı ve Mozaik Detayı.....	101
Görsel.151: Geometrik Mozaik Çerçeve Parçası, Tasarımı ve Mozaik Detayı.....	102
Görsel.152: Sarhoş Dionyssos Mozaïği, Tasarımı ve Mozaik Detayı.....	103

Görsel.153: Üçlü İşret Tryphe ve Bios Mozaïği, Tasarımı ve Mozaik Detayı.....	104
Görsel.154: Terkedilmiş Ariadne Mozaïği, Tasarımı ve Mozaik Detayı.....	105
Görsel.155: Andromeda-Perseus ve Dansçılar Mozaïği, Tasarımı ve Mozaik Detayı.....	106
Görsel.156: Balıklar ve Ördekler Mozaïği, Tasarımı ve Mozaik Detayı.....	107
Görsel.157: Irmaktaki Narkissos Mozaïği, Tasarımı ve Mozaik Detayı.....	108
Görsel.158: Terkedilmiş Ariadne Mozaïği, 2.Tasarımı ve Mozaik Detayı.....	109
Görsel.159: Uygulama 1 Geometrik Mozaik Çerçeve Parçası Tasarımı.....	120
Görsel.160: Uygulama 2 Okeanos Mozaïği Tasarımı	121
Görsel.161: Uygulama 3 Andromeda-Perseus ve Dansçılar Mozaïği Tasarımı	122
Görsel.162: Uygulama 4 Kızılkaya Kilisesi Mozaïği Tasarımı	123
Görsel.163: Uygulama 5 Irmaktaki Narkissos Mozaïği Tasarımı	124
Görsel.164: Uygulama 6 Terk Edilmiş Ariadne Mozaïği Tasarımı	125
Görsel.165: Uygulama 7 Sarhoş Dionyssos Mozaïği Tasarımı	126
Görsel.166: Uygulama 8 Terk Edilmiş Ariadne Mozaïği Tasarımı 2	127
Görsel.167: Uygulama 9 Üçlü İşret Mozaïği Tasarımı.....	128
Görsel.168: Uygulama 10 Balıklar ve Ördekler Mozaïği Tasarımı	129

EKLER LİSTESİ

Ek-1: Tezgâhın Odaya Kurulumu	138
Ek-2: Çözüğü Çekme İşlemi.....	139
Ek-3: Kumaş Dokuma.....	140
Ek-4: Kumaş Dokuma.....	141
Ek-5: Kumaş Dokuma.....	142
Ek-6: Kumaş Dokuma	143
Ek-7: Kumaş Dokuma.....	144

1. GİRİŞ

Hatay Arkeoloji Müzesi Mozaiklerini mekikli dokuma koleksiyonu olarak hazırlamamdaki amaç; lisans eğitimimden önce kendi çabalarımla öğrendiğim geleneksel bir mekikli dokuma türü olan peşkir dokumayı, özel ilgi duyduğum mozaiklerle harmanlamaktır.

Hatay ili zengin, farklı kültür birikimine sahip üç dinin temsilcisi olmuş, antik dönem mozaik zenginliğiyle ün yapmış ve Türkiye'nin en kalabalık on üçüncü şehridir.

Hatay'da geçmişte Samandağ ve Harbiye'ye bağlı köylerin birçoğunda her evde üretilen ve beslenen ipek böcekçiliği ve dokumacılığının günümüzde yok olduğunu görmekteyiz. Mozaik çeşitliliği bakımından dünyanın en büyük müzesi olması ve yörenin geleneksel el sanatı olan mekikli ipek dokumalarının tekrardan canlanması adına hazırlanmıştır.

Toplumların ulus olma bilincinin olgunlaşmasında önemli yeri olan kültür, sanat, dil, din gibi taşıyıcıları vurgulamak adına "Hatay Arkeoloji Müzesi Mozaik Örneklerinden Hazırlanan Mekikli Dokuma Koleksiyonu" tez konusu olarak seçilmiştir. Bu tez, sanatın bir parçası olan mozaiklerin üzerinden tasarımlar yapılarak yöre halkının geleneksel mekikli dokumalarını ne yönde tasarlayıp üretmesi gerektiği konusunda örnek oluşturacaktır.

Bu çalışma birer sanat objesi olarak görülen mozaiklerdeki imgesel tasarımların incelenerek, unutulmaya yüz tutmuş mekikli dokuma tekniklerinin de kullanılmasıyla geçmiş ve gelecek arasındaki kültürel bağın bütünleşmesi açısından önem taşımaktadır. Hazırlanan koleksiyon Hatay ili ve çevresinde sürdürülebilirlik adına projelendirilerek yapılan çalışmaların katma değer ürünler olarak ekonomiye katkısı önem taşımaktadır.

2. BÖLÜM: HATAY ARKEOLOJİ MÜZESİ MOZAİKLERİ

2.1. Hatay Arkeoloji Müzesi Kuruluş ve Gelişimi

Doğu Akdeniz bölgesinde yer alan Hatay, Anadolu'nun en eski yerleşim merkezlerinden biridir. Önemli ticaret yolları üzerinde olması, Amik Ovası'nın zirai zenginliğinden dolayı kavimler için her zaman ilgi çekici olmuştur(Demir,2016, s. 25).

Hatay Arkeoloji Müzesi'nin giriş bölümünde yer alan Hatay kronolojik tabloya göre, Paleolitik Dönem'den (M.Ö. 43.000-M.Ö. 17.000) itibaren Cumhuriyet Dönemi'ne kadar birçok döneme ait koleksiyonlar sergilenmektedir(Aysever,2019,s.13)

Hatay'da ilk bilimsel kazı çalışmaları 1930-1941 yılları arasında Louvre Müzesi, Worcester Sanat Müzesi, Baltimore Sanat Müzesi, Princeton Üniversitesinin temsilcilerinden oluşan komite yönetiminde, klasik dönemlere ait Roma ve Bizans Dönemi mozaikleri bulunmuştur(Rüstemoğlu, 2002, s. 20).

Görsel.1: 1932-1939 Yıllarında Hatay Kazı Çalışmaları (Yastı, 2011b, s. 23)

“The Committee for the Excavation and its Vicinity” isimli bu komitenin yaptığı arkeolojik kazılar; Harbiye, Samandağ ve Antakya’da sürdürülmüş ve kazılarda ortaya çıkan mozaikler yurtdışında 20 müzeye ve özel koleksiyonlara dağıtılmış durumdadır (Aysever, 2019, s. 17-18).

Bu kazıda bulunan ve müzede sergilenmekte olan eserler, 2.-5. yy. 'da yapılmış Roma ve Bizans eserleridir. Mozaik sanatının klasik dönemi olarak bilinmekte olan 2. Ve 3. Yüzyıllar Antoninus ve Severus dönemleri olarak da adlandırılır. Antoninus döneminde mozaiklerde figürlere geniş bir yer verilmiştir. Severus döneminde ise fazlaca bordür kullanımı görülür. Bordürler iki,üç bazen de dört sıradan oluşmaktadır (Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi 10.Cilt, 2004, s. 463-464).

Fenike yazısının sunduğu imkanlarla matematik ve edebi eserlerin verildiği coğrafyamızda, Cacus Dağı'ndaki Zeus Tapınağı ve mitlerine, Harbiye'deki heykelcilik ve mozaik sanatı renk ve armoni vermektedir. Bu muazzam eserler bugün Hatay Arkeoloji Müzesi'nin taban ve duvarlarını ihtişamlı şekilde süslemekte, modern çağ insanının incelemesine sunulmaktadır (Karasu, M. ve Nazik, S. 2012, s. 13).

Hatay Arkeoloji Müzesi'nin eski binasının yapımı 1933 yılında Fransız arkeolog M. Prost'un önerisiyle başlatılmış ve 1938 yılında tamamlanmıştır (Küçük ve Yar, t.y. s. 7). Yapımı 1938 yılında tamamlanan müzenin, Hatay'ın 1939 yılında Türkiye Cumhuriyeti'ne katılmasıyla birlikte müze binası da Türkiye'nin denetimine geçmiştir (Görsel Büyük Genel Kültür Ansiklopedisi 10.Cilt, 1999, s. 3956).

Müzenin eski binası, Antakya Cumhuriyet Alanı'na yakın bir noktada bulunmaktaydı (Küçük ve Yar, t.y. s. 7).

Hatay'ın ülkemize katılımının 10. yıldönümü 23 Temmuz 1948'de müze ziyarete açılmıştır. Hatay Arkeoloji Müzesi açıldığı tarihten itibaren uzun yıllar hizmet vermiş, dönemin koşullarında ve mevcut eserlerle kurulmuştur. Yıllar içerisinde devam eden arkeolojik çalışmalar ve bilimsel araştırmalar ile yeni eserler ortaya çıkmış, müze yetersiz hale gelmiştir. Müze, modern müzeciliğin ihtiyaçlarına cevap veremediği ve günümüz koşullarına uymadığı için 2011 yılında yeni müze binası için çalışmalar başlatılmıştır (<http://www.kulturvarliklari.gov.tr>, Erişim Tarihi: 05,10,2019).

Hatay Arkeoloji Müzesi'nin yeni binası, Antakya'ya bağlı Maşuklu Mahallesi'nde toplam 32.754 metrekare kapalı alan, 10.700 metrekare sergi alanı ve 3500 metrekare mozaik sergileme alanı olarak yapılmıştır (Küçük ve Yar, t.y. s. 7).

Yeni müze binası ile mekânsal problemler çözülmüş ve depo alanları hazırlanmıştır (Akar, 2014, s, 261). Hatay Arkeoloji Müzesi binasında 2015 yılı itibariyle teknolojiye faydalanılarak çeşitli tarihi benzetme ve canlandırma sistemleri yerleştirilmiş, 3500 metrekare mozaik, 120 adet heykel, 90 adet vitrin içerisinde binlerce eser mozaikli alan canlandırmaları heykel sergi alanları ve lahitlerin bulunduğu salon ile tamamlanmıştır (Küçük ve Yar, t.y. s. 8).

Görsel.2: Hatay Arkeoloji Müzesi Girişi, Hatay (Turgay Uyar, 2019)

Müze giriş bölümünde Antakya kent planının anlatıldığı 1/100 ölçekli bir şehir maketi yer almaktadır. Hatay'ın tarihsel kronolojisi ve bu planı etkileşimli bir görüntü takip etmektedir. Müzenin teşhir alanlarına ait bir müze krokisi ve bilgilendirme panosu yer almaktadır. Panoda numaralandırılmış olan bölümler envanter halinde sırasıyla verilmiştir (Aysever, 2018, s. 18).

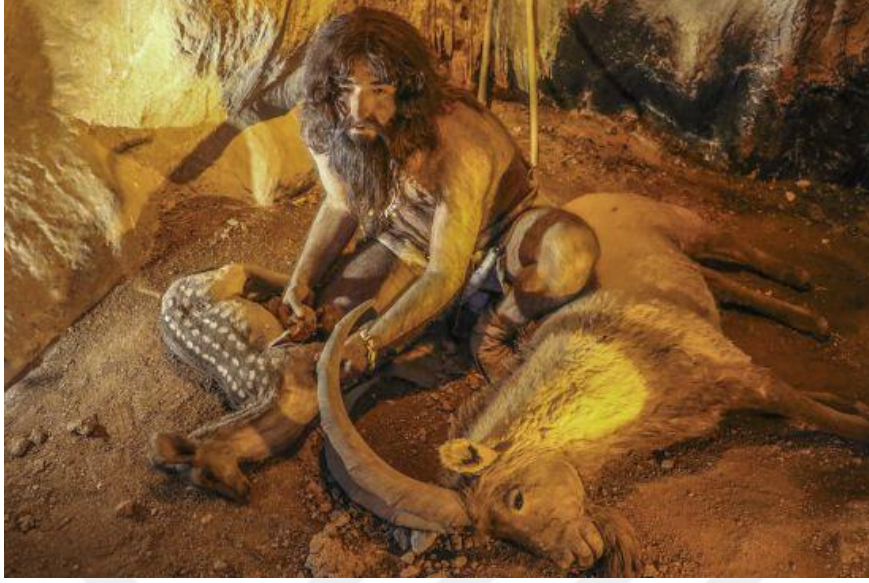

Görsel.3: Hatay Kronolojisi, Hatay Arkeoloji Müzesi (Turgay Uyar, 2019)

Görsel.4: Müze Planı, Hatay Arkeoloji Müzesi (Turgay Uyar, 2019)

Müze mağaralar bölümü ile başlar. Samandağ İlçesi Mağaracık Köyü mağaralarından bulunan malzemeler canlandırma yöntemiyle sergilenmektedir. Türkiye'nin Paleolitik Dönem'ine tarihlendirilen iyi korunmuş buluntu ve materyaller sergilenir(Güleç, 2014, s. 18)

Görsel.5: Üçağızlı Mağara Canlandırması, Hatay Arkeoloji Müzesi (Turgay Uyar, 2019)

Üçağızlı Mağara Canlandırmasından sonra Amuk bölümü başlamaktadır. Bu bölüm, Amik Ovası höyüklerinin yer aldığı salondur. Tell Kurdu Höyüğü canlandırma alanı ilk olarak yer alır. Tell El şeyh Höyüğü'nde 1960'lı yıllarda yapılan kazılarda bulunmuş ve M.Ö. 5.500'lere tarihlenen deformasyona uğramış insan kafatasları sergilenmektedir.

Görsel.6: İnsan Kafatasları, Hatay Arkeoloji Müzesi (Turgay Uyar, 2019)

Amuk bölümünde yer alan Antik Alalah salonunda, Alalah'ın zaman içerisinde geçirdiği ekonomik, politik, sosyal ve kültürel değişimler ile Mukiş krallığı detaylı

şekilde anlatılmıştır (Akar, 2014, s. 262). Kral Yarım-Lim Büstü, Koç Başı Heykeli, silindir ve damga mühürler, çeşitli seramik kaplar bu bölümde sergilenen eserlerdir.

Görsel.7: Antik Alalah Salonu, Hatay Arkeoloji Müzesi (Turgay Uyar, 2019)

Tell Tayinat tapınağının canlandırılması yapılan Tayinat Höyüğü Bölümünde yörede yapılan kazılarda bulunan eserler sergilenmektedir. Salonun tam ortasında bazalt bir kaide üzerine oturtulmuş Geç Hitit Kralı II. Suppiluliuma heykeli bulunmaktadır. Heykel 1.5 m yüksekliğinde yaklaşık 1.5 ton ağırlığında müzenin en çok ilgi duyulan eserlerinden biridir (Özfırat, 2014, s. 86).

Akrad, Al Mina, Cüdeyde, Çatalhöyük, Kinet ve Şeyh Höyük Amik Ovası höyükleri bölümünde eserleri sergilenen diğer kazı alanlardır.

Görsel.8: Suppiluliuma Heykeli, Hatay Arkeoloji Müzesi (Turgay Uyar, 2019)

Amik Ovası Höyüklerinden sonra Antakya'nın kuruluşunun da içinde olduğu, İssos Savaşını anlatan video gösteriminin yer aldığı Helenistik dönem eserlerinin olduğu bölüm başlamaktadır. Alanda Mitoloji kahramanlarının heykellerinin sergilendiği salondan, Selevkosların başşehri Antiokheia'nın kuluşu adına yapılan 8 cm yüksekliğindeki bronz heykelin sergilendiği Thyke bölümüne geçilmektedir (Demir, 2016, s. 33). Heykelin başındaki taç kent surlarını, elinde var olan başak demeti şehrin zenginliğini, ayakları altına aldığı erkek de Asi Nehrini sembolize eder (Özdilek, 2014b, s. 22).

Görsel.9: Thyke Heykeli, Hatay (Alper, 2017, s. 29)

Helenistik Dönem bölümünden sonra Roma 1 Bölümü adıyla Roma Dönemi Mozaiklerinin devamında sırasıyla İssos, Martyrion, Hazine ve Orta Çağ eserleri sergilenmektedir.

Roma 2 Bölümü'nde ise Roma ve Bizans Dönemi'ne ait mozaik koleksiyonları sergilenmektedir. Bu mozaiklerde genel olarak mitoloji ve günlük yaşantıların anlatıldığı konular işlenmektedir. Dönemin Antakya toplumunun villaları içerisinde, çoğunlukla taban döşemelerinde bulunup müzede orijinal yerleriyle sergilenmektedir (Özdilek,2014b,s.175-194).

Roma 2 Bölümü'nde Kemgöz Mozaïği (M.S. 3. yy.), Psykhe Mozaïği, İskelet

ve Güneş Saati Mozaïği (M.S. 4. yy.), Ziyafete Katılma Mozaïği ve Hamam Kompleksleri Mozaikleri koleksiyonlarından oluşmaktadır.

Görsel.10: Roma Mozaikleri Bölümü Genel Görünüm, Hatay Arkeoloji Müzesi
(Turgay Uyar, 2019)

Görsel.11: Kemgöz Mozaïği, Hatay Arkeoloji Müzesi (Turgay Uyar, 2019)

Roma 2 Bölümlerinin ardından Krallar, Daphne Villaları ve Taş Eserler Bölümleri yer almaktadır. Mevsimler Mozaïği (M.S. 5. yy.), Oceanus ve Tethys Mozaïği (M.S. 4. yy.), Soteria Mozaïği (M.S. 5. yy.) bu bölümde sergilenen mozaiklerin bazılarıdır.

Görsel.12: Mevsimler Mozaïği, Hatay Arkeoloji Müzesi (Turgay Uyar, 2019)

Hatay arkeoloji müzesinin en önemli bölümlerinden biri olan Lahitler Bölümü'nde de Antik Çağ ölü gömme gelenekleri, nekropoller, steller, lahit türleri hakkında bilgilerin yanı sıra mermer, kurşun, pişmiş toprak, kireçtaşı ve bazalttan yapılmış lahitler sergilenmektedir. Bölümde Müzenin en önemli ve dikkat çeken eserlerinden biri olan yekpare mermerden yapılma özelliğine sahip Antakya Lahiti özel bir oda da sergilenmektedir. Lahitin, yüksekliği 1.20 m, uzunluğu 2.47 m, genişliği 1.22 m ölçülerinde, 10 ton ağırlığındadır. Lahit içinde bulunan yetişkin bir erkek, yetişkin bir kadın ve genç bir kız olarak üç kişiye aittir.

Görsel.13: Antakya Lahiti ve detayı , Hatay Arkeoloji Müzesi (Turgay Uyar, 2019)

Müzenin çıkışına yakın Orta Çağ ve İslami Dönem Bölümleri yer almaktadır burada Memlük ve Osmanlı başta olmak üzere İslamiyet döneminden kalma eserler sergilenmekte. Kur'an-ı Kerimler, devlet karar metinleri, tarihi nitelikte olan tıp kitapları bulunmaktadır.

Son olarak da Hazine Bölümü'nde Helenistik Dönemden Cumhuriyet Dönemine kadar belirlenen tarihlerden kalma farklı takılar, Helenistik Dönemden Bizans Dönemine kadarki farklı zamanlardan sikkeler, silindir mühür ve baskıları ile damgalar sergilenmektedir.

Görsel.14: Sikkeler Bölümü, Hatay Arkeoloji Müzesi (Turgay Uyar, 2019)

2. 2. Hatay Arkeoloji Müzesi Mozaikleri

Hatay Arkeoloji Müzesi'nde daha çok M.S. 2. Ve 5. Yüzyıllar arasında yapılmış Bizans ve Roma yapılarından çıkarılan mozaikler sergilenmektedir. Mozaikler daha çok Roma sanatının klasik dönemi olan 2. ve 3. Yüzyıllar arasında, Antoninus ve Severius dönemlerinde yapılmış figürlü mozaiklerdir. Tanınmış kişilerin, prenseslerin, prenslerin, imparatorların ve zengin kimselerin hayalini süsleyen, efsanevi güzelliğiyle dillere destan olan, döneminin ihtişamlı villalarının, sarayların bulunduğu Daphne (Harbiye), mozaiklerin bulunduğu en gözde yerlerden biriydi. Peri kızı Daphne Diana Mabedi'nin de olduğu bu yerde, dört bir taraftan gelen ünlü kişiler ağırlanırdı(Yastı, 2011b, s. 6).

Genel olarak Hatay Arkeoloji Müzesi'ndeki yirmi adet zemin mozaïği dalga motiflerinden oluşan bordür tasarımına sahiptir. Bu zemin mozaiklerden on iki adeti M.S. 4. ve 5. Yüzyıllara tarihlenir. Mozaiklerden altı tanesinde dalga deseninin yanında örgü motifinin çeşitli tiplerinin de kullanıldığını görürüz. Bu dalga motifli mozaiklerden on tanesi sarı/beyaz ve kırmızı tesseralarla oluşturulmuş, diğerleri sarı/beyaz ve siyah renklidir (Patacı, 2019, s. 308)

İhtişamlı mozaikler sayesinde zamanla sanat merkezi haline gelen Antakya, dünyada haklı bir şöhrete kavuşmuştu. Mezopotamya'daki Uruk Tapınağı'nda ilk örneklerine rastlanan mozaikler, kafaları renkli kil çivilerle duvarlara yarı gömülmüş sütunlarda yer alarak beyaz renkli konik killerin saplanmasıyla oluşturulmuştur. (Yastı, 2011b, s. 6).

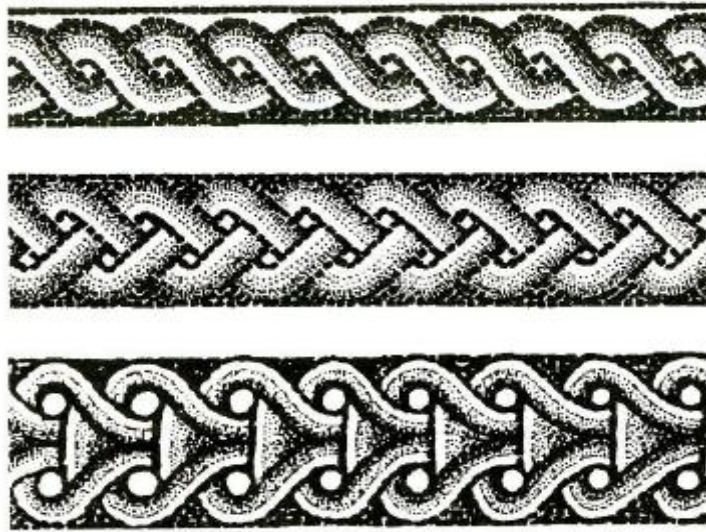
Antakya, Bizans ve Roma İmparatorluğu Dönemi'nde, Asya Eyaleti bünyesinde çok önemli bir mozaik atölyesine sahiptir. Sergilenen mozaik paneller, Seleukia Pieria, Antiokheia, Daphne yerleşim yerlerinde Roma ve Bizans Dönemi'ne ait muhteşem villaların taban döşemeleridir. Hellenistik Dönem'de çok lüks olan bu mozaikler, Romalı müşteriler için imparatorluğun her yerinde çok fazla sayıda yapılarak, dönem modası ve geleneği haline gelmiştir. Bilhassa villaların yemek odası, avlularında gelen misafirlerin beğenisine sunulmuştur(Özdilek, 2014a, s. 176).

İlk zamanlarda basit renklerden oluşan mozaiklere, daha sonra yeni renkler,

geometrik şekillere de insan ve hayvan figürleri eklenmiştir. Genellikle daha çok Antakya çevresinde bulunan Roma Dönemi mozaikleri; renkli taşlardan yapılmış, hayvan ve insan figürlerinden, mitolojik sahnelerden oluşan geometrik bordürlerle çevrelenmiştir(Yastı, 2011a, s. 6).

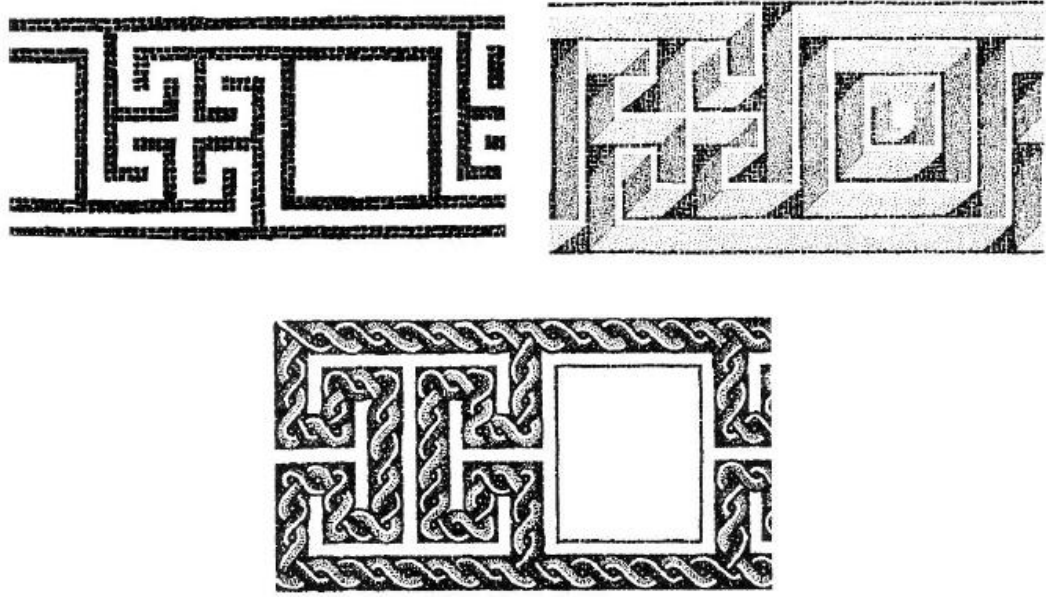
Antakya mozaiklerinde genellikle konular; doğa, mitoloji, günlük yaşam, soyut kavramlar ve dekoratif unsurlardan seçilip işlenmiştir. Bu dönemde yapılan mozaiklerin sanatçıların adları bilinmemektedir. Cam mozaiklerindeki çok renklilik ve ışık-gölge kullanımı Romalı sanatçıların mükemmeli yaratma konusundaki gayretlerinin bir sonucu olarak dikkat çekicidir(Şahin, 2010, s. 89).

Mozaikleri incelediğimiz zaman genellikle sekiz adet bordür türünün kullanıldığı görürüz;

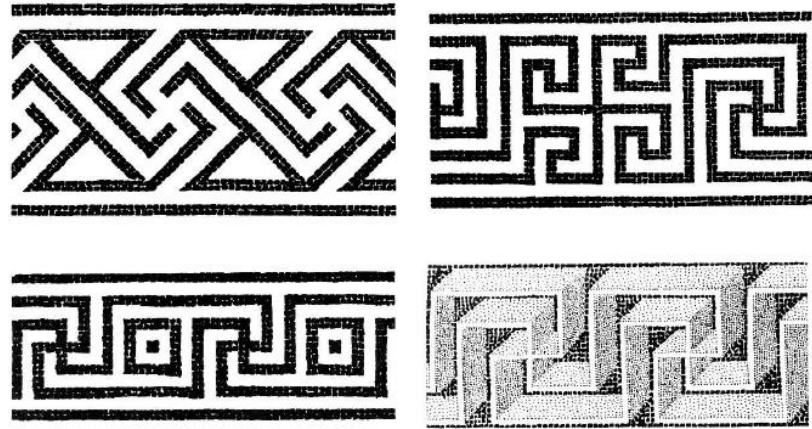

Görsel.15: Örgü Motifi.(The Mosaics Of Antioch, 1988, s. 88)

Bu motif sepet örme sanatından gelmektedir. Mozaik döşemelerinde ve Yunan mimarisinde örgü motifini bordür olarak göremeyiz. Roma Devri başlangıcında çok az, İmparatorluk döneminde ise bordür olarak kullanılması çoğalmıştır(Üstüner, 2002, s. 99).

Görsel.16: Meandr Motifi. (The Mosaics Of Antioch, 1988, s. 86-87)

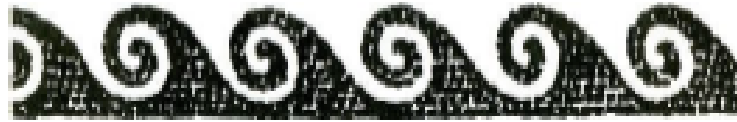
Görsel.17: Meandr Motifi. (The Mosaics Of Antioch, 1988, s. 86-87)

İki boyutlu görüntüleme(İzometrik) çıkıntılardan oluşan motiftir. Roma dönemi ve Helenistik dönemde kullanıldığı görürüz. İmparatorluk çağına yaklaştığımızda ise kullanımı yavaş yavaş azalır ve M.Ö. I. yüzyıl itibariyle de tamamen ortadan kalkmıştır(Üstüner, 2002, s. 99).

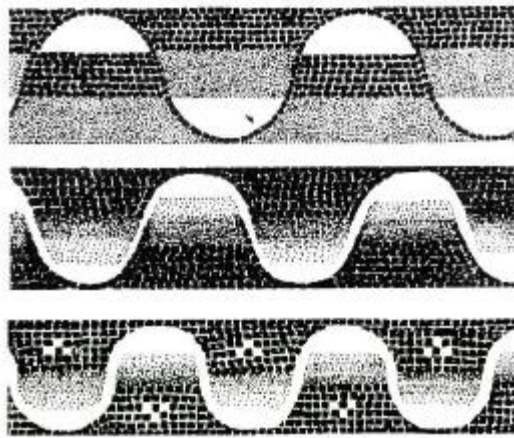
Görsel.18: Dışli Şerit. (The Mosaics Of Antioch, 1988,s. 89)

Meander motifinin sadeleştirilmiş halidir. Dışli Şerit motifi mozaik panolarında, içteki kısımlara kenar oluşturmak amacıyla kullanılmıştır (Şahin, 2010, s. 89).

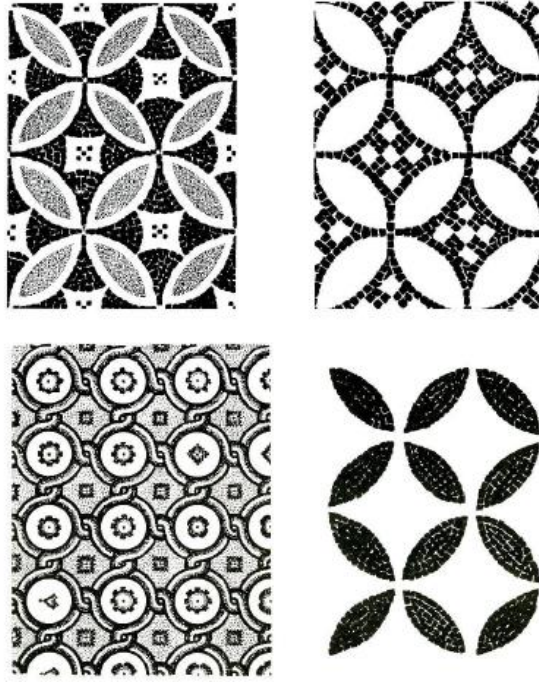
Görsel.19: Dalga Motifi. (The Mosaics Of Antioch, 1988, s. 89)

Dalga Motifi devamlı spiralin gelişmiş şeklidir(Üstüner, 2002, s. 89).

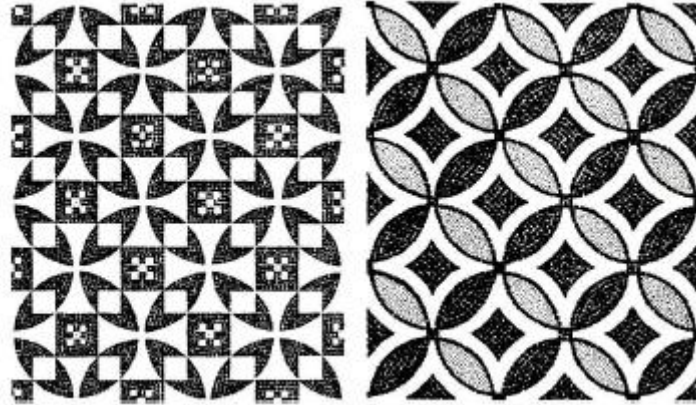

Görsel.20: Kurdele Ribbon Motifi. (The Mosaics Of Antioch, 1988, s. 87-88)

Kurdele Ribbon Motifinin çeşitli formlarda kullanıldığını görebiliriz. Lotus(ribbon and lotus), gölgelendirilmiş dalga ve kurdele en yaygın olanlarıdır (Üstüner, 2002, s. 100).

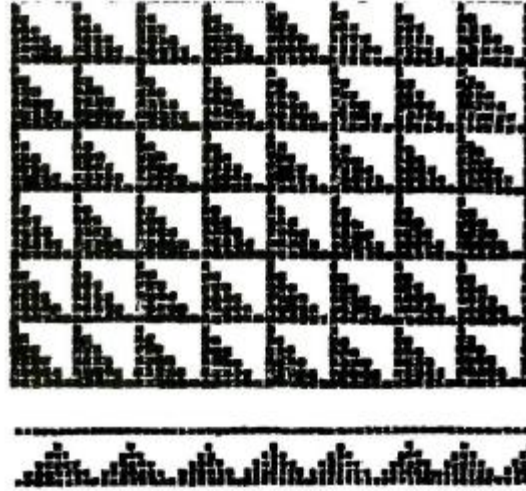

Görsel.21: Boncuk Dizisi Motifi. (The Mosaics Of Antioch, 1988, s. 99-100)

Görsel.22: Boncuk Dizisi Motifi. (The Mosaics Of Antioch, 1988, s. 99-100)

Mimari silmelerden en yaygın olarak kullanılmasına rağmen, mozaikte nadir görülür. M.S. 1. Yy. – 5. Yy. arasında Roma döneminde kullanılmıştır (Üstüner, 2002, s. 100).

Görsel.23: Üçgenler Motifi. (The Mosaics Of Antioch, 1988, s. 85-97)

Siyah bir şerit üzerine tersine yerleştirilmiş, tabanı diğerinin ucuna dayanan siyah ve beyaz üçgenlerden oluşur. Motifin mozaikte kullanımı Roma devri buluşu gibi görünmektedir ve kakma işçiliğinden gelmiştir(Üstüner, 2002, s. 101).

Görsel.24: Kıvrım(Scroll) Motifi. (The Mosaics Of Antioch, 1988, s. 88)

“Helenistik doğuda icat edilen Akantüs ya da kıvrımdal, asma kıvrımları, Roma imparatorluğunun, 1. Yy. da Roma mimari bezeyicileri mimari ünitelerde kullanılmış, kısa zamanda geliştirilmiş, çok yapraklı ve çok dallı şekle sokup, Bizans sanatında, erken döneminin en sevilen bezemesi olmuştur(Üstüner, 2002, s. 101).”

Görsel.25: Büfe Mozaïği, Defne(Harbiye) , Hatay Arkeoloji Müzesi M. S. 3. YY.
(Turgay Uyar, 2013)

Mozaik dikdörtgen ve yarı daire olarak iki bölümden meydana gelmiştir. Yarı dairenin ortasındaki madalyonun içinde Ganymedes'i görürüz, elinde tuttuğu bir kartala su içirmektedir. Mitolojiye göre, Zeus birgün çok güzel bir delikanlı ile karşılaştı ve etkilenmekten kendini alıkoyamadı. Delikanlının adı Ganymedes idi. Zeus, Ganymedes'i sonsuza dek yanında olması için beraberinde Olympos'a götürme kararı aldı. Bu çok güzel delikanlı İda dağlarının eteklerinde sürüsünü otlatırken Zeus kartal şekline girerek Olympos'tan aşağıya indi ve Ganymedes'i omuzlarından yakalayarak tanrılar dağına götürdü (Yastı, 2011a, s. 12).

Görsel.26: Epikosmesis(Müzeyyen) Mozaïği, Antakya M. S. 5. YY., Hatay Arkeoloji Müzesi (Turgay Uyar, 2013)

Meander motifi ile çevrelenmiş daire içinde bir kadın portresi görmekteyiz. Kadın portresinin sağında ve solunda beyaz üzerine siyah taştan Grekçe ‘‘Epikosmosis’’ yazılıdır. Mozağin boynunda ve alt kısmında onarımlar vardır. Kadın figürünün saçları içeriye doğru kıvrılmış ve kısadır. Boynunda gerdanlık, kulaklarında küpeler ve başında taç vardır (Yastı, 2011a, s. 19).

Görsel.27: Ananeosis Mozaği, Antakya M. S. 5. YY. Hatay Arkeoloji Müzesi (Turgay Uyar, 2013)

Mitolojide Ananeosis ilkbahar tanrıçasıdır. Tüm bitkilerin doğup büyümesinden, meyve vermesinin sorumlusunun Ananeosis olduğuna inanılırdı. Ananeosis mozaikte madalyon içinde tasvir edilmiştir. Giysilerinde Bizans etkisi bulunmaktadır. Eser Geç Roma dönemine aittir.

Görsel.28: Yakto Mozaği, Defne(Harbiye) M. S. 5. YY. Hatay Arkeoloji Müzesi (Ezgi Aysever, 2019)

Yakto Kompleksi Mozaïği iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Megalopsykhia ikinci bölümde ise Tethys mozaïği vardır. Megalopsykhia mozaïğin ortasında yer alan madalyon bordürün içinde yer alır ve ‘‘Büyük Yaratıcı Ruh’’ ismiyle anılmaktadır. Madalyonun içinde Megalopsykhia yazıtı bulunduğu için bu isimle anılmaktadır(Pamir, 2014, s. 80).

İkinci bölüm olan Tethys mozaïği ise denizin bereketini simgeler. Tethys mozaik üzerinde dalgalar arasından çıplak çıkarak betimlenmiştir. Yüz ifadesi hüznüldür. Sol elinde yunus balığı, sağ elinde de dümen tutmaktadır. Saçlarının arasından ıstakoz kısaçları çıkmaktadır(Levi’den aktaran Özdilek, 2014a, s. 241).

Mozaïğin dışında yer alan bordür Antakya’nın Halep kapısından Daphne’ye kadar ki şehir hayatını anlatır. Halk hamamı, dükkanlar, kent içindeki yapılar, ağaçlık, villalar, anıt heykellerle sokaklardaki insanlar tasvir edilmiştir. Adeta bir şehir rehberine benzeyen bu bordür Antakya’nın 5. Yüzyıldaki sosyal yaşamını yansıtmaktadır(Levi’den aktaran Özdilek, 2014a, s. 242-243).

Görsel.29: Soteria Mozaïği, Antakya M. S. 5. YY. Hatay Arkeoloji Müzesi (Turgay Uyar, 2019)

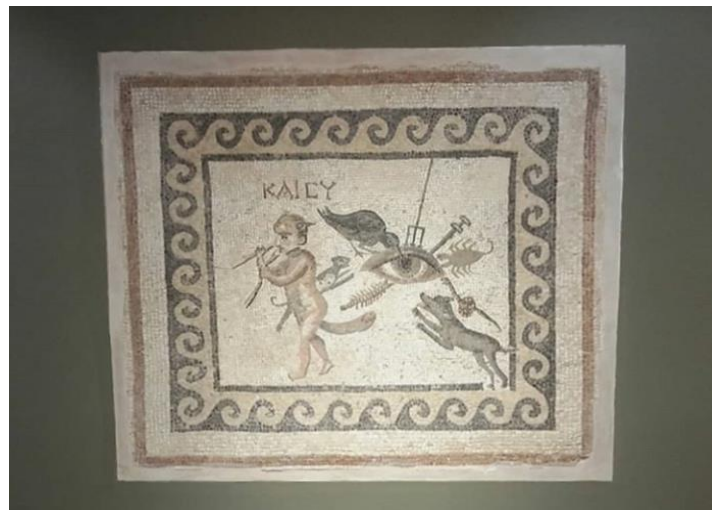
Soteria, kelime olarak ‘‘kurtuluş’’ anlamına gelir. Antakya’nın Narlıca köyü civarında bir banyo döşemesi olarak bulunmuştur. Kadın figürünün boynunda Bizans tarzında bir kolye bulunmaktadır. Dolgun vücutlu olarak tasvir edilmiştir ve kafasında

altın bir çelenk vardır. Kadın figürün dolgun vücutlu ve sağlıklı görünmesinden dolayı mozaikte sağlık sembolize edilmiştir (Yastı, 2011a, s. 8).

Görsel.30: Heraklesin Yılanları Boğması Mozaïği, Antakya M. S. 2. YY., Hatay Arkeoloji Müzesi (Turgay Uyar, 2019)

Zeus'un ölümlü bir kadından doğan oğlu Herakles, doğduğu günden itibaren Zeus'un karısı Hera tarafından kışkırtılır. Herakles uyuduğu sırada boğması için Hera iki adet yılan gönderir. Yılanların geldiğini fark eden Herakles uykusundan uyanır ve bir eliyle birini, diğer eliyle de öteki yılanı yakalar ve boğazını sıkarak ikisini de öldürür. Mozaikte bu mitolojik hikâye tasvir edilmiştir (Yastı, 2011a, s.13).

Görsel.31: Kemgöz Mozaïği, Antakya M S. 3. YY. , Hatay Arkeoloji Müzesi, (Turgay Uyar, 2019)

Mozağin üzerinde Yunanca KAICY, “size de” yazmaktadır. Mozaikte, bugün bile hala dünyanın birçok yerinde yaygın olmaya devam eden batıl inanışlar ve büyü teması anlatılmıştır. Mozaikte kemgöz kırkayak, panter, köpek, yılan ve akrep tarafından saldırıya uğramaktadır. Kemgöze üçlü mızrak yaba ve bir kılıç batırılmıştır ve kuş tarafından da gagalanmaktadır. Solda ise bu saldırıya arkasını dönüp giden erkek figürü görülmektedir.

Görsel.32: Khresis Mozağı M.S. 4. YY. Defne(Harbiye) , Hatay Arkeoloji Müzesi, (Yastı, 2011a, s. 11)

Khresis Truva’yı kuşatan Kral Agamennon’un kölesi ve Apollon rahibinin kölesidir. Gördüğümüz mozaikte özgürlüğüne tekrar kavuşmak için iki şehri Kral Agamennon’a sunmaktadır (Yastı, 2011a, s. 11).

Görsel.33: Keklikli Mozaik M.S. 3. YY. Defne(Harbiye) , Hatay Arkeoloji Müzesi, (Yastı, 2011a, S. 111)

Mozaik birleşik merkezli dairelerden oluşturulmuştur. Kuşlar koyu renklidir zemin ise sarı renklidir. Dış hatları gri siyah dörtgenden, boşluğu ise açık gri oluşturur.

Görsel.34: Yaz Mevsimi M.S. 4. YY. Defne(Harbiye) , Hatay Arkeoloji Müzesi, (Yastı, 2011a, s. 18)

Mozaikteki erkek figürün sağ elinde çiçekli bir vazo bulunmaktadır ve yaz ayını temsil eden kısa elbisesi bulunmaktadır. Figürün kafasında sağ ve sol tarafında yeşil yapraklı pembe kep vardır(Yastı, 2011a, s. 18).

Görsel.35: Paris'in Hükümü Mozaigi M.S. 2. YY. Antakya , Hatay Arkeoloji Müzesi, (Yastı, 2011a, s. 110)

Mozağin ortasında Paris'i konu olan Grek mitolojisinden konu işlenmiş, sağ tarafında ise Hermes vardır. Paris'in bacak ve baş kısımları hasarlı konumdadır.

Görsel.36: Maskeli Mozaik M.S. 3.- 4. YY. Defne(Harbiye) , Hatay Arkeoloji Müzesi, (Yastı, 2011a, s. 27)

Mozağin zemini geometrik dekorasyondan oluşmaktadır ve her birinin zemini üzerine maske resmedilmiştir. Hegzagonaller koyu ve çok açık renklerden meydana gelen bordürlerden oluşur(Yastı, 2011a, s. 27).

Görsel.37: Çiçekli Mozaik M.S. 3. YY. Defne(Harbiye) , Hatay Arkeoloji Müzesi, (Yastı, 2011a, s.109)

Mozağin dış bordürü kırmızı ile çevrenmiştir. Zemin beyaz renklidir ve beyaz zeminin üzerine kırmızı eşkenar dörtgenler yerleştirilmiştir. Siyah renk üzerine farklı renklerle yapılmış Akantus yaprağının gerçek tarafı koyu zeytin yeşili ve gri renklidir(Yastı, 2011b, s. 109).

Görsel.38: Meyveler Mozaïği M.S. 5. YY. Defne(Harbiye) , Hatay Arkeoloji Müzesi, (Yastı, 2011a, s. 41)

Mozağin ortasındaki madalyonda Yunan mitolojisindeki Tanrıça Gaia temsil edilmektedir. Elbisenin içinde meyveler bulunmaktadır ve elbisesinin eteklerini tutmaktadır. Yapraklar üzerinde çeşitli meyveler ise madalyonun dışında resmedilmiştir(Yastı, 2011a, s. 41).

Görsel.39: Dionysos Ailesi Mozaïği M.S. 3. YY. Antakya , Hatay Arkeoloji Müzesi, (Yastı, 2011a, s. 108)

Mozağin sağ tarafı hasarlıdır ve sadece elinde baston tutan bir figür görülmektedir. Sol tarafta ise flüt çalan bir çift tasvir edilmiştir. Bu çift kayanın üzerinde oturmaktadır(Yastı, 2011a, s. 108).

Görsel.40: Iphigenia Auliste Mozaği M.S. 3. YY. Antakya , Hatay Arkeoloji Müzesi, (Yastı, 2011a, s. 43)

“Mitolojiye göre Miken Kralı Agamennon yanlışlıkla öldürdüğü avcılık tanrıçası Artemis’in geyiğine karşılık kızı Iphigenia’yı alır ve bir adaya götürerek rahibe yapar. Adaya ilk gelecek olanı da kendisine kurban etmekle görevlendirilir. Iphigenia adaya ilk gelen kişinin kardeşi Orestes olduğunu son anda anlar. Birlikte adadan kaçarlar. Mozaikte Iphigenia’nın Artemis’e kurban edilmek üzere babası Agamennon tarafından Aulis’teki evinden alınışı resmedilmiştir.” (Yastı, 2011a, s. 43)

Görsel.41: Aslan Mozaği M.S. 3. YY. Defne(Harbiye) , Hatay Arkeoloji Müzesi, (Yastı, 2011a, s. 107)

Mozaikte dört yapraklı rozetler, sedef tekniği ile birlikte çiçekli halı döşemesi, hayvanın arka ayakları, gül tomurcukları, koyu post ve çerçeve ile oluşturulan merkezi motifli aslan tasvir edilmiştir. Aslan engebeli bir zemin üzerinde sola doğru yürümektedir ve arkasında, önünde ot kümeleri bulunmaktadır(Yastı, 2011a, s. 107).

Görsel.42: Çobanlığa Ait Sahne Mozaïği M.S. 3. YY. Antakya , Hatay Arkeoloji Müzesi, (Yastı, 2011a, s. 44)

Mozaik iki sahneden oluşmaktadır. Alt sahnesinde başında yaprak ve çiçeklerden oluşan bir çelenk taşıyan Bios dekolte elbiseli bir kadın olarak betimlenmiştir(Yastı, 2011a, s. 44)

Görsel.43: Ktisis Mozaïği M.S. 5. YY. Antakya , Hatay Arkeoloji Müzesi, (Yastı, 2011a, s. 106)

Ktisis'in çevresinde kuşlar, hayvanlar, ağaçlar resmedilmiştir. Ktisis'in madalyonu ise açık kırmızı,siyah,beyaz ile beş renkle örgülü siyah daire ile çevrelenmiştir. Elbisesinin konturu siyah,iç elbisesi ise beyaz üzerine yeşil menekşe, beyaz renklidir(Yastı, 2011a, s. 106).

Görsel.44: Pegasos ve Su Perileri Mozaïği M.S. 3. YY. Defne(Harbiye) , Hatay Arkeoloji Müzesi, (Yastı, 2011a, s. 45)

Yunan mitolojisinde Su Perileri denizi ve yeri dolduran sayısız çoğunluktaki dişi tanrısal varlıklardır. Ölümsüz değillerdir fakat çok uzun yıllar hep genç ve güzel olarak yaşarlar. Zarıflığın ve doğurganlığın simgesi olmuşlardır. Pegasos ise deniz tanrısı Posedion ve yılan saçlı Medusa'nın oğlu olduğuna inanılan kanatlı attır. Dev Chrysaor'un kardeşi olduğuna inanılmaktadır(Yastı, 2011a, s. 45).

Görsel.45: Koç Başları Mozaïği M.S. 3. YY. Defne(Harbiye) , Hatay Arkeoloji Müzesi, (Yastı, 2011a, s. 105)

Mozaikte iki çift koç başlığı simetrik olarak resmedilmiştir. Sarı, gri gölgeler, beyaz ve açık sarıdan koyu sarıya kadar tonlar halinde kullanıldığı görülmektedir. Koçun rengi açık-koyu gri,menekşe, boynuzları ise koyu gri, boyun etrafı açık-koyu kırmızı bantlıdır(Yastı, 2011a, s. 105).

Görsel.46: Dionysos'un Zafer Alayı Mozaïği M.S. 3. YY. Defne(Harbiye), Hatay Arkeoloji Müzesi, (Yastı, 2011a, s. 48)

Yunan ve Roma mitolojisine göre Dionysos şarap tanrısıdır. Bir diğer adıyla bağ bozumu tanrısı olarak da bilinmektedir(Yastı, 2011a, s. 48).

Görsel.47: Apollon ve Dafne Mozaïği M.S. 3. YY. Defne(Harbiye), Hatay Arkeoloji Müzesi, (Yastı, 2011a, s. 104)

Mozaikte Dafne ve Apollon efsanesi resmedilmiştir. Dafne'yi elbisesi dizlerine kadar kaymış sola doğru geniş adımlar atarak kaçarken görmekteyiz. Başında ıslın çelengi taşıyan Apollon tarafından Dafne yakalanmaktadır. Güzel peri kızının Apollon'dan kurtulmak için Defne ağacına dönüşmesinin konusu ele alınmıştır(Yastı, 2011a, s. 104).

Görsel.48: Havuz Başında Tavus Kuşu Mozaiği M.S. 3. YY. Defne(Harbiye), Hatay Arkeoloji Müzesi, (Yastı, 2011a, s. 52)

Mozaik kuşlu dikdörtgen panel,geometrik ve motiflerle çerçevelenmiştir. Bordürlerdeki örgülerin dış hattı siyah, içi beyaz, pembe, kırmızı, beyaz gri ve yeşilimsi bejden oluşmaktadır(Yastı, 2011a, s. 52)

Görsel.49: Kentauros Mozaiği M.S. 3. YY. Defne(Harbiye), Hatay Arkeoloji Müzesi, (Yastı, 2011a, s. 103)

Mozaikte iki karyatit tarafından taşınan tiyatro sahnesi resmedilmiştir. Bu tiyatro sahnesinin ortasında üç figüre ait zengin elbise kalıntıları bulunmaktadır. Lapidlerle Kentaurosların savaşı konu olarak alınmıştır. Menekşe, açık sarı, yeşil, beyaz, siyah, kırmızı, gri gibi renklerle zenginleştirilmiş gölgeler ve perspektif yüzeyler oluşturulmuştur(Yastı, 2011a, s. 103).

Görsel.50: Sevinç Taşahhusu Mozaïği M.S. 3. YY. Defne(Harbiye), Hatay Arkeoloji Müzesi, (Yastı, 2011a, s. 54)

Mozaikte kadın başı görülmektedir. Kadının giysisi kırmızı, üstündeki mantosu ise sarı rengindedir. Omuzlarından koyu mor bir atkı sarkmaktadır. Yeşil küpelidir. Kelime anlamı olarak “taşahhus” şahıs şekline bürünme anlamına gelir(Yastı, 2011a, s. 54).

Görsel.51: Gemi İle Denize Açılma Mozaïği M.S. 3. YY. Antakya, Hatay Arkeoloji Müzesi, (Yastı, 2011a, s. 102)

Birkaç sıra bordürle çevrilmiştir. Çiçekler, kuşlar, yapraklar, muhtelif av sahneleri görülmektedir. Mozağin tarafında bir gemi ve içinde bir figür, sol tarafında bir başka gemi ve figür görülmektedir. Gökte ise Victoria bulunmaktadır. Yapımında çok minik küpler halinde yapılmıştır ve çok sayıda cam kullanılmıştır(Yastı, 2011a, s. 102).

Görsel.52: Lotus Çiçeği Demeti Mozağı M.S. 5. YY. Defne(Harbiye), Hatay Arkeoloji Müzesi, (Yastı, 2011a, s. 55)

Geometrik mozaik parçasının çiçekli döşeme denilen bir parçasıdır. Mozağın bordürü, üst üste altıgen, Greklerle süslenmiş kareler ve farklı şekillerde bantlar olarak ayrılmıştır. Bordürün iç tarafı stilize çiçeklerle süslenmiştir. Ayrıca küçük güllerle çevrelenen dört yapraklı çiçeklerle de tasvir edilmiştir(Yastı, 2011a, s. 55).

Görsel.53: Mahsuller Mozağı M.S. 4. YY. Antakya, Hatay Arkeoloji Müzesi, (Yastı, 2011a, s. 100)

Mozaik Mitolojide hububat ve arz tanrılarının manevi şahsiyetlerini sembolize etmektedir. Hububat(Karpoi) beyaz, açık kırmızı, açık gri renklidir. Aroura gri rengin üzerine açık menekşe gölgelidir(Yastı, 2011a, s. 100)

Görsel.54: Mozaik Parçası M.S. 3. YY. Defne(Harbiye), Hatay Arkeoloji Müzesi, (Yastı, 2011a, s. 57)

Mozaikte iki kişinin bacakları ve ayakları görülmektedir. Çok fazla tahrip olmuş bir mozaik parçasıdır(Yastı, 2011a, s. 57).

Görsel.55: Arethusa Mozaği M.S. 5. YY. İskenderun, Hatay Arkeoloji Müzesi, (Yastı, 2011a, s. 99)

Mozaikte görülen figür Mitolojide Nymph ve Nereus'un kızı Arethusa'dur.

Arethusa, Artemis'in gözdelerindendir. İsmi Alpheus olan bir göl tanrısı Arethusa'ya aşıktır. Ondan kaçarken yolu Ortygia adasına düşer ve burada Artemis'ten yardım ister, o da Arethusa'yı bir kaynağa çevirir(Yastı, 2011a, s. 99).

Görsel.56: Oceanus ve Tethys Mozaïği M.S. 4. YY. Defne(Harbiye), Hatay Arkeoloji Müzesi, (Yastı, 2011a, s. 59)

Yunan Mitolojisinde Oceanus, Uranus ve Gaia'nın çocuğu titandır. Oceanus genelde kaslı bir adamın uzun sakallı, istakoz kısaçlı yüzüyle, alt kısmı ise yılan olarak tasvir edilir. Tethys ise Oceanus'un titan olan bir başka kardeşidir ve ikisinin evlenmesi üçbin deniz perisinin oluşmasına sebep olmuştur(Yastı, 2011a, s. 59).

Görsel.57: Ananeosis Mozaïği M.S. 5. YY. Antakya, Hatay Arkeoloji Müzesi, (Yastı, 2011a, s. 98)

Anoneosis mitolojide ilkbahar tanrıçasıdır ve bitkilerin doğup büyümesinden, meyve vermesinden sorumlu olduğuna inanırlardı. Mozaikte madalyon içinde genç bir

kadın olarak tasvir edilen Ananeosis'in giysilerinde Bizans etki görülmektedir. Mozaik Geç Roma döneminin bir eseridir ve etrafında çiçeklerle süslenmiş rozetler yer alır(Yastı, 2011a, s. 98).

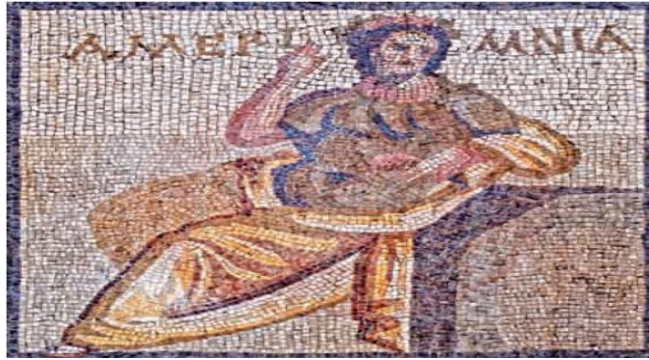
Görsel.58: Bahtiyar Kambur Mozağı M.S. 2. YY. Antakya, Hatay Arkeoloji Müzesi, (Yastı, 2011a, s. 60)

Bu mozaik Roma döneminde evlerin giriş kısmına nazarlık olarak yaptırılan bir mozaik türüdür. Mozağin üzerinde “Kim baktığı mekan ya da içindekiler hakkında ne düşünürse aynısı ile karşılaşsın” anlamına gelen KAICY yazmaktadır(Yastı, 2011a, s. 60).

Görsel.59: Achilles ve Diedemia Mozağı M.S. 2. YY. Samandağ, Hatay Arkeoloji Müzesi, (Yastı, 2011a, s. 97)

Ayakları üzerindeki tuniğin alt kısmı açık menekşe, siyah, pembe siyah ve koyu gölgeli, elbise dizlerin üzerinde kıvrımlı, dış kenarı siyah, gölgeleri koyu menekşeden gri kahverengiye dönüşmüştür(Yastı, 2011a, s. 97)

Görsel.60: Sükün Mozaïği M.S. 4. YY. Antakya, Hatay Arkeoloji Müzesi, (Yastı, 2011a, s. 61)

Mozaïğin en üstünde AMERİMΝΙΑ şeklinde bir yazıt bulunmaktadır. Bordür kum saati şeklinde motiflerden meydana gelmiştir koyu gri ve siyahla karışık bir çerçeve ile sarılmıştır. Amerimnia üzerine bir himation giymiştir ve sağa doğru uzanmış bir şekilde oturmaktadır. Elbisesinin kıvrımları çok belirgin bir biçimde resmedilmiştir. Çiçekten başında bir çelenk vardır. Sol elinde muhtelif renkte bir obje vardır ve sağ elini yukarıya kaldırmıştır(Yastı, 2011a, s. 61).

Görsel.61: Atlet Mozaïği M.S. 3. YY. Samandağ, Hatay Arkeoloji Müzesi, (Yastı, 2011a, s. 96)

Mozaïğin dış bordürü siyah, pervazı kırmızı, beyaz ve yeşildir. İçi siyah, çerçevenin içinde yine yeşil yapraklarla bezenmiş siyah renkli bir daire bulunmaktadır. Yazı beyaz zemin üzerindeki büstün soluna iki sıra olarak yazılmıştır. Mozaikte atletin

saçları çeşit çeşit renkleri bulundurmaktadır. Ara çerçevenin köşeleri ise çiçek dallarıyla bezenmiştir(Yastı, 2011a, s. 96).

Görsel.62: Dansözler Mozaïği M.S. 2 - 3. YY. Samandağ, Hatay Arkeoloji Müzesi, (Yastı, 2011a, s. 62)

Mozaikte genç bir Satyr ve sağ elinde bir müzik aleti(Syrinx) tutmaktadır. Önünde Maenad (Şarap Tanrısının Perisi) bulunmakta, kolları ve vücudu ile sağa doğru kıvrılmıştır. Ellerinde zil çalarak Saytr'a bakmaktadır ve ikisinin de başında çelenkler vardır(Yastı, 2011a, s. 62).

Görsel.63: Zenci Balıkçı Mozaïği M.S. 2. YY. Antakya, Hatay Arkeoloji Müzesi (Yastı, 2011a, s. 67)

Mozaikte figür olarak arkasına bakarak koşan bir zenci balıkçı, sol elinde ise iki ucunda sepet olan bir sırık taşımakta olduğunu görmekteyiz. Balıkçının sağ elinde

ise iki adet değnek bulunmaktadır. Gözleri siyah ve parlaktır. Başında siperli bir şapkası vardır(Yastı, 2011a, s. 67).

Görsel.64: Nehir İlahları Mozaïği M.S. 2 - 3. YY. Samandağ, Hatay Arkeoloji Müzesi (Yastı, 2011a, s. 93)

Dış bordür siyah renklidir. Örgü bordürünün dış hatları ise siyah, içi kırmızı, sarı, beyazla doldurulmuş ve her kıvrımın ortasında birer tane beyaz taş işlenmiştir. İç bordür ise kırmızı renklidir. Orta kısımda Svastika(Bir nevi gamalı haç)'lar bulunmaktadır ve sekizgenlerden girift bezemeler resmedilmiştir(Yastı, 2011a, s. 93).

Görsel.65: Hokkabazlar Mozaïği M.S. 4. YY. Samandağ, Hatay Arkeoloji Müzesi (Yastı, 2011a, s. 74-75)

Mozaikte yürüyen üç figür vardır. Ön zemin gri, arka zemin ise beyaz renklidir. Figürlerden her biri bir nevi beyaz giysili renklendirilmiştir. Yürümekte olan figürlerden biri elinde küçük bir maymun taşımaktadır. Ortadaki figür ise tabure

benzerinde bir obje taşımaktadır. Sağdaki figürün elindeki objenin ise ne olduğu tahmin edilememektedir(Yastı, 2011a, s. 74).

Görsel.66: Eros ve Psyche Mozaïği M.S. 3. YY. Samandağ, Hatay Arkeoloji Müzesi (Yastı, 2011a, s. 92)

Bordürün dışı kırmızı, pervazı ise dıştan içe doğru siyah kırmızı, yeşil beyaz, ortasında ise özenle dizilmiş beyaz eşkenar dörtgenler oluşturulmuş ve içlerinde kırmızı haç bulunmaktadır. Figürler ise Psykhe ve Eros olarak resmedilmiştir. Psyke uyumakta olan Eros'a doğru yürümektedir ve yeşil yapraklı çelen takmaktadır, çelengin sağında ve solunda yeşil büyük yapraklardan iki adet kanat mevcuttur. Psyche'nin elbisesi yeşil cam mozaiklerle işlenmiştir. Eros ise yana doğru uzanmış ve bir ağacın altında uyumaktadır(Yastı, 2011a, s. 92).

Görsel.67: Gece Alemi Mozaïği M.S. 4. YY. Antakya, Hatay Arkeoloji Müzesi (Yastı, 2011a, s. 76)

Mozaik mitolojiye göre deniz ilahlarının gece eğlencesini betimlemektedir. Sahnede gövdelerinin alt kısmı balık olan Tritonlar ve başlarının üstünde pelerinleri dalgalanan Nereidler eğlenmekte olduğunu görülmektedir. Kafalarının üstünde isimleri Grekçe yazmaktadır(Yastı, 2011a, s. 76).

Görsel.68: Kuşlar ve Rozet Mozaïği M.S. 2. YY. Defne(Harbiye), Hatay Arkeoloji Müzesi (Yastı, 2011a, s.91)

Görsel.69: Amazon Mozaïği M.S. 2. YY. Yakto(Harbiye), Hatay Arkeoloji Müzesi (Yastı, 2011a, s. 77)

Avlanmakta olan Amazon, pembe bir at üzerinde sağ tarafa doğru şahlanmış aslana kargısını saplamaktadır. Amazon'un arkasında atlı hizmetçi resmedilmiştir ve hizmetçi Amazon'a şemsiye tutmaktadır. Kompozisyonun sağ tarafında resmedilmiş olan ağaç ise yapraklarının formundan yola çıkılarak bir çınar ağacıdır(Yastı, 2011a, s. 77).

Görsel.70: Güneş Saati Mozaïği M.S. 4. YY. Defne(Harbiye), Hatay Arkeoloji Müzesi
(Yastı, 2011a, S.90)

Neşeli bir figür ayakta saate bakmaktadır. Yazıda ise Grekçe “dokuzu geçiyor” yazmaktadır. Güneş saatinde, gurup on ikide olduğu için, günlük çalışma işleri sona ermiş ve artık eğlence, istirahat zamanı gelmiş demektir. Mozaikteki figürün elbisesinin üst kısmı beyaz, yeşil-gri, sol omzunun üzeri menekşe cam ile karıştırılmıştır(Yastı, 2011a, s. 90).

Görsel.71: Psykheler Kayığı Mozaïği M.S. 3. YY. Defne(Harbiye), Hatay Arkeoloji Müzesi
(Yastı, 2011a, s. 80)

Psihe, aşk yüzünden duyulan zevk ve acının temsilcisi anlamına gelmektedir. Mozaikte ise iki Pyskhe vücutlarının yarısı buluttan dışarı çıkmış sola doğru uçmaktadır ve kanatları üstünde ayakta duran Eros elindeki kırbaçla Pyskhelere

istikamet vermektedir. Bordürü sarı ve siyah üzerine sarı sarmaşık yaprakları arasında kırmızı-sarı dalgalı süslemelerle bezenmiştir. Panelin çerçevesi ise sarı,beyazdan oluşmuştur(Yastı, 2011a, s. 80).

Görsel.72: Balıklar Mozaïği M.S. 5. YY. Defne(Harbiye), Hatay Arkeoloji Müzesi (Yastı, 2011a, s. 89)

Görsel.73: Lakedemonia ve Evrotos Mozaïği M.S. 4. YY. Antakya, Hatay Arkeoloji Müzesi (Yastı, 2011a, s. 81)

Lakedemonia, Yunanistan'da bir eyalet ismidir ve Evrotas bu eyaleti sulayan ırmaktır. Mozaikte Eurotas'ın kafasında yeşil nehir otlarından bir çelenk taşımaktadır. Mitolojiye göre Lakedemonya, Jüpiter'in oğludur(Yastı, 2011a, s. 81).

Görsel.74: Talassa Deniz Mozaïği M.S. 5. YY. Yakto-Harbiye, Hatay Arkeoloji Müzesi
(Yastı, 2011a, s. 83)

Talassa dalgaların arasından çıkmıştır ve çıplaktır. Rengi yeşil bir yılan göğsünün etrafını sarmıştır ve yüzünün ifadesi hüznüldür. Kafasının üstünde ıstakoz kısıkaçları bulunmaktadır. Talassa'nın sağ elinde kürek sol elinde ise küçük yeşil yunus balığı vardır. Talassa Deniz Mozaïğinin can alıcı özelliği ise cam küp kullanılmadan deniz renginin verilebilmiş olmasıdır(Yastı, 2011a, s. 83).

Görsel.75: Hermaphroditos Mozaïği M.S. 3. YY. Defne(Harbiye), Hatay Arkeoloji Müzesi
(Yastı, 2011a, s. 82)

Bu mozaikte Satyros ve Hermafroditos'un mücadelesi resmedilmiştir. Döşemenin geometrik panelleri sarı, gri, beyaz, kırmızı ve siyahla bezenmiştir(Yastı, 2011a, s. 82).

2. 2. 1. Mozaik Yapım Teknikleri

Bir yüzey üzerinde birbirinden farklı, üç boyutlu parçaları yan yana getirerek resmetme ve betimlemelere Mozaik denir. Alet ve makinelerden sınırlı ölçülerde yararlanılır ve el işçiliğine dayalı bir sanat dalıdır (Daloğlu, t.y. s. 3)

Tek başına hiçbir anlam ifade etmeyen küçük parçaların birlikteliğiyle oluşan ve mozaik olarak adlandırılan bu muhteşem sanat, antik dönemlerden günümüze ulaşmıştır. İlk önceleri sadece taş parçalarıyla sınırlı şekilde yapılan bu eserler zamanla mermer, cam, seramik, kumaş, kâğıt ve kumaş gibi birçok değişik malzemeyi farklı yapım teknikleriyle geliştirerek varlığını devam ettirmiştir.(Şahin, 2010, s. 12)

Mozaik; Latince “musivum opus” kelimelerinden türetilmiştir (Aslan, 2017, s. 16).

Etimolojik kökeni; Grekçe “abaiskai”, Latince “abacui” ya da “tesserae”, İtalyanca “mosaico”, Farsça “rize-senk” ya da “rize nigari”, Osmanlıca “fuseyfisa”(Daloğlu, t.y. s. 4).

İzlenimci ressam G.Seurat 19. Yy. Fransa’ında sadece fırça uçlarını kullanarak elde ettiği noktalarla pointilist stilde resimler yapıyordu. Pointilist resim; nesnelerin noktalarla birleşiminden oluşturulmaktadır. Yakından bakıldığında bütünlük sağlanmaz ancak uzaktan kompozisyonun bütünlüğü algılanır. Kompozisyonu anlamak için,tekilden tüme, tümnden tekile gel-gitler halinde yolculuklar gerekmektedir. Mozaik sanatı da tıpkı pointilist resim gibi uzaktan bakıldığında bütünlüğü sağlanmaktadır. Fırça dokunuşlarına benzer etki minik renkli taşlarla elde edilmektedir (Tülek, 2006, s. 113)

“Mozaik, çizgisel üslubun temelidir ve kesin konturlarla sınırlandırılmış betiler yapma anlayışıdır. Çizgisel üslup, resim sanatında 16. Yy’a (Barok) kadar süren bir resim yapma geleneğini temsil etmektedir. Ancak mozaiklerin tonlama ve ışık-gölge düzeni açısından Gölgesel Üsluba(Malerisch) yaklaşma çabaları da vardır(Daloğlu, t.y., s. 6)”

Mozaik üretiminin ilk zamanlarında, nehir ve deniz kıyılarından toplanan çakıl taşları kullanılmıştır. Basit tasarımlı erken dönem örnekleri Gordion’da(M. Ö. 8. Yy.)

bulunmuştur. Daha sonra tam anlamıyla gelişen bu teknik Yunanistan'da, Pella, Makedonya'da M. Ö. 4. Yy. sonlarına tarihlenen örneklerde de karşımıza çıktığı gibi, figürlü tasarımlara gösterilen emekle birlikte sofistike bir dereceye yükselmiştir (Dunbabin, 2014, s. 28)

M.Ö. yaklaşık 3100 yıllarında yapılmış yüzeylerde, ardı ardına devam eden zigzaglar ve eşkenar dörtgenler tasvirlenmiştir. Konik olarak pişmiş topraklar kırmızı renkli, siyah ve beyaz olarak planlanmıştır. Oluşan bu renk farklılığı tuğla duvar örgü tekniği ile yapılan zeminlerin sonrada boyanması veya toprak parçalarının pişirilirken farklı ısı derecelerine maruz kalmasıyla oluşturulmuştur (Şahin, 2014, s. 14).

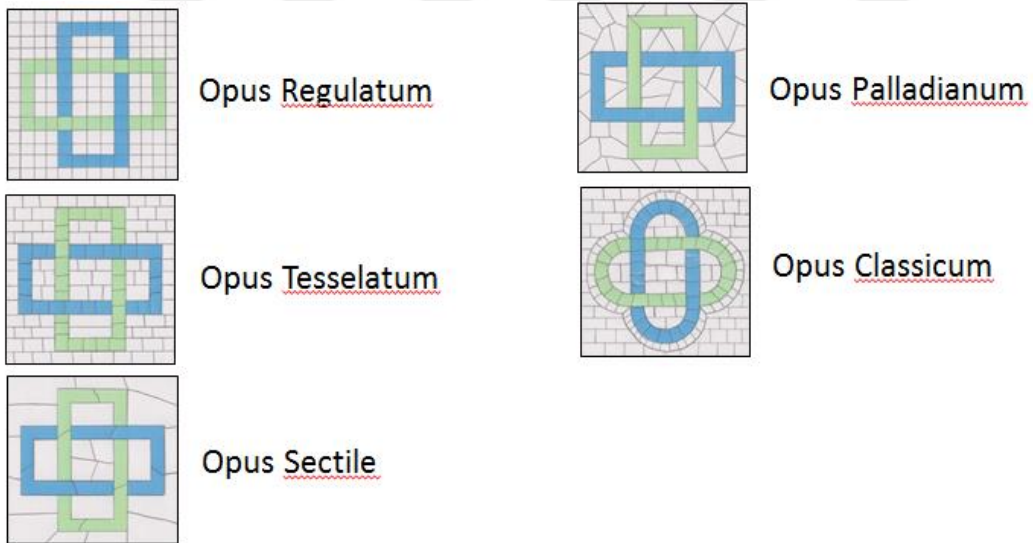
Mozaik yapımında kullanılan teknikler farklılık gösterebilir. Farklı boyutlarda küp şeklinde kesilmiş taşlar, daha önceden çizilmiş zemin üzerine yerleştirilir. En tercih edilen yöntemlerden birisi de çizilmiş mozaik desenlerinin ahşap çerçeve ile sınırlandırıp, üzerine çimento harcı dökülmesidir. Çimento tabakası kuruduktan sonra da çerçeve sökülür. Kuruyan tabaka ters çevrilerek yerleştirilecek zemine oturtulur. Mozaik yapımında iki farklı malzeme kullanılır bunlar doğal ve yapay taşlardır. Kolay renk verilmesi, yıldız etkileri ve kolay küp şekli verilebilmesi öncelikle Bizans bazilika mozaiklerinde görülen camlardan da çokça yararlanılmasına sebep olmuştur.(Artut, 1998, s. 13)

Antik dönemde yapılan mozaiklerde farklı uygulama teknikleri kullanılmıştır. Bu tekniklere Latince isimler konmuştur. Bu isimler ise:

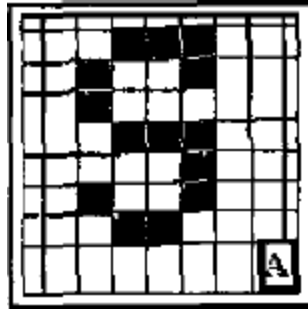
Opus Regulatum (Izgara Deseni), Opus Tessellatum (Tuğla Deseni), Opus Vermiculatum (Solucan Deseni), Opus Palladianum (Paladyen Deseni), Opus Sectile (Floransa Deseni), Opus Classicum (Klasik Desen)' dur. (Çelik ve Bağcıvandemir, 2003, s. 411)

Görsel.76: Mozaik Tekniklerinin Kombinasyonu (Sarışık ve Şentürk, 2005, s. 884)

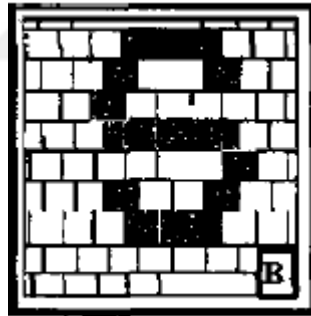

Görsel.77: Mozaik Yapım Teknikleri (<http://www.dimosaico.com/terminology/>, Erişim Tarihi, 07.10.2019)

Görsel.78: Opus Regulaturn (Izgara Deseni) (Çelik ve Bağcıvandemir, 2003, s. 413)

Yapımı en kolay tekniktir. Aynı boyutta şekillendirilmiş taşlar ızgara biçimli desen oluşturacak şekilde döşenerek meydana getirilir. Ölçüleri aynı taşlardan oluşan desen, birleşim noktaları boyunca ızgara görseli oluşturur. Çoğunlukla büyük ölçülü mozaiklerde ve bordürlerde tatbik edilen döşeme tekniğidir. (Çelik ve Bağcıvandemir, 2003, s. 411-412)

Görsel.79: Opus Tessellatum (Tuğla Deseni) (Çelik ve Bağcıvandemir, 2003, s. 413)

Ufak mermer parçalarının oluşturduğu yüzeyin kireç harcıyla kaplanmasından oluşmuştur.(Üstüner, 2002, s. 70)

Roma döneminde, tessera adı verilen küp şeklinde kesilmiş parçacıkların art arda yerleştirilmeleriyle yapılan tek ya da bir çok renkten oluşan mozaik döşeme tekniğidir.. (<https://www.arkeolojikhaber.com/haber-opus-tessellatum-7618/>, Erişim Tarihi, 07.10.2019)

Çakıl taşından oluşan erken dönem mozaikleri, Opus Tessellatum mozaiklerinin çıkış noktasını oluşturmaktadır. Çakıl taşlarının yerini küp şeklinde

kesilmiş renkli ve küçük cam, mermer, seramik ve taştan yapılmış döşemelere bırakmıştır.(Şahin, 2010, s. 15)

Görsel.80: Opus Vermiculatum (Solucan Deseni) (Çelik ve Bağcıvandemir, 2003, s. 413)

Solucan ve kurtçuk adı da verilen teknik, Yunanistan ve Mısır'da özellikle mücevher ve mobilya üretiminde kullanılır. (Şahin, 2010, s. 16)

Vermiculatum cam, taş, seramik ya da daha farklı sert bir malzemeden yapılmış tesseraların zemin üstüne çok sık ve dalgalı bir hat oluşturacak şekilde dizilmesiyle oluşturulan ve bilhassa Helenistik dönem ve Roma döneminde sıkça kullanılan figürlü mozaik tekniğidir. Yüzeydeki en ince ayrıntılara ve renk ayrımlarına imkan sağlar.(<https://www.nkfu.com/opus-vermiculatum-nedir/>, Erişim Tarihi, 08.10.2019)

Genellikle bir yapının ortasında yer alan Opus Vermiculatum önemli figürlerde uygulanır.(<https://www.arkeolojikh Haber.com/haber-opus-vermiculatum-7621/>, Erişim Tarihi, 08.10.2019) Odak noktası olarak alınan desenin etrafı boyunca taşlar sıralanarak yüzey oluşturulur. Mozaik yapmanın en tesirli biçimlerinden birisi olmanın yanında yüksek oranda yetenek ve işçilik istemektedir. (<https://www.facebook.com/notes/arkeoanadolu-toplulu%C4%9Fu>, Erişim Tarihi, 08.10.2019)

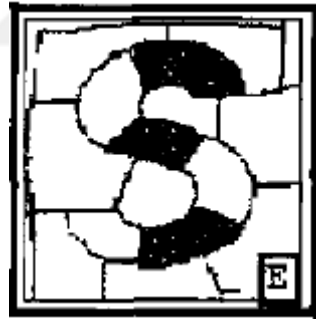
Opus Vermiculatum, evlerin en şık ve itina ile korunan yerlerine uygulanırdı. Oelus (salon), Atrium (iç avlu) gibi misafirlerin ağırlandığı köşelere yapılmasına dikkat edilirdi.(Yücel, 1994, s. 53) Bu mozaiklerin en güzel örnekleri Hatay Arkeoloji Müzesinde sergilenmektedir.(Artut, 1998, s. 13)

Görsel.81: Opus Palladianum (Paladyen Deseni) (Çelik ve Bağcıvandemir, 2003, s. 413)

Mozaik sanatında tesseraların düzensiz biçimde kullanıldığı yöntemdir. (<https://www.wikizero.org/index.php?q>, Erişim Tarihi, 08.10.2019)

Opus Palladianum mozaiklerinde yapım tekniğiyle çağdaş bir görüntü elde edilmektedir. Kullanılacak parçalar muntazam biçimden ziyade rastgele şekilde parçalanmaktadır. Bilhassa deforme edilmiş taşlar mozaik deseninin üzerine ve arka planına döşenerek, etkileyici paladyen şekilli yüzeyler meydana getirilmektedir.(Çelik ve Bağcıvandemir, 2003, s. 412)

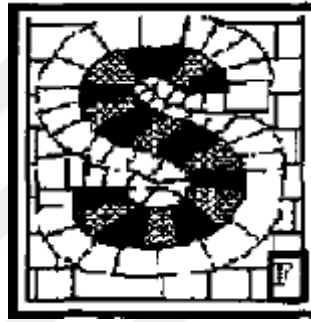

Görsel.82: Opus Sectile/ Florentine (Floransa Deseni) (Çelik ve Bağcıvandemir, 2003, s. 413)

Desen veya resim yapmak için, cam, sedef ve mermer gibi malzemelerin kullanılmasıyla yapılan mozaik tekniğidir. Kullanılan parçalar ince bir biçimde kesilerek perdahlanır. Mozaiklerin büyük bölümlerini biçimlendirmek için kullanılan Opus sectile malzemeleri diğer tekniklere nazaran daha iridir(<https://www.wikizero.org/index.php?q>, Erişim Tarihi, 08.10.2019).

Kakma ve kurşun tekniğiyle birlikte kullanılan Opus sectile’de pişmiş tuğla parçaları sıklıkla kullanılmıştır. Bu mozaik tekniği İslam Sanatlarında yoğun biçimde kullanılmıştır.(Çelik ve Bağcıvandemir, 2003, s. 412)

Teknik geç Roma dönemlerine kadar varlığını sürdürmüş ve ortadan kalkmıştır. Daha sonra Bizans döneminde 12. Yy. da tekrar ortaya çıkmıştır.(Şahin, 2010, s. 18)

Görsel.83: Opus Classicum (Classicum Deseni) (Çelik ve Bağcıvandemir, 2003, s. 412)

Romalılar tarafından uygulanan ve paradigma olabilecek mozaiklere verilen genel bir addır. Opus Tessellatum (tuğla deseni) ile Opus Vermiculatum (solucan deseni) tasvirlerinin harmanlanmasıyla oluşmuştur. Desenin temel objeleri solucan deseniyle meydana getirilirken, arka plan tuğla deseni ile oluşturulur. Oluşan objenin arka planlarında iki farklı desen oluşmasından dolayı etkileyici bir etkiye sahip mozaikler oluşmaktadır.(Çelik ve Bağcıvandemir, s. 412)

2. 2. 2. Seçilen Mozaiklerin Mitolojik Öyküleri

Görsel.84: Okeanos Mozaïği, Hatay Arkeoloji Müzesi (Turgay Uyar, 2019)

Okeanos, Gaia'nın on iki Titan çocuğundan ilkidir. Bu on iki Titanlar arasında Okeanos çok farklıdır çünkü hiçbir tanrı kuşaklarının kavgasına karışmamıştır. Dünyanın ucuna yerleşip orada yaşamıştır. Erken Yunan ilkçağının dünya görüşüne göre, yeryüzü yuvarlak bir diske benzer ve Okeanos bu diski olduğu gibi sarar. Okeanos bir deniz gibi değil, evrensel bir nehir ve nehirlerin babası olarak tasarlanır (Erhat, 1972, s. 227-228).

Tüm okyanusların kişileşmiş hali olan Titan Okeanos, vücudu kaslı, uzun sakallı, ıstakoz kıskaçlı yüzüyle tasvirleniyor ve vücudunun alt tarafı yılanı andırıyor. Titan Okeanos, kendisi gibi bir Titan olan kızkardeşi Tethys'le evlenmiştir. Bu evlilikten üç bin Nymphe(Peri) dünyaya gelmiştir ve her biri ayrı ayrı nehir,çay ya da göllerin hakimleri olmuşlardır(Yastı, 2011a, s. 56).

Görsel.85: Muratpaşa-Kızılkaya Kilisesi M. S. 5 - 6. YY. Kırıkhan, Hatay Arkeoloji Müzesi (Turgay Uyar, 2019)

2012 yılında Hatay Arkeoloji Müzesi tarafından yapılan kazılarda ortaya çıkarılan bir kilisenin taban mozaikleri üst üste iki katman olarak bulunmuştur. Yeni dönem mozaikleri her ne kadar alt katmandaki motiflere benzese de, daha kaba ve basit işçiliğe sahiptir. Bu tabakada yine oval ve daire biçimli örgü içerisinde kuşların olduğu dörtgen panolar, dörtgen pano madalyon içlerinde sarmal (nebula) ve diğer geometrik süsler ve rozet süsleri yer almaktadır. Apsisin üst kısmında yan yana rozet süsleri, yan tarafında ise örgü ve geometrik süsler yer almaktadır (Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter Bilgisi, 14,04,2019).

Görsel.86: Geometrik Mozaik Çerçeve Parçası M. S. 5 -6. YY. Antakya, Hatay Arkeoloji Müzesi (Turgay Uyar, 2019).

Mozağin uzunluğu 1.96 m, genişliği 1.11 m olan bu eserin, tessera dediğimiz siyah mozaik taşlarla yapılmış testere ağzı süsü bulunmaktadır. Daha geniş bir bant olarak ters/düz lotus çiçeği bulunmaktadır. Her bir halkanın içine rozet yerleştirilmiş halkaları is ip örgüsü oluşturmuştur (Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter Bilgisi, 14,04,2019).

Görsel.87: Sarhoş Dionyssos Mozaîği M. S. 4. YY. Antakya, Hatay Arkeoloji Müzesi
(Turgay Uyar, 2013)

Mozaikte Sarhoş olan Dionysos, bir satirin omzuna sarılmıştır. Kafası sola doğru eğiktir. Gözleri boşluğa bakmaktadır. Kıvrımlar halinde saçları omzuna düşmektedir. Satir ise sağ koluyla Dionysos'u tutmakta, diğer elinde bir çoban değneği tutmakta ve Dionysos'a bakmaktadır. Dionysos'un belini ve bacaklarını, yeşil tonda bir manto kapatmaktadır ve ayaklarında kırmızı sandalları vardır. Sağ elinde tuttuğu şarabı dökülmektedir ve dökülen şarabı panter içmektedir. Geometrik desenlerle mozağin alt kısmında bir pano vardır (Yastı, 2011a, s. 73).

Görsel.88: Üçlü İşret Tryphe ve Bios Mozaïği M. S. 3. YY. Antakya, Hatay Arkeoloji Müzesi(Turgay Uyar, 2013)

Mozaik üç bölümden oluşmaktadır. Sol panoda Tryphe (İşret), ortada geometrik desenlerle sınırlandırılmış pano, sağ panoda ise Bios (Hayat) bulunmaktadır.

Tryphe mozaïğinde metoplar (paneller) beyaz üzerine gri bej tonlarında karga ayağı izi bordürle tamamlanmıştır. Trife; zevk, işu işret anlamına gelir ve kırmızı ile yazılmıştır. Kadın figürün kolları ve yüzü pembe, kırmızı ve parlak beyazdır. Boynunun ve başının dış konturu mavi siyah, kırmızı, beyaz, gri ve yeşilden oluşmaktadır.

Bios mozaïğinde ise figürün elleri ve yüzü pembe, kırmızı ile parlak beyaz tonda, saçları mavi siyah ve koyu gridir. Bioc (Bios); kelime anlamı olarak hayat demektir mozaïğin üzerine kırmızı ile yazılmıştır. Uzanmış bir şekilde duran figürün altındaki yastık mavi siyah ve yeşil merkezi ise gridir. Figür sağ elinde bir obje tutmaktadır. Sol omzu ile vücudunun alt kısmını örten elbisesi bulunmaktadır ve

elbisenin dış hattı koyu gri kırmızı içi de pembe, beyaz, koyu kırmızı, bej renklidir (Yastı, 2011a, s. 94-95).

Görsel.89: Terk Edilmiş Ariadne Mozaïği M. S. 2 .-3. YY. Samandağ, Hatay Arkeoloji Müzesi (Turgay Uyar, 2013)

Testere dişli motifler aralıklı olarak açık ve koyu renklerde biçim kazanan bir çerçeve içinde koyu renk sıranın her tarafında, kare şeklinde geometrik motifli renkli taşlardan oluşan bir zemin döşemesi vardır. Zeminden içeriye doğru ikinci bir çerçeve vardır ve bu çerçeve içinde mitolojik bir sahne ve geometrik şekiller mevcuttur. Resmedilmiş mitolojik sahnede üstte ve iki uçta kartallar, ortada karşı karşıya duran diğer kartallarla birlikte siyah zeminden bir bordür mevcuttur. Çeşitli hayvanlar birbirlerinden vazolarla ayrılmışlardır. Ariadne uyur vaziyette resmedilmiştir. Sol tarafında Dionysos görülmektedir elinde thyrsus (sarmaşıklı asa) tutmakta ve uzun giysi giymek kayaların üzerinde durmaktadır. Arka tarafta ise uçarken Eros yer almaktadır. Sol taraftaki panel Bakat'ı teslim eder. Sağ tarafta ise Siren ayakta durmakta ve sağ elinde kase, sol eliyle de thyrsus tutmaktadır (Yastı, 2011b, s. 68-69).

Görsel.90: Andromeda-Perseus ve Dansçılar Mozaği M. S. 2 - 3. YY. Samandağ, Hatay Arkeoloji Müzesi (Turgay Uyar, 2019)

Mitolojiye göre kendisine bakanları taşa çeviren Medusa'yı, Perseus öldürmüştür. Poseidon(Denizler Tanrısı)'da Andromeda'yı elinde esir olarak tutmaktadır ve Perseus'un Andromeda'yı kurtarması için bir deniz canavarını öldürmesi gerekiyordu. Soldaki panoda Andromeda'yı kurtaran Perseus'u

görmekteyiz. Ortada tuhaf bir deniz canavarı yer almaktadır ve Andromeda'nın bağlandığı zincir sarkmaktadır (Yastı, 2011b, s. 15).

Ortadaki panoda genç bir satir, sağ elinde Syrinx (Müzik aleti) tutmaktadır ve önünde duran Maenad(Şarap tanrısının perisi), ellerindeki zilleri çalarak Satir'e bakarken vücudu ve kolları ile sağa doğru kıvrılmıştır. Satir'in de Maenad'ın da kafaları çelenklerle süslenmiştir. Hemen sağ yanındaki panoda ise yaşlı bir Satir benzer figürlerle yaşlı Maenad ile dans etmektedir (Yastı, 2011b, s. 62).

Görsel.91: Balıklar ve Ördekler Mozaïği M. S. 5. YY. Defne (Harbiye), Kuşlar ve Nebatlar Mozaïği M. S. 5. YY. Antakya, Hatay Arkeoloji Müzesi (Turgay Uyar, 2013)

Sol altta dörtgen şekillerle süslenmiş ve daha büyük geometrik dörtgenlerle sarılmış halde birbirini takip eden, üst üste gelen düzenli bant sistemi, merkezde ise balıklar ve ördekler resmedilmiştir (Yastı, 2011b, s. 86).

Sağ alttaki panoda ise, tıpkı balıklar ve ördeklerde olduğu gibi dörtgen şekil süslemeli paneller görmekteyiz. Soldaki ördeğin başı yeşildir ve sağdaki kuşun ise kafasının dış hattı mavi siyah, içi yeşil, parlak beyazla, açık gagası kırmızı renkle tamamlanmıştır. İki panoda da bordürler geometriktir (Yastı, 2011b, s. 88).

Görsel.92: Irmaktaki Narkissos Mozaïği M. S. 2. YY. Defne(Harbiye), Hatay Arkeoloji Müzesi (Turgay Uyar, 2013)

Mitolojiye göre, Narkissos tam anlamıyla efsanevi bir duru güzelliğe sahip genç bir erkektir ve bu yüzden tüm Nymphe(Su Perisi)’ler Narkissos’a hayrandır fakat bu genç oğlan hiçbirine yüz vermemektedir. Nymphe’lerden biri olan Ekho bir gün ormanda gördüğü bu genç avcıya âşık olur. Ancak Narkissos Ekho’ya da karşılık vermez. Ekho bu durum karşısında günden güne tükenir, kara sevda ile içine kapanarak ölür. Vücutundan arta kalan kemikleri kayalara, sesi ise bu kayalarda ‘‘eko’’ dediğimiz yankılara dönüşür (İçel, 2012, s. 2).

Olympos dağlarındaki Tanrılar Ekho'nun ölümüne çok üzülür ve Narkissos'u cezalandırmaya karar verirler. Bir gün yine avlanmak üzere yola çıkan Narkissos susar ve içmek için nehir kenarına gelir. Su içmek için eğildiğinde, sudan yansıyan kendi yüzünü ve vücudunun güzelliğini görmüştür. Daha önce hiç böyle bir güzellik görmemiştir ve adeta büyülenir. Tıpkı Ekho gibi, Narkissos'da kendine âşık olmuş ve bu aşktan günden güne erimeye başlar sadece kendisini nehir üstünde seyrederek ömrünü tüketmiştir (<https://www.technopat.net/sosyal/konu/mitolojide-echo-ve-narcissusun-hikayesi.491765/> , Erişim Tarihi; 03.06.2019).

Narkissos'un öldüğünü duyan Nymphe'ler, onu defnetmek için nehir kenarına almaya geldiklerinde, suyun içinde taca benzeyen sarı beyaz, güzel kokulu bir çiçekle karşılaşırlar. O günden bu zamana kadar, bu çiçeğe İngilizce karşılığıyla 'Narcissus'; Türkçe karşılığıyla da 'Nergis' denmiştir (İçel, 2012, s. 2).

Irmaktaki Narkissos mozağinde ise dış bordüründe, Grek anahtarı motifi, beyaz üzerine kırmızı dalga motifi, sarı ve siyah, ince kırmızı bordür ve dallı yapraklı bordürden yapılmıştır. Zemin yeşil, gridir her köşesinde ve dört kenarın ortasında stilize edilmiş bir bitki bulunmaktadır. Bu bört kenarın ortasındaki bitkiden yaprak ve çiçeklerle beraber ince filizler uzanmaktadır. İç bordürü ise kırmızıdır (Yastı, 2011b, s. 21).

Narkissos'un kafası kahverengi, sarı bir hale çevrilmiştir. Göğsünün üzerindeki çapraz bir kayışa kılıcını asmıştır, bir kayanın üstüne oturmuştur. Kılıcı sol elinden aşağıya doğru sarmaktadır. Ayağında uzun sandaletleri, alt tarafında kıvrımlı elbisesi vardır ve belden üstü çıplaktır. Sol tarafta ise kuru bir ağaç vardır. İ. S. 2. yy'a tarihlenmiştir (Özdilek, 2014a, s. 237).

Mozağin sol köşesinde Kış Mozaği paneli bulunmaktadır. Kış tasvirinin kişileştirilmesidir. Kafası örtülü, önünde ise bir kâse bulunmaktadır. Başındaki örtünün üzerinde yeşil bitkilerden bir çelenk bulunmaktadır (Özdilek, 2014a, s. 237).

Alt panelinde ise Krater ve Keklik Mozaği bulunmaktadır. Sağda bir kuş ağzıyla bir ucu Kalix kratere bağlanmış girlandı tutmaktadır ve solda çiçekli bir bitki vardır (Özdilek, 2014b, s. 237).

3. BÖLÜM: HATAY MEKİKLİ DOKUMALARI

3. 1. Mekikli Dokuma

Tokımak, veya tokumak kelimelerinin, Harezim (Harzem) şahlar döneminde tokudı tonnu, ‘elbiseyi dokudu’; kalın tokugan boldı ton, yani ‘kalın dokunan kumaş’ gibi cümleler,bugünkü anlamda nasıl kullanıldığını ve dokumak fiilinin ne anlama geldiğini daha net olarak göstermektedir (Ögel, 1985, s.155).

Bir veya birkaç iplik sisteminin muhtelif açılarda birbirini bağlayarak oluşturdukları örgüye dokuma denilmektedir (Şimşek, 1973, s. 61).

Tunç Çağı sonlarında çerçeve gücü geliştirilmesi,Mısır’daki keten kumaşların dokunması,Mezopotamya’da Sümerlerin ve Sasanilerin dokumacılıkta büyük ilerlemeler kaydetmeleri,daha sonra Hindistan,Çin,İran ve Orta Asya’da Noyun-Ula,Kenkal,Pazırık gibi kurganlarda bulunan kumaş parçaları ve dokumalar,bize dokumacılığın köklü geçmişinin varlığını hissettirmektedir.

Çatalhöyük kazılarında elde edilen M.Ö.6000’e tarihlenen dokuma parçaları ve Mersin Yümüktepe kazılarında geçmişi M.Ö 2800’e dayanan dokuma tezgahı yeri,Anadolu’da da dokumacılığın eski bir geçmişinin olduğunu belgelemektedir (Yağan, 1978, s. 46-55).

Dokumacılığın bu dönemlerinde, başlangıcı tam olarak bilinmemekle birlikte doğuda yine insan gücüyle çalıştırılan ilk yatay dokuma düzlemine sahip tezgahlar kullanılmaktaydı.

Avrupa’da M.S. 3. Yüzyıla kadar bilinmeyen ağızlık açma mekanizmaları Çin’de çok gelişme göstermiştir. Hatta ilkel jakar mekanizması diyebileceğimiz sistemlerle karmaşık desenli kumaşlar dokunabilmiştir.

Dokumacılık Avrupa’nın, özellikle de İngiltere ve Fransa gibi ülkelerin seri üretim halinde daha hızlı ve geniş yüzeyli kumaşlar dokumak adına geliştirdiği yeni dokuma tezgahlarının çalışmaya başlamasıyla farklı bir sistem içine girmiştir.

1700’lü yıllarda başlayan bu gelişim son 20 yılda elektronik ve bilgisayar üzerinde yapılan devrim niteliğindeki gelişmelerin, aynen tekstil dokumacılığına yansıtılmasıyla zirveye ulaşmıştır (<https://www.kaygisiz.com/index.php/dokuma/17-dokumanin-tarihcesi> , Erişim Tarihi:10.10.2019).

Mekik; Dokuma yapılırken atkılarının, çözgülerin arasındaki ağızlıktan kolayca geçmesini sağlayan atkı ipliğinin üzerine sarıldığı iki ucu sivri, çoğunlukla ağaçtan veya kemikten yapılan alete denir.

Mekikli dokumalar dokuma grubu, asıl dokuma olarak kabul edilmekte olup, yan yana sıralanmış çözgü ipliklerinin gruplar halinde ‘gücü’ denilen çerçevelerle yukarıya kaldırılıp indirilmesiyle arada oluşan ve ‘ağızlık’ denilen açıklıktan mekik aracılığı ile atkı ipliklerinin geçirilmesi yoluyla dokunur (Aytaç, 1982, s. 146).

Mekikli dokuma tezgahları; Çözgü levendi, yan tahtalar, dokuma tırağı ve gücülerden oluşur. Kamçılı ve kamçısız olanları vardır. Kamçılı tezgahlarda mekik el yerine kamçının çekilmesiyle çözgüler arasından geçirilir. Dik tezgah, çukur tezgah, yüksek tezgah gibi çeşitleri vardır (Demirsönmez, 1995, s. 3).

Görsel.93: Dik Tezgah (<https://nonydt.wixsite.com/ecoweaving-en/warp-weighted-loom> , Erişim Tarihi: 05.10.2019)

En eski dönemlerden itibaren kullanılmış ve artık kullanılmayan ilkel tezgahlardır.

Görsel.94:Çukur Tezgah (Yanar, Akpınarlı, 2016, s. 176)

Dokuyucunun oturduğu yerin ve dolayısıyla pedalların bir çukur içinde olduğu tezgahlardır. Yüksek tezgahlardan bir farkı yoktur. Kamçılı ve düz tipleri vardır.

Görsel.95: Yüksek Tezgah (Yanar, Akpınarlı,2016, s. 176)

Dokuyucu, tezgahın üstüne (üst levent) bağlı düz ve geniş bir tahta üzerine oturarak çalışır. Kamçılı ve düz tipleri vardır.

Görsel.96: Kamçılı Tezgah (<https://denizliliyim.com/wp-content/uploads/2017/02/buldan-bezi-12.jpg> , Erişim Tarihi : 05.10.2019)

Yüksek tezgahdaki aynı parçalar bu tezgahda da mevcuttur. Mekik el ile değil de kamçının çekilmesiyle atılır. El tezgahlarının önemli ölçüde hız kazandırmıştır Aytaç, 2006, s. 83-84).

3.2. Hatay İpekli El Dokumacılığı

Salgı ile elde edilen hayvansal liflerden olan ipek, bazı Akdeniz ve Doğu Asya ülkelerinde var olan Bombyx mori adındaki ipekböceğinin salgısından hazır iplik lifi olarak elde edilir. (Erdem İşmal, 2010-2011, s. 24) Tabiatta bulunan tek kesiksiz (filament) lif olan İpek lifinin uzunluğu 1000- 2700 metreye kadar çıkabilir. (<http://www.tekstildershanesi.com.tr/bilgi-deposu/filament-ve-stapel-nedemektir.html>, Erişim Tarihi, 08.11.2019)

Görsel.97: Bombyx mori (İpek Böceği) (<https://www.silkyparadise.com/Icerik/Goster/ipek-nasil-elde-edilir>, Erişim Tarihi, 08.11.2019)

İpek, özel olarak üretilen ipek böceklerinden hazır iplik şeklinde alınır. M.Ö. 3000 civarlarında çinde ipek böceği yetiştiriciliğinden söz edildiği için, meşenin Çin olduğu söylenir (Kurul ve Ökten, 2000, s. 71).

“Çin hikayelerine göre M.Ö. 2640’lı yıllarda Çin İmparatoriçesi Si Ling Shi bahçesinde koza ören ipekböceklerini yakından incelemeye başlamış, bir çok denemeden sonra kozadan ipek lifini çekmeyi başarmıştır. Hizmetkarına emir vererek ipek ipliklerden çok güzel kumaşlar dokutmuştur. Bu tarihten itibaren onun çabaları ile Çin, ipekli kumaş üretiminde yaklaşık olarak 3000 yıl tekel sahibi olmuştur. Çinliler ipek üretimini M.S. 5. Yy.a kadar sır olarak saklamışlar, ipek kumaşlar ipek yolu üzerinden Yakın Doğu ve Avrupa’ya taşınmıştır. İpek böceği yumurtaları (M.S.555) iki Bizanslı rahip tarafından bastonlarının içine saklanarak Bizans’a getirilmiş, bu tarihten sonra da ipek böceği yetiştiriciliği hızla yayılmıştır (Anmaç, 2004, s. 113).

Geçmişte Doğu ve Batı arasındaki kültür ve ticaret alışverişinin olduğu yola “İpek Yolu” adı verilmesinin sebebi ipek ticaretinin mühim derece olması ve uygarlık tarihinin başlangıcı olarak kabul edilen ipeğin bu yol vesilesiyle çeşitli kültürlerle varmasıdır (Erzurumlu, 2011, s. 1).

İpek, hayvansal liflerin en dayanıklı olanıdır. Kopmadan % 10-25 oranında esneyebilir, elektrik iletkenliği sayesinde sürtünmeyle elektriklenir ve kabloların sarılmasında kullanılır (Öztürk, 2007, s. 26).

İpekböceği yetiştiriciliğinin Bizanslı iki rahibin kaçırmayı başardığı, dut ve ipek tohumlarıyla Anadolu’da ilk önce İstanbul’da başladığı ve daha sonra Mudanya, Gemlik gibi birçok Anadolu şehrine yayılarak geliştiği bilinmektedir. (Aytaç, 1982, s. 157) İpek, Avrupa’ya ise M.S. 500 yıllarında ulaşmıştır (Kurul ve Ökten, 2000, s. 71).

XVI. yüzyılın ortalarına doğru Osmanlı Devleti’nde ipekli dokumacılık gelişmiş ve dokuyucuların sayısında artış olmuştur. İmparatorlukta Bursa’nın haricinde İstanbul, İzmir, Konya, Edirne, Denizli, Amasya gibi şehirlerde ipekli kumaş dokumacılığı yapılmıştır (2017 ipekböceği raporu, 2018, s. 3).

Türkiye’ye 1860 yılında Fransa’da ortaya çıkan Karataban (pebrin) hastalığının yayılmasıyla gerileyen ipekböceği üretiminin, Pastör yöntemiyle ortadan kaldırılmasından sonra bir canlılık olmuş ve 1888’de Torkomyan efendi aracılığıyla Bursa’da “Darülharir” adında ilk ipekböcekçiliği okulu açılmıştır (<http://www.frigfotograf.com/ipekboceginin-hikayesi/>, Erişim Tarihi: 10.11.2019).

Görsel.98: 1888 yılında Hizmete Giren Darülharir Binası (Yıldırım, 2013, s. 593)

Görsel.99: Bursa İpekböcekçiliği Mektebinin Günümüzdeki Görünümü (Günbulut, 2013, s. 29)

1940 yılında Türkiye’ de tohum üretimini arttırmak ve korumak için Bursa, Bilecik ve Sakarya’da ilk kooperatifler açılmıştır. İleride bu kooperatiflerin birleşmesiyle 11 Mayıs 1940 da Kozabirlik (S.S. Bursa Koza TarımSatış Kooperatifleri Birliği) kurulmuştur. Türkiye’de yetişen yerli ırk ipekböceklerinin hastalıklara karşı koryucu, verimi daha yüksek tohumlar üretilmeye başlanmıştır. Bu sayede ülkemiz dünyada kendi tohumunu yetiştiren ülkelerdendir (2018 yılı İpekböceği raporu, 2019, s. 3).

Görsel.100: Kozabirlik (<https://www.bursagd.com/slide-item/kozabirlik/>, Erişim Tarihi: 10.10.2019)

Günümüzde ipekböcekçiliği daha verimli olduğu için ilkbahar döneminde yetiştirilebilmesinin yanında yılda 2 defa yetiştirilmektedir. Kuluçka (inficar) dönemi, havaların erken ısındığı Ege ve Akdeniz bölgesinde Nisan ayında diğer serin bölgelerde Mayıs ayında başlatılmaktadır (2017 ipekböceği raporu, 2018, s. 6).

Diyarbakır, Antalya, Ankara, Bilecik ve Sakarya ipekböcekçiliğinde ileri olan illerdir (<https://www.cografyaci.gen.tr/turkiyede-ipek-bocekciligi/>, Erişim Tarihi: 09.11.2019).

İller	Yaş İpek Kozası Üretimi (ton)
Diyarbakır	45
Antalya	16
Ankara	8
Bilecik	7
Sakarya	5
Türkiye	103

Görsel.101: İllere Göre İpekböceği Üretimi

(<https://www.cografyaci.gen.tr/turkiyede-ipek-bocekciligi/>, Erişim Tarihi: 09.11.2019)

Görsel.102: İllere Göre Yaş Kozası Üretimi (<https://www.cografyaci.gen.tr/turkiyede-ipek-bocekciligi/>, Erişim Tarihi: 09.11.2019)

Daha önce Hatay’da başlanan ipek böcekçiliğini yeniden canlandırma faaliyetleri 1949 yılı içerisinde de devam etmiş aynı yıl içerisinde Hatay İpekböcekçiliği İstasyonunu kurma girişimleri başlatılmıştır (Tutanak Dergisi, 1949a, s. 301) .

Hatay’da bir ipek böceği istasyonunun açılması, Rize, Amasya ve Orta Anadolu’nun önemli bir merkezinde gezici kontrolörlüklerin kurulmasına ihtiyaç duyulduğundan 1949 yılı ipek böcekçiliği bütçesine 9.500 liralık fazladan ödenek tahsis edilmiştir (TBMM Tutanak Dergisi, 1949b, s. 113).

“Eskiden Hatay’da ipek üretimi kutsal bir ayin gibi yapılmış. Serin bir ortamda, rutubetsiz ve temiz bir kap içinde saklanan tohumlar, baharın gelişi manasına gelen Hıdırellez haftasında beyaz bir bez içine konulup gül fidanına asılmış. Hıdırellez günü evin küçük kızı, bezi fidandan alır ve bakım odasına götürürmüş. Hıdırellez kaması olarak anlatılan bu işlemde sonra ipek böceği tohumlarının olduğu bezi evin en yaşlı kadını göğsünde tutarmış. Tohumların hayat bulması için gerekli ısı sağlanması, tohumların birkaç gün kadınların koyunlarında bekletilmesiyle olurmuş. Belki de bu yüzden ipek giysiler kadının güzelliğine güzellik katıyor, kadınla bütünleşiyor. Bu yitik bir gelenek, bir söylence olarak, ipekle ilgili yapılan sohbetlere renk katan bir hikâye olarak kalmıştır.” (Kılınç,B. 2008, s. 7).

Kozalar damızlık ve mahsul olarak ikiye ayrılır. Damızlık olarak ayrılan kozalar gelişimini tamamladıktan sonra kozayı deler ve kelebek olarak dışarıya çıkar. Erkek kozalar dişi kozalara göre daha zayıf ve kısa ömürlüdür, kozadan çıkan dişi kelekleri döleyen erkek kelekler hemen ölür. 3-4 saat sonra ortalama 500 tane yumurta bırakan dişi kelebek yumurtlama işlemini tamamlar ve ölür. Yumurtalardan sağlam olanlar ayrılır ve 25 gr olarak paketlenerek satılır. Bu paketlerin bir tanesinde 32.000 tohum vardır. Bu tohumlardan yaklaşık 50 kg ipek kozası üretilir (Aker M. Bostancıoğlu H. 1970, s. 80).

Ürün olarak ayrılan kozaların krizalitleri öldürülür. Bu işleme de Boğma denir. Boğma işlemi Su buharı ile boğma ve Sıcak hava ile boğma olarak iki şekilde gerçekleştirilir (Aker M. Bostancıoğlu H. 1970, s. 80). Kaynayan suyun buharıyla kozaların içindeki krizalitlerin öldürülmesi işlemine su buharı ile boğma, Güneş ısısı

karşısında hava almayacak şekilde bekletilerek krizalitlerin öldürülmesi işlemine de sıcak hava ile boğma denir (Erzurumlu, 2011, s. 95).

Kaliteli ipek lifi elde edebilmek için önce sıcak suda iki defa ıslatılarak kabukları soyulur. Kabukları soyulan kozalar kaynamış olan suyun içine atılır, daha sonra sudan çıkarılarak 10 dakika dinlendirildikten sonra yine kaynayan suyun içerisine atılmalıdır (Hatay Büyükşehir Belediyesi, 2017, s. 3).

İpek lifi çekimi için kozalar önce 60 c' lik suyun içine atılır. Bunun sebebi kozanın yapısındaki proteini yumuşatarak uç bulma işlemini gerçekleştirebilmektir. 7-10 kozadan çekilen lifler ham ipek veya grej adıyla çıkırığa sarılmaya başlanır (Anmaç, 2004, s. 114-115).

Hatay' da İpekli ipliğin çekim aşaması halk arasında mancınık denilen çekim ocağı ile yapılmaktadır. Bir kazanın içine su konularak 90-100 C' ye kadar ocakta kozalar kaynatılır. Suyun içinde yumuşayan kozalara uç bulma işlemi hurma süpürgesi yardımıyla yapılır, çıkırıklara sarılarak çile haline getirilmektedir. Kozanın içinde kalan böcekler elle çekim yapılırken liflere yapışır, temizlendikten sonra iplikler çile olarak kurutulur. Eğirmek için defne sabunu ile yıkanıp kurutulduktan sonra makine ya da elle eğirme yapılır (İleri, B. 2017, s. 80).

Görsel.103: Koza Çekim Ocağı, Hatay (İleri, B. 2017, s. 82).

Görsel.104: Sıcak Suya Kozaların Boşaltılması, Hatay (İleri, B. 2017, s. 82)

Görsel.105: Koza Çekim Ocağında İplik Çekimi (İleri, B. 2017, s. 82)

Görsel.106: Koza Çekim Ocağında Uç Bulma İşlemi, Hatay (İleri, B. 2017, s. 82)

Görsel.107: Koza çekim ocağında iplik çekimi ve çıkırığa sarılması(Büyükaşık Ailesi) ,
Hatay, (İleri, B. 2017, s. 82)

Görsel.108: Çıkırıkta Sarılı Ham İpekler, Hatay, (İleri, B. 2017, s. 82)

Görsel.109: Kurumaya Bırakılmış Ham İpekler, Hatay, (İleri, B. 2017, s. 83)

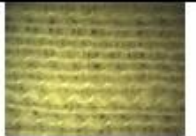
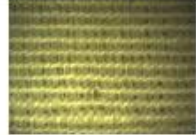
Görsel.110: Elde İpek Eğirme(Büyükaşık Ailesi), Hatay (İleri, B. 2017, s. 83)

“Koza çekiminde ortalama 35-40 ile 100 koza arasında koza kullanılır. 35-40 kozayla ince gömleklik kumaş için iplik yapılır. 80-100 kozayla kalın kumaşlar için ipek iplik çekilmektedir. Çekimden sonra dipte kalan koza artıkları, kesik ve ya delik olan kozaların iyi olanları ayıklanarak defne sabunu ve küllü suyla kaynatılıp,

kuruduktan sonra iplik haline getirilir. Bunlar daha sonra kirmanla eğrilir adına kirman ipliği denir. Koza çekiminden kalan böcekler balık, tavuk yemi ve ağaç dibine, gömülerek gübre olarak kullanılmaktadır (İleri, B. 2017, s. 80)”.

3. 3. Hatay Mekikli Dokumaları Ve Teknik Özellikleri

Hatay İpeği'nin en önemli özelliklerinden biri en boy olarak dikilebilir olmasıdır. Dokunan kumaşlar dört farklı gruba ayrılmaktadır. Bu dokumalar; sadakor gömleklik kumaş, dört basamaklı elbiselik kumaş, şal ve örtülük kumaş, kirman elbiselik kumaşlardır. İpekli dokumalarda iki tür ipekli iplik kullanılmaktadır. Biri filament diğeri de kirman ile eğrilmiş ipliklerdir (Hatay Büyükşehir Belediyesi, 2017, s. 2).

Kumaş tipi	Mikroskop görüntüsü (x1 büyütme oranı)		İplik numarası (Nm)		Sıklık (tel/cm)	
	Ön yüz	Arka yüz	Çözüğü	Atkı	Çözüğü	Atkı
Dört Basamaklı Elbiselik			36/1 (filament)	7/1 (ştapel)	26	12,5
Sadakor Gömleklik			76/1 (filament)	15/1 (ştapel)	34	11,5
Kirman Elbiselik			17/1 (ştapel)	8/1 (ştapel)	17	9
Şal ve Örtülük			54/1 (filament)	86/1 (filament)	22	20,5

Görsel.111: Hatay İpeği Kullanılarak Dokunan Kumaşların Teknik Özelliklerini Gösteren Tablo , (Hatay Büyükşehir Belediyesi, 2017, s. 5)

Dört basamaklı elbiselik ipek kumaşının; bir yüzü mat diğer yüzü parlaktır. Çözüğü ipliği filament, atkı ipliği kirman ile eğrilmiştir. El dokuma tezgâhında dokunmaktadır ve dört adet çerçeve kullanılır. Deseni dimidir. Kumaş eni 80-100

cm'dir. Tarağın her biri dışından dört iplik geçirilir. Çözü sayısı toplamda 3040'dır. Kumaş dokunduktan sonra kaynatma ve zank çıkarma işleminden geçer. Bu kumaşın çözgü ipliğinin üretiminde 70-80 ipek kozasının ucunun birleşmesi gerekmektedir. Tarak numarası 8'dir (Hatay Büyükşehir Belediyesi, 2017, s. 3-4).

Sadakor gömleklik ipek kumaşının; atkı ve çözgü ipliği filamenttir. Çözgü ipliği bükümlü, atkı ipliği ise bükümlü ve ya bükümsüz olarak kullanılmaktadır. Deseni 1/1 bezayağıdır. Dört adet çerçeve kullanılmaktadır. Tarağın her bir dışından iki iplik geçirilmektedir. Çözgü sayısı, 2660 ve ya 2850'dir. Kumaş dokunduktan sonra sıklık ve sertlik özelliğine göre 2,5-3 saate yakın küllü su ve defne sabunlu suda yıkanıp kaynatılır. Tarak numarası 14-15'dir. Bu kumaşın atkı ipliğinin üretiminde 50-60, çözgü ipliğinde ise 40-50 ipek kozasının ucunun birleşmesi gerekmektedir (Hatay Büyükşehir Belediyesi, 2017, s. 4).

Kirman elbiselik ipek kumaşının; atkı ve çözgü iplikleri kirmanla eğrilmiş Hatay ipeğidir. El dokuma tezgâhında dokunmaktadır. Deseni 1/1 bezayağıdır. Dört adet çerçeve kullanılmaktadır. Kumaş eni 80-100 cm'dir. Tarağın her bir dışından iki iplik geçirilmektedir. Çözgü sayısı toplamda 7 numara tarak için 1330 ve ya 8 numara tarak için 1520'dir. Kumaş dokunduktan sonra sıklık ve sertlik özelliğine göre 2,5-3 saate yakın küllü su ve defne sabunlu suda yıkanıp kaynatılır (Hatay Büyükşehir Belediyesi, 2017, s. 4).

Şal ve örtülük ipek kumaşının; atkı ve çözgü ipliği, filament ipektir. El dokuma tezgâhında dokunmaktadır. Deseni 1/1 bezayağıdır. Dört adet çerçeve kullanılmaktadır. Kumaş eni 80-100 cm'dir. Tarağın her bir dışından iki iplik geçirilmektedir. Çözgü sayısı 2660 veya 2850'dir. Tarak numarası 14-15'dir. Bu kumaşın atkı ve çözgü ipliğinin üretiminde en ince iplik 15-20, en kalın iplik için ise 40-50 ipek kozasının ucunun birleşmesi gerekmektedir. Kumaş dokunduktan sonra sıklık ve sertlik özelliğine göre 2,5-3 saate yakın küllü su ve defne sabunlu suda yıkanıp kaynatılır (Hatay Büyükşehir Belediyesi, 2017, s. 4).

Görsel.112: Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter No 363, Hatay (Erzurumlu, Ö. 2011, s. 61)

Kumaş adı havlu, ölçüsü 112x70 cm. Çözüğü Sıklığı 12 tel, atkı sıklığı 11 tel (ince atkı) 10 tel (kalın atkı). Çözüğü ipek, atkısı ipek. Gelin hamam havlusu olarak kullanılmıştır. Kumaş 10 ince 10 kalın atkı sırasıyla aynı kalınlıkta çözgü, kalın ve ince iki atkı iplik ile bezayağı örgüsüyle dokunmuştur. Kumaşın sadece İşleme kısımlarında ince atkı ile dokuma yapılmıştır. Dokumanın iki kenarında da bordürler çözgü yüzdürme ile dokunmuştur (Erzurumlu, Ö. 2011, s. 61).

Zemin Örgü

	X		X
X		X	
	X		X
X		X	

Görsel.113: Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter No 363 Ürün Detayı ve Örgü Şablonu, Hatay (Erzurumlu, Ö. 2011, s. 61)

Görsel.114: Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter No 15, Hatay (Erzurumlu, Ö. 2011, s. 30)

Kumaş adı ermeni kuşağı, ölçüsü 125x80-90 cm. Çözüğü sıklığı 22 tel, atkı sıklığı 44 tel(ince atkı) 32tel(kalın atkı). Çözgüsü ipek, atkısı ipek. Kadın-erkek giyim için dokunmuştur. Üç parça olarak dokunduktan sonra parçaların birleştirilmesi ile yapılmıştır. Kenar kumaşlar aynı renk çözgülerle dokunmuştur. Ortadaki kumaş 16 tel siyah, 16 tel sarı çözgü, yanlardaki kumaşlar da 16 tel kırmızı, 16 tel yeşil çözgü hazırlanmıştır. Çift yönlü kumaşın bir yüzünde atkı, diğer yüzünde de çözgü yoğundur. Çözgü yönünde çizgili olan kumaş, farklı renklerde atılan atkı iplikleri ile atkı yönünde de çizgili bir görüntüsü vardır. Dokumanın uçlarında çözgü yüzdürme ile saçak yapılmıştır. Saçakların bittiği noktada atılan birkaç sıra atkı ile saçak uçları sabitlenmiştir (Erzurumlu, Ö. 2011, s. 30).

Görsel.115: Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter No 15 Ürün Detayı ve Örgü Şablonu, Hatay (Erzurumlu, Ö. 2011, s. 30)

Görsel.116: Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter No 16, Hatay (Erzurumlu, Ö. 2011, s. 31)

Kumaşın adı Ermeni Kuşağı, kumaş ölçüsü 155x87 cm. Çözgü sıklığı 18 tel, atkı sıklığı 40 tel çözgüsü ipek, atkısı ipek. Kadın-erkek giyimi için dokunmuştur. İki kumaş ayrı ayrı dokunduktan sonra kumaş el dikişi ile birleştirilmiştir. 8 tel kırmızı, 8 tel sarı çözgü ipliyle dokunmuştur. Çift yönlü kumaşın bir yüzünde atkı, diğer yüzünde de çözgü yoğudur. 16 farklı hareketle yapılabilecek atlatmalarla kumaş yüzeyinde

Görsel.118: Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter No18, Hatay (Erzurumlu, Ö. 2011, s. 32)

Kumaş adı Ermeni kuşağı, kumaş ölçüsü 56x7 cm. Çözüğü sıklığı 18 tel, atkı sıklığı 28 tel çözgüsü ipek, atkısı ipek. Kadın-Erkek giyimi için dokunmuştur. Üç parça dokunduktan sonra parçaların el dikişleriyle birleştirilmesi ile yapılmıştır. Kenar kumaşlar aynı ren çözgülerle dokunmuştur. Ortadaki kumaş 10 tel siyah, 10 tel beyaz çözgü raporunda, kenarlardaki kumaşlar da 10 tel kırmızı, 10 tel sarı çözgü ile hazırlanmıştır. Çift yüzlü kumaşın bir yüzü atkı, diğer yüzü de çözgü yüzüdür. Çözgü yönünde çizgili olan kumaş, farklı renklerde atılan atkı iplikleri ile atkı yönünde de çizgili bir görünüme sahiptir. Kumaşın saçakları çözgülerin bükülmesiyle oluşturulmuştur. Kumaşın uçlarına, el dokuması şerit dikilerek kenar temizleme yapılmıştır (Erzurumlu, Ö. 2011, s. 32).

Görsel.119: Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter No 18 Ürün Detayı ve Örgü Şablonu, Hatay (Erzurumlu, Ö. 2011, s. 32)

Görsel.120: Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter No 19, Hatay (Erzurumlu, Ö. 2011, s. 33)

Kumaşın adı Ermeni kuşağı, ölçüsü 175x175. Çözümlü sıklığı 18, atkı sıklığı 34 tel çözgüsü ipek, atkısı ipek. Kadın-erkek giyiminde kullanılmıştır. Üç parça kumaş olarak dokunduktan sonra kumaşların dikilmesiyle yapılmıştır. Kenar kumaşlar aynı renk çözgülerle dokunmuştur. Ortadaki kumaş 16 tel siyah, 16 tel krem çözgü

raporunda, kenarlardaki kumaşlarda da 16 tel kırmızı, 16 tel yeşil çözgü raporunda hazırlanmıştır. Çift yönlü kumaşın bir yüzünde atkı, diğer yüzünde de çözgü hâkimdir. Çözgü yönünde çizgili olan kumaş, farklı renklerde atılan atkı iplikleri ile atkı yönünde de çizgili bir görünüme sahiptir. Dokuma ucundaki çözgü iplikleri dokunmadan boş bırakılarak saçak olarak kalmıştır.

Kumaş Ön

			X
		X	
	X		
X			

Kumaş Arka

	X	X	X
X	X	X	
X	X		X
X		X	X

Görsel.121: Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter No 19 Ürün Detayı ve Örgü Şablonu, Hatay (Erzurumlu, Ö. 2011, s. 33)

Görsel.122: Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter No 24, Hatay (Erzurumlu, Ö. 2011, s. 34)

Kumaşın adı Ermeni kuşağı, ölçüsü bilinmemektedir. Çözgü sıklığı 28 tel, atkı sıklığı 36 tel çözgüsü ipek, atkısı ipek. Kullanım yeri kadın-erkek giyimidir. Kumaş 12 tel kırmızı, 12 tel sarı çözgü renklerinde dokunmuştur. Çift yönlü kumaşın bir yüzünde atkı, diğer yüzünde de çözgü yoğundur. Çözgü yönünde çizgili olan kumaş,

Görsel.124: Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter No 33, Hatay (Erzurumlu, Ö. 2011, s. 35)

Kumaşın adı sarık, kumaş ölçüsü 165x65 cm. Çözü sıklığı 24 tel, atkı sıklığı 20 tel çözgüsü ipek, atkısı ipek. Kadın-erkek giyiminde kullanılmış kuşaktır. Dokuma 12 tel sarı, 12 tel kırmızı renk çözgüyle dokunmuştur. Çift yüzlü dokumanın bir yüzünde atkı, diğer yüzü de çözgü yüzüdür. Çözgü yönünde çizgili olan kumaş, farklı renklerde atılan atkı iplikleri ile atkı yönünde de çizgili bir görünüme sahiptir. Dokuma uçlarında çözgüler saçak olarak kullanılmıştır (Erzurumlu, Ö. 2011, s. 35).

Kumaş Ön

Kumaş Arka

	X	X	X
X	X	X	
X	X		X
X		X	X

			X
		X	
	X		
X			

Görsel.125: Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter No 33 Ürün Detayı ve Örgü Şablonu, Hatay (Erzurumlu, Ö. 2011, s. 35)

Görsel.126: Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter No 61, Hatay (Erzurumlu, Ö. 2011, s. 36)

Kumaş adı peşkir, ölçüsü belli değildir. Çözüğü sıklığı 12,5 tel, atkı sıklığı 12 tel çözgüsü ipek, atkısı ipek. Gelin hamam havlusu olarak kullanılmıştır. Dokuma aynı kalınlıkta çözgü ve atkı iplikleriyle bez ayağı örgüsüyle yapılmıştır (Erzurumlu, Ö. 2011, s. 36).

Zemin Örgü

	X		X
X		X	
	X		X
X		X	

Görsel.127: Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter No 61 Ürün Detayı ve Örgü Şablonu, Hatay (Erzurumlu, Ö. 2011, s. 36)

Görsel.128: Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter No 121, Hatay (Erzurumlu, Ö. 2011, s. 39)

Kumaş adı havlu, ölçüsü 184x121 cm. Çözümlü sıklığı 16 tel, Zemin atkısı 19 tel, hav atkısı 12 tel çözgüsü ipek, atkısı ipek. Gelin hamam havlusu kullanılmıştır. Tek renk çözgüden oluşan dokuma çift taraflı 1'e 1 yığdırma hav ile dokunmuştur. Yığdırma aynı çözgü tellerinde örgü ritminde tekrarlanmıştır. Dokumanın uçlarında ajur tekniğiyle bordürler bırakılmıştır. Kumaş üstünde dokumacının imzası olabileceği düşünülen bir işaret bulunmaktadır. Bazı bölümler buklet, bazı bölümler de dimi örgü kullanılarak yüzey dokuları oluşturulmuştur. Kumaşın ucu düz dokumayla saçaksız şekilde bırakılmıştır (Erzurumlu, Ö. 2011, s. 39).

Zemin Örgü

	X	X
X		
	X	X
X		

Efekt Örgü

		X	X
	X	X	
X	X		
X			X

Görsel.129: Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter No 121 Ürün Detayı ve Örgü Şablonu, Hatay (Erzurumlu, Ö. 2011, s. 39)

Görsel.130: Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter No 109, Hatay (Erzurumlu, Ö. 2011, s. 38)

Kumaş adı havlu, ölçüsü 160x80cm. Çözü sıklığı 16 tel, atkı sıklığı zemin atkısı 13tel, hav atkısı 10 tel çözgüsü ipek, atkısı ipek. Gelin hamam havlusu olarak kullanılmıştır. Tek renk çözgü ile dokunan kumaşta çift yüzlü 1'e 1 yığdırma hav yapılmıştır. Yığdırma aynı çözgü tellerinde örgü tekrarında devam etmiştir. Hamam havlusunun kenarlarında çözgü yüzdürme ile bordür yapılmıştır. Kumaş üzerinde dokumacı imzası olabileceği düşünülen bir işaret bulunmaktadır. Bazı bölümler hav, bazı bölümlerde dimi örgü ile dokunarak yüzeyler yapılmıştır. İşleme yapılacak bölümlerde düz dokuma yapılmıştır. Dokumanın uçlarında ajur tekniğiyle bordürler bırakılmıştır (Erzurumlu, Ö. 2011, s. 38).

Zemin Örgü

	X	X
X		
	X	X
X		

Efekt Örgü

		X	X
	X	X	
X	X		
X			X

Görsel.131: Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter No 109 Ürün Detayı ve Örgü Şablonu, Hatay (Erzurumlu, Ö. 2011, s. 38)

Görsel.132: Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter No 345, Hatay (Erzurumlu, Ö. 2011, s. 43)

Kumaşın adı havlu, ölçüsü 78x43 cm. Çözümlü sıklığı 18 tel, atkı sıklığı 16 tel çözgüsü ipek, atkısı ipek. Gelin hamam havlusu olarak kullanılmıştır. Motifler açılan ağızlıktan el müdahalesi ile birden fazla atkının atılması ile oluşturulmuştur. Motifin dörtkenarı 16-18 çözgü telinde ve bezayağı örgünün açılan ağızlığına atılan ilave atkı ile dokunmuştur. Motif, 2 takviye, 4 zemin, 2 takviye, 4 zemin ve 2 takviye atkı ile dokunmuştur. Kumaş işlemelik olarak dokunmuştur. İşleme alanı aynı ağızlıktan birden çok atkının 2 kez atılması ile dokunmuştur (Erzurumlu, Ö. 2011, s. 43).

Zemin Örgü

	X		X		X
X		X		X	
	X		X		X
X		X		X	
	X		X		X
X		X		X	

Motif

Görsel.133: Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter No 345 Ürün Detayı ve Örgü Şablonu, Hatay (Erzurumlu, Ö. 2011, s. 43)

Görsel.134: Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter No 359, Hatay (Erzurumlu, Ö. 2011, s. 57)

Kumaş adı havlu, ölçüsü 125x48 cm. Çözüğü sıklığı 14 tel, atkı sıklığı 16 ince tel 12 kalın tel çözgüsü ipek, atkısı ipek. Kullanım alanı gelin hamam havlusudur. Dokuma aynı kalınlıkta çözgü iplikleri, kalın ve ince iki atkı iplikleriyle bezayağı örgüsünde dokunmuştur. Yer yer kalın atkılar kullanılarak dokumada dokular oluşturulmuştur. Dokular kalınlı inceli olarak 25,5cm kadar şeritler dokunduktan sonra tekrar ince ile dokuma devam ettirilmiştir. Dokular atkı ipliklerinin 4 kalın, 2 ince atılarak şerit görünümü oluşturulmuştur. Kumaş uçları çözgü ipliklerden oluşan saçaklarla bitirilmiştir (Erzurumlu, Ö. 2011, s. 57).

Zemin Örgü

	X	X
X		X
	X	X
X		X

Görsel.135: Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter No 359 Ürün Detayı ve Örgü Şablonu, Hatay (Erzurumlu, Ö. 2011, s. 57)

Görsel.136: Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter No 362, Hatay (Erzurumlu, Ö. 2011, s. 60)

Kumaş adı havlu, ölçüsü 175x48. Çözüğü sıklığı 17 tel, atkı sıklığı 18 tel ince atkı 14 tel kalın atkı çözgüsü ipek, atkısı ipek. Kullanım yeri gelin hamam havlusudur. Dokuma aynı çözgü iplik grubu, kalın ve ince iki atkı iplik gruplarıyla bezayağı örgüsüyle yapılmıştır. Kalın ve ince atkı şeritleriyle dokunduktan sonra tekrar ince atkı ile dokuma devam etmiştir. Kumaşın İşleme yapılacak kısımlarında sadece ince atkı ile dokuma yapılmıştır. Dokumanın iki ucunda da ajur tekniğiyle bordürler oluşturulmuştur (Erzurumlu, Ö. 2011, s. 60).

Zemin Örgü

	X		X
X		X	
	X		X
X		X	

Görsel.137: Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter No 362 Ürün Detayı ve Örgü Şablonu, Hatay (Erzurumlu, Ö. 2011, s. 60)

3. 4. Hatay Mekikli Dokumalarının Renk Özellikleri

Boyamada kullanılacak olan bitkilerin renklendirici madde bulunduran köklerinden, çiçeklerinden, dallarından, yapraklarından kurutularak üretilen doğal boya maddeleri, hem dokumacılıkta hem de giysilerde kullanılmıştır. Hayvan lifli boyar maddelerden elde edilen renkler ise üretimi çok zor ve pahalı olduğu için geçmiş zamanlarda bu teknik sadece üst sınıfın giysilerini boyamak için kullanılmıştır (İmer, Z. 1999, s. 331).

Görsel. 138: Kırmızı ve sarı ile dokunmuş kuşak (Erzurumlu, Ö. 2011, s. 79)

Kırmızı ; araştırılan eski dokuma örneklerinde kullanılmış kırmızının kök boya ya da böcek (hayvansal lif) maddesinden elde edildiği anlaşılmıştır. Kök boya ise; Bilimsel adı ‘‘Rubia Tinctorum L’’ olan, Orta Asya’dan Anadolu’ya uzanan en önemli kırmızıdır (İmer, Z. 1999, s. 335) Kök boya ‘‘Türk Kırmızı’’ adıyla meşhurdur. Yapılan tarihi araştırmalarda bu bitkinin çok eskiden beri Türkler tarafından bilindiği ve Orta Asya’da da kullanıldığı öğrenilmiştir (Eşberk-Köşker: 1945, s. 377)

Görsel. 139: Çivitotu, Isatis Tinctoria. (<https://www.lafsozluk.com/2012/08/civit-otu-nedir-civit-mavisi-ne-demektir.html> , Erişim Tarihi: 12.10.2019)

Mavi ; Yakınoğu'da M. Ö. Ve M. S 'ki yüzyıllarda, indigo ile boyama yapılmadan önce doğadaki mavi rengin elde edildiğı tek bitki, boyar madde idi (Harvey, J. 1996, s. 60). Anadolu'nun köylerinde 19.yy. sonuna kadar mavi renk için çivitotunun kullanımı bilinmektedir (Enez, 1987, s. 8). İndigo ve çivitotu aynı familyadan gelmektedirler ve bu yüzden aynı renk karışımlarını içerirler, fakat çivitotunda mdigotin maddesi mdigodan daha azdır (Harvey, J. 1996, s. 60).

Görsel. 140: Hazırlanmış Indigo Topakları. (Ploss, E.E. ,1967, s. 59)

Indigonun da çivitotu gibi boyama özelliğı yapraklarında bulunan "mdigotin" maddesinden kaynaklanmaktadır, fakat mdigotin maddesi indigo bitkisinde daha çok

bulunmaktadır. Suda çözülmeyen indigotin, kullanabilir bir hal alması için, çözünür hale getirilmesi gerekir. Bitki, Orta Asya'nın iklimine uygun olmadığından daha çok Hindistan ve Kabil'de yetiştirilmiş ve hazırlanmış boya maddesi olarak yörelere gelmiştir (Harvey,J. 1996, s. 60). Indigo'nun ilk olarak M. Ö. 2500'lü yıllarda Hindistan'da kullanılmaya başlandığı tahmin edilmektedir. Yapılan araştırmalara göre bu boyar maddenin Anadolu ve Avrupa'ya girişi 17.yy'da olmuştur (Mclaren, 1986, s. 6).

Görsel.141: Sarı Cehri (Dölen, 1992, s. 480)

Koyu Renk ; Anadolu'da çok eskilerden beri en has sarı rengi elde etmek için Cehri bitkisi kullanılır. Bu bitkinin yetiştığı alanlarda dokumacılığın çok geliştiği görülmektedir (Dölen, 1992, s. 480). Günümüzde önemini yitiren Cehri önceki yüzyıllardan tüm dünyada ipek boyacılığında sarıyı elde etmek için kullanılmaktaydı (Enez, 1987, s. 53).

Hatay Sarısı ise doğal boyama yöntemleri ile değil ipek böceğinin sarı renkli kozasından elde edilmektedir. Anadolu'nun yerli ırkı olan 3 ipekböceği; Alaca, Bursa Beyazı ve Hatay Sarısı'dır. Bu cinslerin gen kaynaklarının korunması ve saf olarak yetiştirilmesi Bursa İl Tarım Müdürlüğü Gen Kaynakları Birimi'nin elindedir (İleri, B. 2017, s. 78).

Tarım ve Orman Bakanlığı TAGEM tarafından 1992 yılından itibaren yürütülmekte olan ‘‘ İpekböceği Genetik Kaynakları Muhafaza Projesi’’ Bursa İl Tarım ve Orman Müdürlüğü tarafından yürütülmekte olup, bugün hala 8 ipekböceği hattıyla üretime devam etmektedir. Projede Sarı koza(Hatay Sarısı), yeşil koza ören, Bursa Beyazı ile Bursa Beyazı Alaca hatları da yer almaktadır. Proje çalışmaları, Bursa İl Tarım ve Orman Müdürlüğüne ait kapatılan İpekböcekçiliği Araştırma Enstitüsü binalarında yürütülmektedir (<https://bursa.tarimorman.gov.tr/Haber/696/Tarihi-Ipek-Yolunun-Merkezi-Bursada-Yas-Koza-Hasadi-Basladi> , Erişim Tarihi: 04.03.2020).

TÜR	İPEKBÖCEĞİ	
HATTIN YEREL ADI	HATAY SARISI	
KÖKENİ	AVRUPA	
VOLTİNİZM(Bir yılda verdiği nesil sayısı)	UNİVOLTİN (Yılda bir nesil veren)	
MOULTİNİZM(Larva dönemindeki uyku sayısı)	4	
YUMURTASININ ÖZELLİKLERİ		
Yumurta şekli	Eliptik	
Yumurta Rengi	Gri	
Yumurta Verimi (Adet)	Minimum 303	Maximum 545
Diğer Özellikleri	YUMURLAMADAN HEMEN SONRA YUMURTASININ BULUNDUĞU ZEMİNE YAPIŞMA ÖZELLİĞİ VARDIR.	
LARVASININ ÖZELLİKLERİ		
Yeni inficar etmiş larvanın rengi	SİYAH	
Olgun yaştaki larvanın rengi	BEYAZ	
Markaj Durumu	SİLİK(Belirgin Değil)	
Diğer Özellikleri	5.YAŞTA AYAKLARI SARI RENKTE	
KOZASININ ÖZELLİKLERİ		
Kozanın Şekli	YER FISTIĞI	
Kozanın rengi	KAVUN İÇİ	
Tek koza Ağırlığı (g)	Minimum 1,44	Maximum 2,06
Koza-kabuk Oranı (%)	10,94	13,50

Görsel.142: Yerli İpekböceği Hattı (Hatay Sarısı) Tescil Formatı (İleri, B. 2017, s. 79)

İpekböceği üretiminde kullanılan sarı renkli ‘‘Hatay Sarısı’’ olarak bilinen yerli ırk koza, geçmişte Hatay dokumacılığında boyama yapılmadan kullanılan doğal bir sarı idi. Bu sarı renkli koza ırkı ne yazık ki yok olmuştur (İleri, B. 2017, s. 77).

‘‘Hatay’’da ise yıllardır yetiştiricilik yapan Hasan Büyükaşık ile konuşulduğunda ellerinde kalmadığını, son yıllarda çok hastalık geldiği için tohumların kaybolduğunu ifade etmiştir. Hatay sarısı kozasının çok küçük ve ipliğinin de çok kısa olduğunu söyleyen Hasan Usta ‘‘o kozayla yaptığımız dokumalar koyu sarı olurdu’’ diye anlatmıştır’’ (İleri, Berna. 2017, Hatay İl’inde İpekböceği Yetiştiriciliği, İpek Dokumacılığı ve Sürdürülebilirlik Önerileri Sanatta Yeterlik Tezi, s. 77).

Görsel.143: Hatay Sarısı Kozaları (İleri, B. 2017, s. 77)

Görsel. 144: Hataylı Dokuma Ustası Yılmaz Büyükaşık ve Hatay Sarısı Kozaları , Hatay (İleri, B. 2017, s. 78)

Görsel. 145: Hatay Sarısı Kozası ve İpekböceği, (İleri, B. 2017, s. 78)

Görsel. 146: Hatay Sarısı Dokuma Kumaş, (Yılmaz İpekçilik, Turgay Uyar, 2019)

Görsel. 147: Hatay Sarısı Dokuma Şal, (<https://www.bahtiyaripek.com.tr/sari-el-dokuma-sal>, Erişim Tarihi, 05.10.2019)

4. BÖLÜM: HATAY ARKEOLOJİ MÜZESİ SEÇİLEN MOZAİK ÖRNEKLERİNDEN HAZIRLANAN MEKİKLİ DOKUMA KOLEKSİYONU

4. 1. Hatay Arkeoloji Müzesi Seçilen Mozaik Örneklerinden Hazırlanan Mekikli Dokuma Tasarımları

Tasarım; fonksiyonel, yapısal ve sembolik ölçüler arasındaki bütünlüğü gerektiren bir biçim, sanatsal el ürünü yaratan süreçtir. (Veryzer, R W, Brigitte de Mozota, 2005, s. 22)

Çoğunlukla ticari amaç için üretilmiş ürünlerde, bir düzeni takip eden sınırlı süre içinde sınırlı üretim geleneğine sahip ve üretimi bittikten sonra aynı kalitede tekrar üretilmeyen her türlü satın alınabilir ürünlere koleksiyon denir. (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Koleksiyon>, Erişim Tarihi, 18.03.2020)

Koleksiyon oluşturmada tasarım süreci; Hedef kitle, pazar araştırması, konsept araştırması, artistik ve teknik çizimlerin oluşturulması, iplik ve malzeme, maliyet ve üretim planı gibi aşamalardan meydana gelir. (Jones, S.J. 2009)

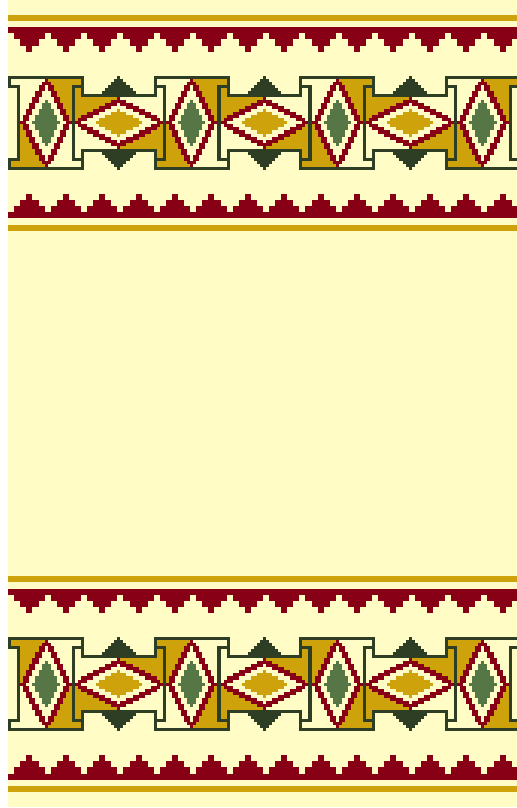
Bir metre boyunda kırk santim kadar eninde iki ucu desenli bir dokuma türü olan peşkir, aynı zamanda inceleri gergefte kalınları da kasnakta işlenebilen kumaş türüdür. (Özyalvaç, 2019, s. 519)

Mekikli dokuma türlerinden bez ayağı dokuma grubunda yer alan peşkir, tarihi ve kültürel anlamda zenginlikler taşıyan, kaybolmaya yüz tutmuş geleneksel dokumalarımızdandır. Genellikle pamuk liflerinden nadiren de keten ve ipek liflerinden dokunmaktadır. (El Sanatları Teknolojisi, Peşkir Dokuma, 2007, s. 3)

Peşkirler Anadolu da farklı dokuma teknikleriyle dokunmaktadır. Bilinen en yaygın dokuma tekniği ise yığma tekniği dediğimiz renkli atkı ipliklerinin desen raporuna göre her ağızlık açma sırasında üst üste yığılmasıyla dokunur.

Görsel. 148: Peşkir Dokuma (Turgay Uyar, 2014)

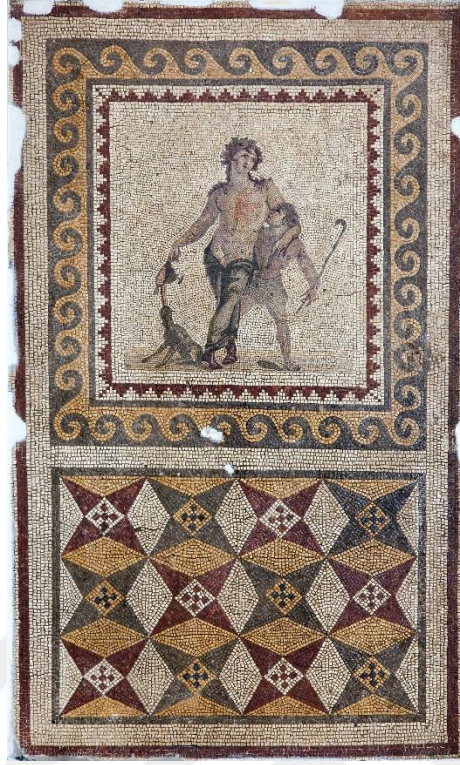
Görsel. 149: Okeanos Mozaïği, Tasarımı ve Mozaik Detayı

Görsel. 150: Kızılkaya Kilisesi Mozaîği, Tasarımı ve Mozaik Detayı

Görsel. 151: Geometrik Mozaik Çerçeve Parçası, Tasarımı ve Mozaik Detayı

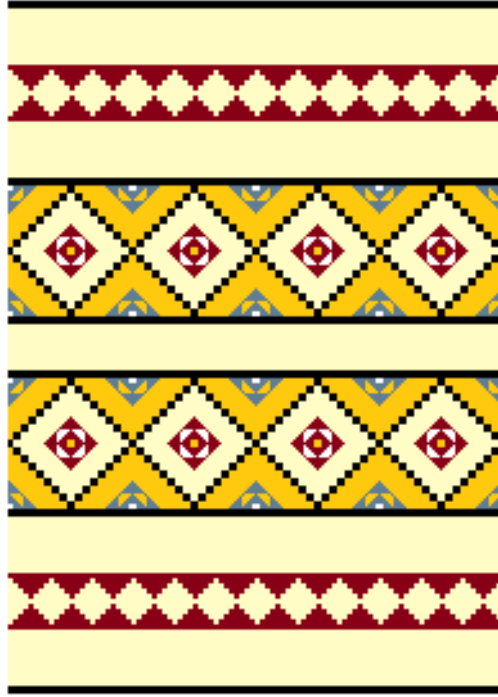
Görsel. 152: Sarhoş Dionyssos Mozaîğı, Tasarımı ve Mozaik Detayı

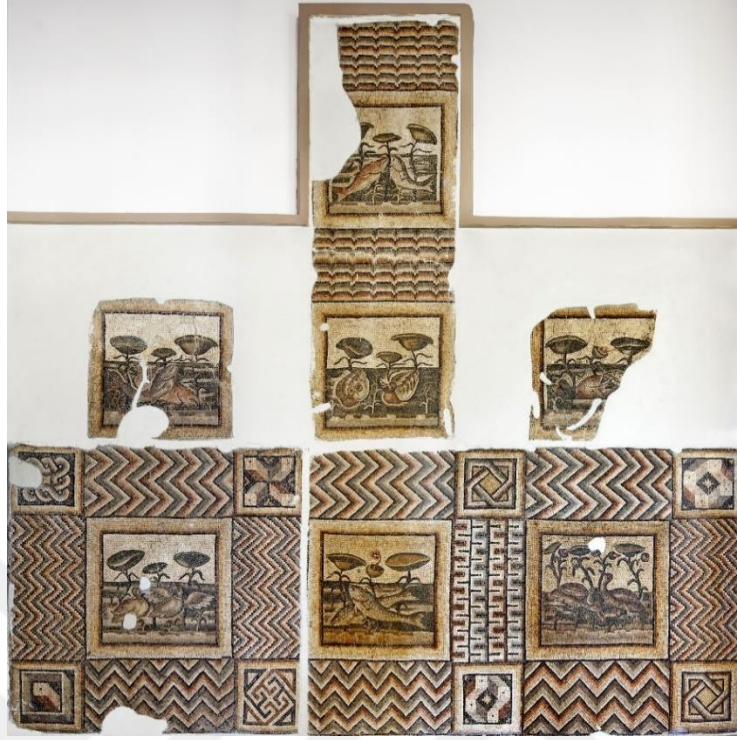
Görsel. 153: Üçlü İşret Tryphe ve Bios Mozaïği, Tasarımı ve Mozaik Detayı

Görsel. 154: Terk Edilmiş Ariadne Mozaïği, Tasarımı ve Mozaik Detayı

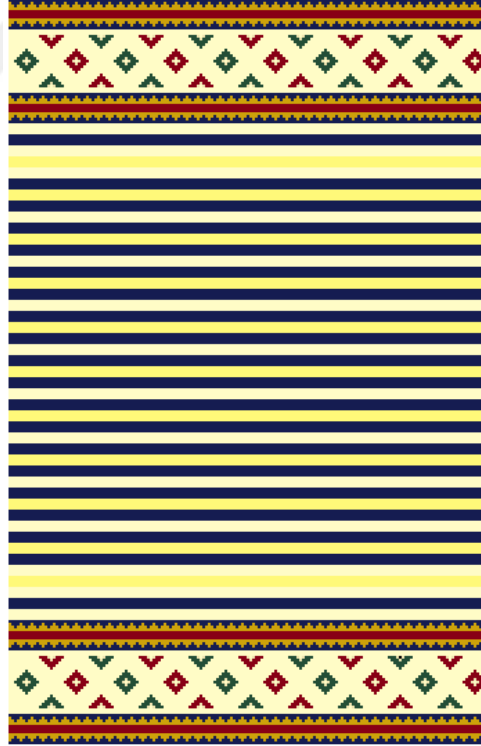
Görsel. 155: Andromeda-Perseus ve Dansçılar Mozaïği, Tasarımı ve Mozaik Detayı

Görsel. 156: Balıklar ve Ördekler Mozaïği, Tasarımı ve Mozaik Detayı

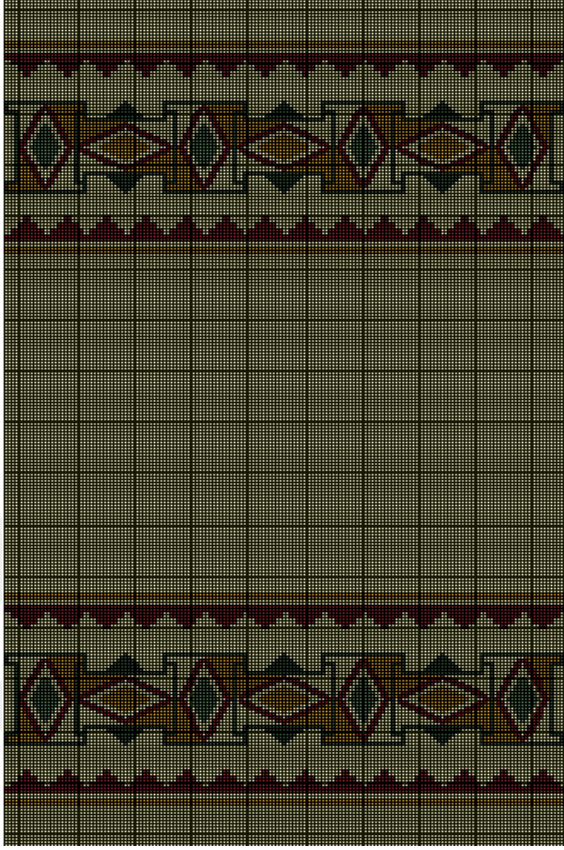
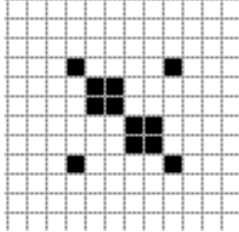
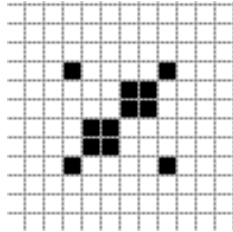

Görsel. 157: Irmaktaki Narkissos Mozaïği, Tasarımı ve Mozaik Detayı

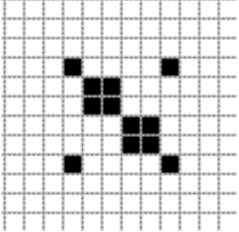
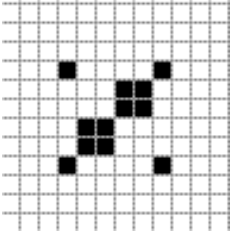

Görsel. 158: Terk Edilmiş Ariadne Mozaigi, 2. Tasarımı ve Mozaik Detayı

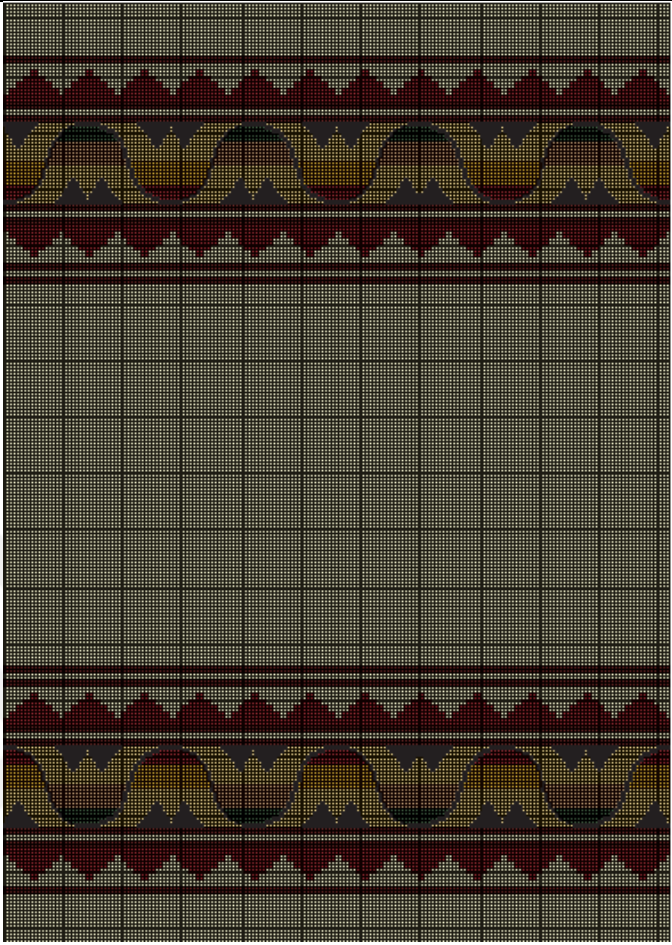
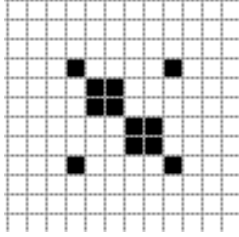
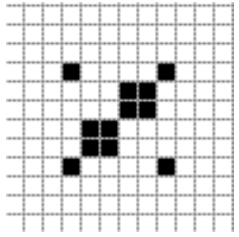
4. 2. Hatay Arkeoloji Müzesi Seçilen Mozaik Örneklerinden Hazırlanan Mekikli Dokuma Koleksiyonu

Tahar Planı	Örgü Planı
Kullanılan Çerçeve Sayısı	2
Zemin Örgüsü	Bezayağı
Tezgâh Tipi	Kamçılı Tezgâh

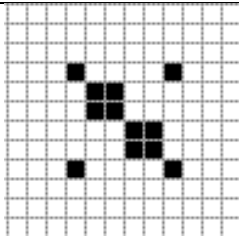
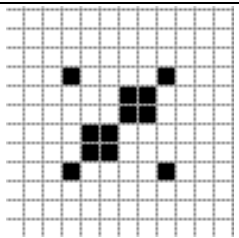
Tablo.1: Okeanos Mozaîği Tasarımı Örgü ve Tahar Planı

Tahar Planı	Örgü Planı
Kullanılan Çerçeve Sayısı	2
Zemin Örgüsü	Bezayağı
Tezgâh Tipi	Kamçılı Tezgâh

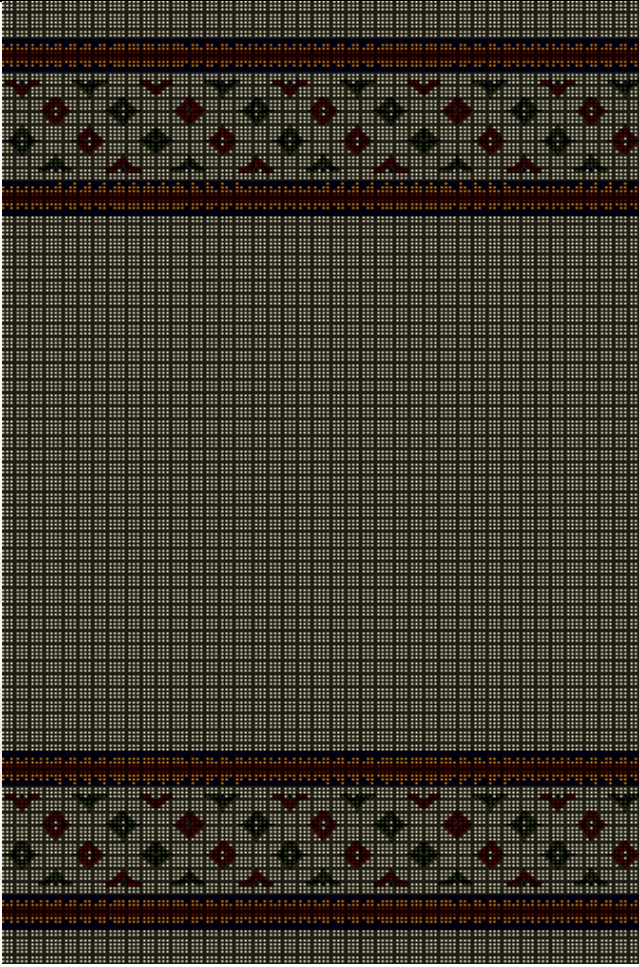
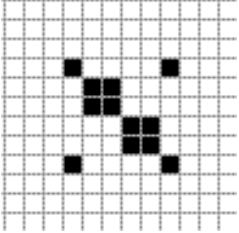
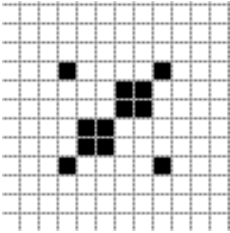
Tablo.2: Kızılıkaya Kilisesi Mozaîği Tasarımı Örgü ve Tahar Raporu

Tahar Planı	Örgü Planı
Kullanılan Çerçeve Sayısı	2
Zemin Örgüsü	Bezayağı
Tezgâh Tipi	Kamçılı Tezgâh

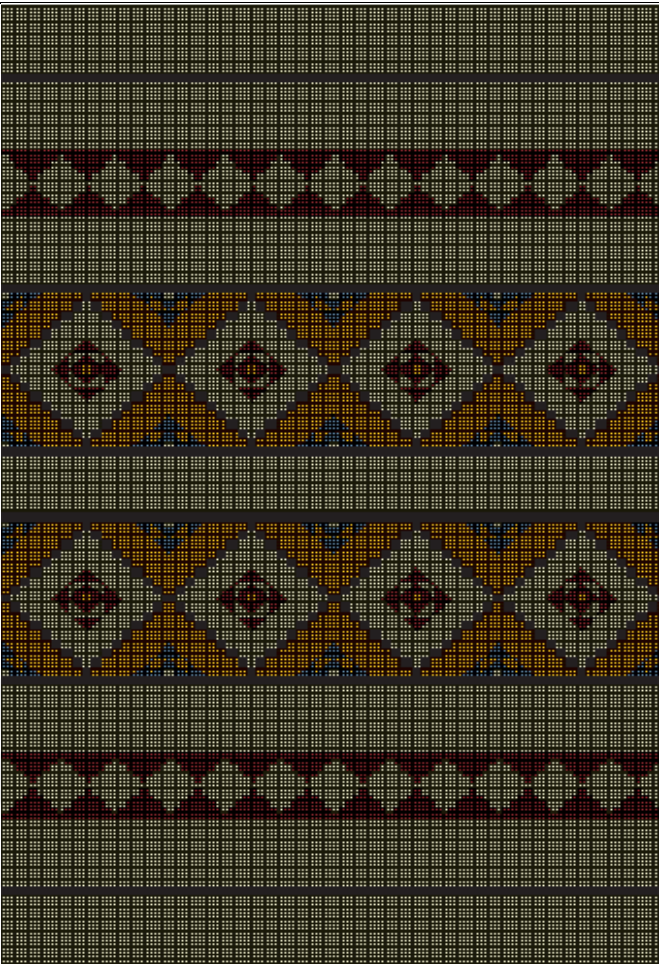
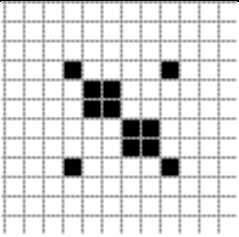
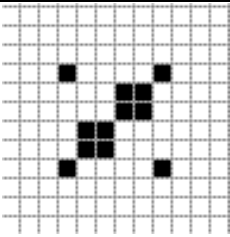
Tablo.3: Geometrik Mozaik Çerçeve Parçası Tasarımı Örgü ve Tahar Raporu

Tahar Planı	Örgü Planı
Kullanılan Çerçeve Sayısı	2
Zemin Örgüsü	Bezayağı
Tezgâh Tipi	Kamçılı Tezgâh

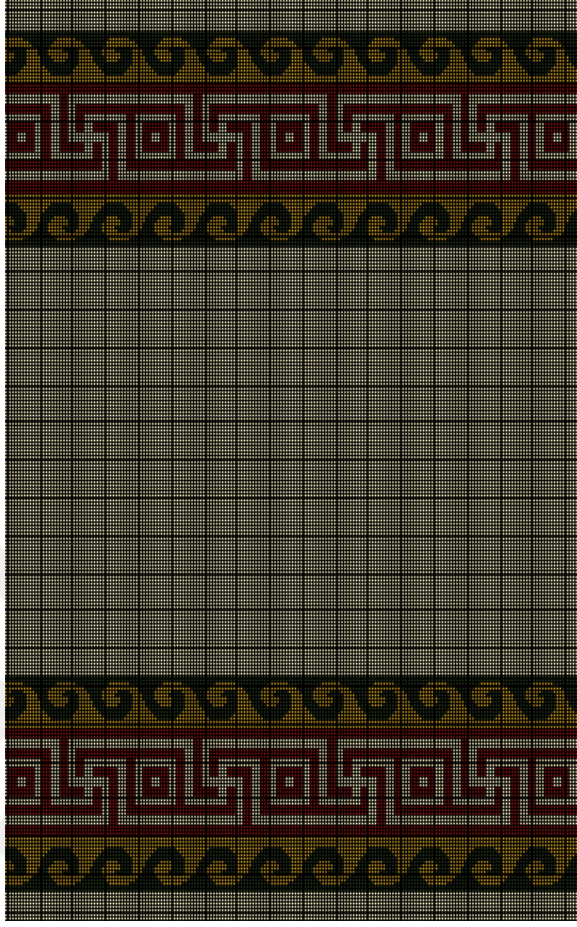
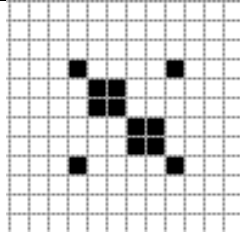
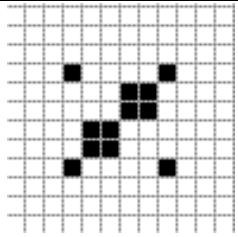
Tablo.4: Sarhoş Dionyssos Mozaîği Tasarımı Örgü ve Tahar Raporu

Tahar Planı	Örgü Planı
Kullanılan Çerçeve Sayısı	2
Zemin Örgüsü	Bezayağı
Tezgâh Tipi	Kamçılı Tezgâh

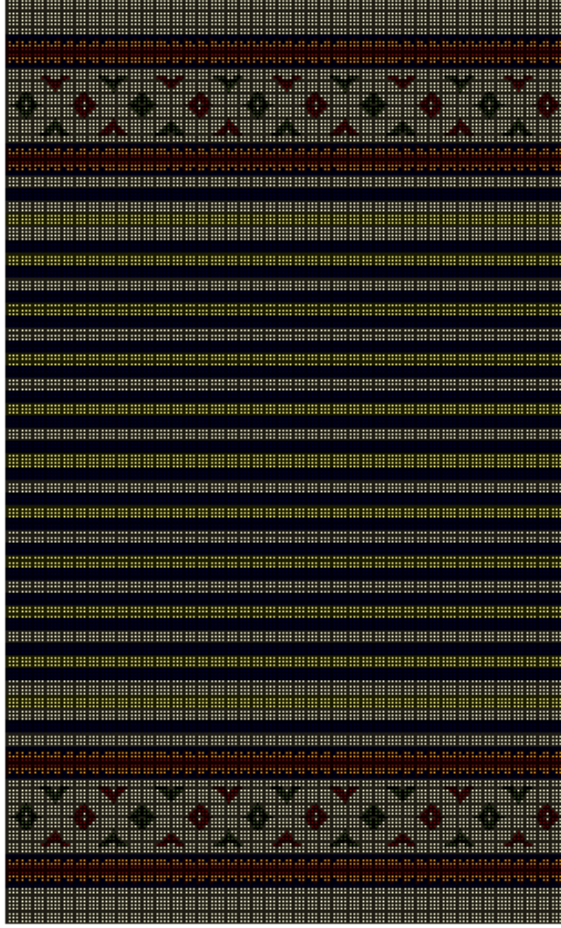
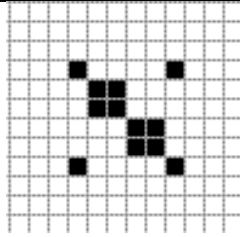
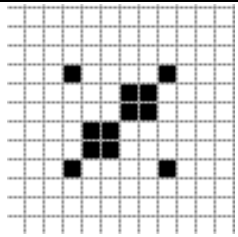
Tablo.5: Terk Edilmiş Ariadne Mozaîği Tasarımı Örgü ve Tahar Raporu

Tahar Planı	Örgü Planı
Kullanılan Çerçeve Sayısı	2
Zemin Örgüsü	Bezayağı
Tezgâh Tipi	Kamçılı Tezgâh

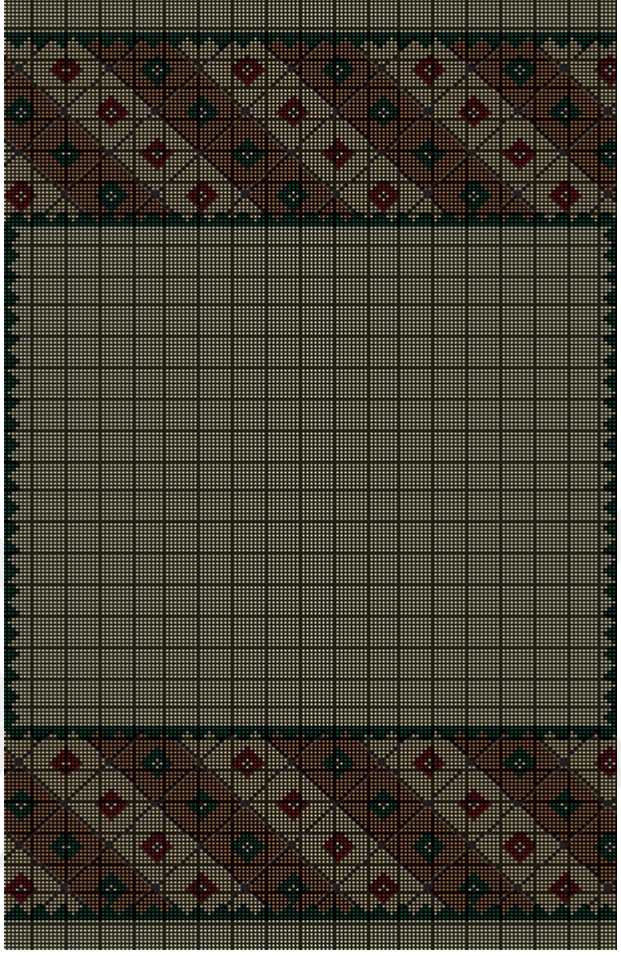
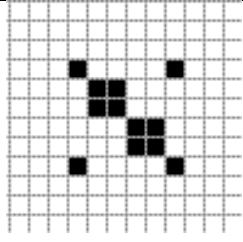
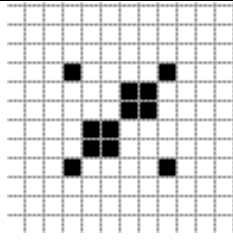
Tablo.6: Andromeda-Perseus ve Dansçılar Mozaîği Örgü ve Tahar Raporu

Tahar Planı	Örgü Planı
Kullanılan Çerçeve Sayısı	2
Zemin Örgüsü	Bezayağı
Tezgâh Tipi	Kamçılı Tezgâh

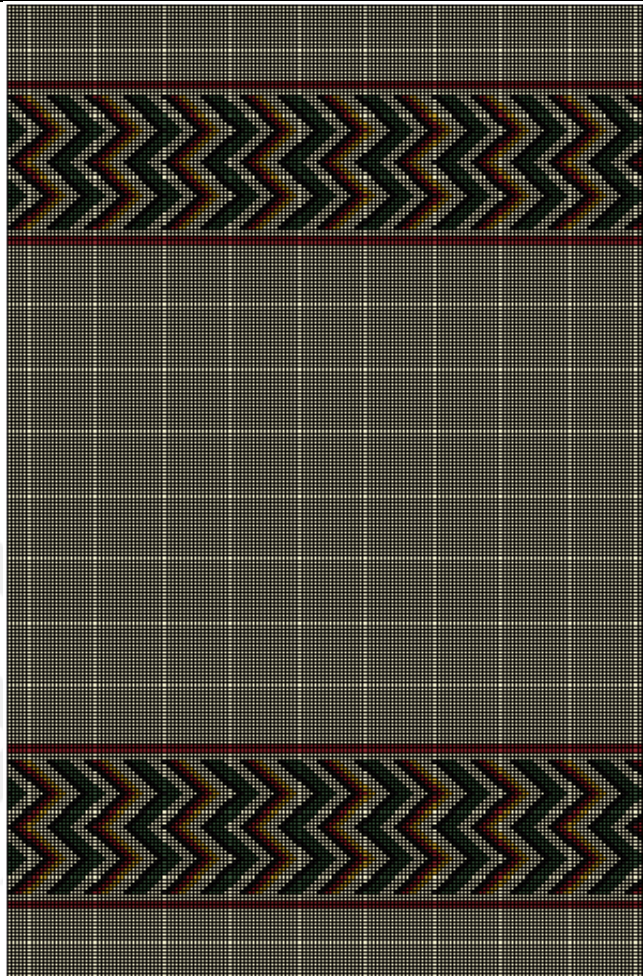
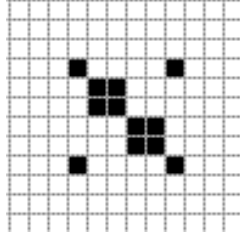
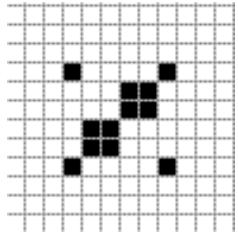
Tablo.7: Irmaktaki Narkissos Mozaîği Tasarımı Örgü ve Tahar Plan

Tahar Planı	Örgü Planı
Kullanılan Çerçeve Sayısı	2
Zemin Örgüsü	Bezayağı
Tezgâh Tipi	Kamçılı Tezgâh

Tablo.8: Terk Edilmiş Ariadne Mozaîği Tasarımı 2 Örgü ve Tahar Raporu

Tahar Planı	Örgü Planı
Kullanılan Çerçeve Sayısı	2
Zemin Örgüsü	Bezayağı
Tezgâh Tipi	Kamçılı Tezgâh

Tablo.9: Üçlü İşret Tryphe ve Bios Mozaîği Tasarımı Örgü ve Tahar Raporu

Tahar Planı	Örgü Planı
Kullanılan Çerçeve Sayısı	2
Zemin Örgüsü	Bezayağı
Tezgâh Tipi	Kamçılı Tezgâh

Tablo.10: Balıklar ve Ördekler Mozaigi Tasarımı Örgü ve Tahar Raporu

Boyut	40 cm. x 100 cm.	
	Çözü	Atkı
Hammadde	Pamuk	Pamuk, Merserize
Tarak No	100	
Kullanılan Renkler	Zemin çözgüsü ve atkısı krem, desen renkleri bordo, hardal sarısı, siyah, yeşil, kırmızı	
İplik Numarası	40/2	
Saçak Bağlama Tekniği	Bükme	

Görsel. 159: Uygulama 1 Geometrik Mozaik Çerçeve Parçası Tasarımı

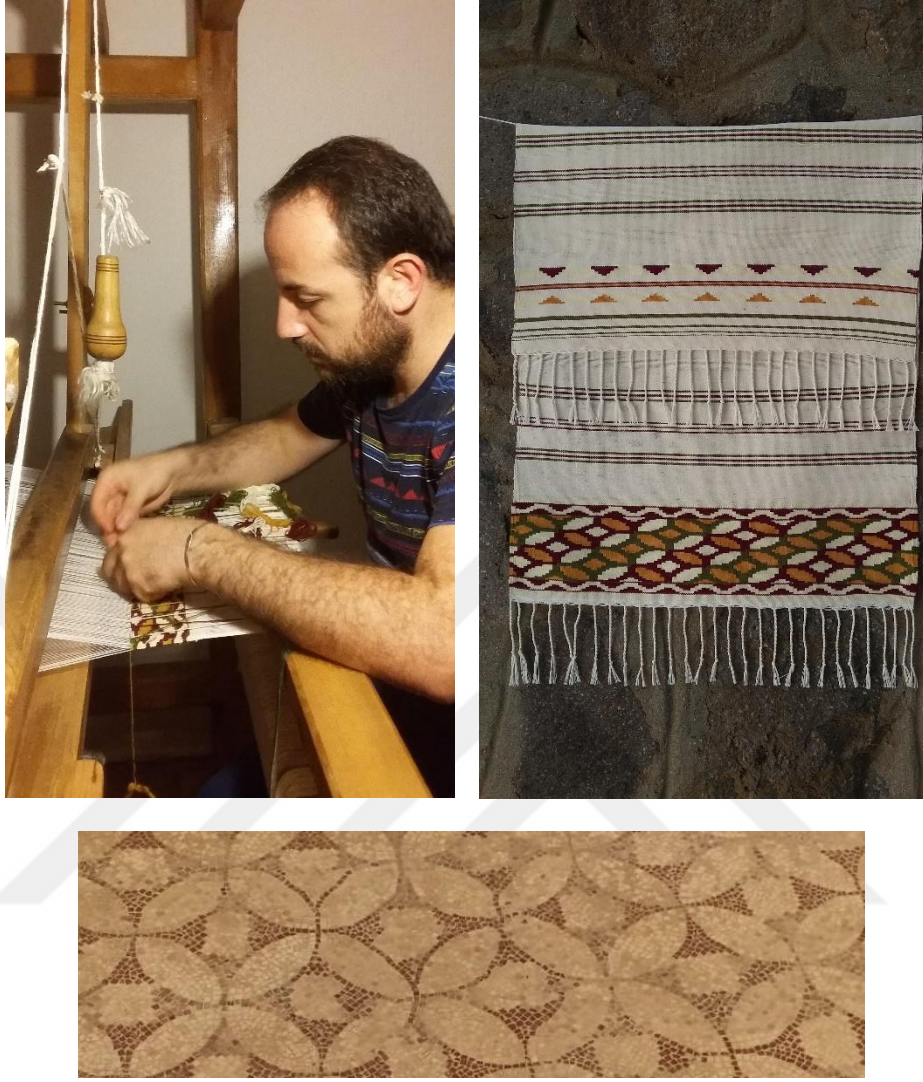
Boyut	45 cm. x 100 cm.	
	Çözü	Atkı
Hammadde	Pamuk	Pamuk, Merseze
Tarak No	100	
Kullanılan Renkler	Zemin çözgüsü ve atkısı krem, desen renkleri hardal sarısı, bordo, mint yeşili, krem.	
İplik Numarası	40/2	
Saçak Bağlama Tekniği	Bükme	

Görsel. 160: Uygulama 2 Okeanos Mozağı Tasarımı

Boyut	50 cm. x 100 cm.	
	Çözü	Atkı
Hammadde	Pamuk	Pamuk, Merserize
Tarak No	100	
Kullanılan Renkler	Zemin çözgüsü ve atkısı krem, desen renkleri bordo, hardal sarısı, siyah, lacivert, taş rengi, krem.	
İplik Numarası	60/2	
Saçak Bağlama Tekniği	Makrome Bağlama ve Püskül	

Görsel. 161: Uygulama 3 Andromeda-Perseus ve Dansçılar Mozaigi Tasarımı

Boyut	45 cm. x 100 cm.	
	Çözü	Atkı
Hammadde	Pamuk	Pamuk, Merseze
Tarak No	100	
Kullanılan Renkler	Zemin çözgüsü ve atkısı krem, desen renkleri bordo, hardal sarısı, yeşil, krem.	
İplik Numarası	40/2	
Saçak Bağlama Tekniği	Bükme	

Görsel. 162: Uygulama 4 Kızılkaya Kilisesi Mozaiki Tasarımı

Boyut	50 cm. x 100 cm.	
	Çözü	Atkı
Hammadde	Pamuk	Pamuk, Merserize
Tarak No	100	
Kullanılan Renkler	Zemin çözgüsü ve atkısı krem, desen renkleri hardal sarısı, bordo, yeşil, krem.	
İplik Numarası	60/2	
Saçak Bağlama Tekniği	Makrome Bağlama ve Püskül	

Görsel. 163: Uygulama 5 Irmaktaki Narkissos Mozaïği Tasarımı

Boyut	35 cm. x 100 cm.	
	Çözü	Atkı
Hammadde	Pamuk	Pamuk, Merseze
Tarak No	100	
Kullanılan Renkler	Zemin çözgüsü ve atkısı krem, desen renkleri lacivert, hardal sarısı, yeşil, bordo, krem.	
İplik Numarası	30/2	
Saçak Bağlama Tekniği	Bükme	

Görsel. 164: Uygulama 6 Terk Edilmiş Ariadne Mozaiki Tasarımı

Boyut	50 cm. x 100 cm.	
	Çözü	Atkı
Hammadde	Pamuk	Pamuk, Merseze
Tarak No	100	
Kullanılan Renkler	Zemin çözgüsü ve atkısı krem, desen renkleri hardal sarısı, yeşil, bordo	
İplik Numarası	60/2	
Saçak Bağlama Tekniği	Pul ile Bükme	

Görsel. 165: Uygulama 7 Sarhoş Dionyssos Mozaigi Tasarımı

Boyut	43x100	
	Çözüğü	Atkı
Hammadde	Pamuk	Pamuk, Mercerize, İpek(Rayon)
Tarak No	100	
Kullanılan Renkler	Zemin çözgüsü krem , atkısı krem, hatay sarısı, mavi, desen renkleri lacivert, hardal sarısı, yeşil, bordo, krem.	
İplik Numarası	40/2	
Saçak Bağlama Tekniği	Kastamonu Çarşaf Bağlama ve Bükme	

Görsel. 166: Uygulama 8 Terk Edilmiş Ariadne Mozaik Tasarımı 2

Boyut	52x100	
	Çözü	Atkı
Hammadde	Pamuk	Pamuk, Merserize
Tarak No	100	
Kullanılan Renkler	Zemin çözgüsü ve atkısı krem, desen renkleri siyah, yeşil, kahverengi, bordo, krem.	
İplik Numarası	60/2	
Saçak Bağlama Tekniği	Makrome Bağlama	

Görsel. 167: Uygulama 9 Üçlü İşret Tryphe ve Bios Mozaïği Tasarımı

Boyut	35x70	
	Çözü	Atkı
Hammadde	Pamuk	Pamuk, Merserize
Tarak No	100	
Kullanılan Renkler	Zemin çözgüsü ve atkısı krem, desen renkleri bordo, yeşil, krem, hardal sarısı, lacivert.	
İplik Numarası	30/2	
Saçak Bağlama Tekniği	Bükme	

Görsel. 168: Uygulama 10 Balıklar ve Ördekler Mozaği Tasarımı

5. SONUÇ

M. Ö. 43.000 ‘ li yıllardan itibaren Anadolu’ nun en eski yerleşim yerlerinden biri olan Hatay, Doğu Akdeniz bölgesinin en kıymetli topraklarından. Önemli ticaret yolları üzerinde olması, Amik Ovası’nın zirai zenginliğinden dolayı topluluklar için her zaman ilgi çekici olmuştur.

Hatay’ da 1930 yılından itibaren başlayan arkeolojik araştırmalar ve devamında yapılan kazı çalışmalarıyla ortaya çıkarılan büyük mozaik eserler Hatay’ın adını dünyaya duyurmuştur.

Binlerce yıl unutulmuş dünyanın eşsiz mozaikleri, arkeolojik keşifler sonucu yeniden gün yüzüne çıkmaya başlamıştır.

Döneminin ustalığını yansıtan, yüz ölçümü bakımından dünyanın en büyük mozaikleri olan Hatay Arkeoloji Müzesi Mozaikleri, Anadolu ve Dünya tarihi için büyük önem taşımaktadır.

Bu bilgiler ışığında hazırlanan yüksek lisans tezinde, günümüzden binlerce yıl önce Anadolu’da yaşamış toplumların yaratmış oldukları sanat eserlerinden günümüze kadar gelebilmiş olan mozaikler ele alınmıştır. Yüksek lisans tezinde gerçekleştirilen tasarımlarda Hatay Arkeoloji Müzesinin en çok dikkat çeken özgün mozaiklerinden yararlanılmış, Antik dönem mozaik eserlerini yansıtacak bir “mekikli dokuma koleksiyonu” ortaya çıkmıştır.

Hatay Arkeoloji Müzesinde önemli yere sahip olan mozaikler günümüzde hala hayranlık uyandıracak niteliktedir. Bu nedenle yapılan tasarımlarda mozaiklerden esinlenerek yeni motifler oluşturulmuş, bu motiflerden de yeni dokuma tasarımları gerçekleştirilmiştir. Farklı alanlarda kullanıma açmak adına tasarlanan bu dokumalar, kullanım alanlarındaki etkileri ve kolaylıkları düşünülerek teknik açıdan değerlendirilmiş, toplamda 10 adet mekikli dokuma yapılmıştır.

Müzeden fotoğraflanan bütün mozaikler incelenerek dokumaya en uygun olanları seçilmiş ve tasarımlar yaklaşık 3 ay içerisinde tamamlanmıştır. Yapılan dokuma tasarımlarında genellikle mozaiklerin bordürlerinden ve yer yer ana zemin

desenlerinden yararlanılmıştır. Dokumada kullanılan ipliklerde mozaiklerin orijinal renkleri kullanılmış, sadece bir renk alternatifi kullanılmıştır.

Her bir tasarımın dokunması için maksimum 2 hafta süre harcanarak yaklaşık 6 ay gibi bir sürede tüm dokumalar bitirilmiştir. Dokumaların sunum sürecine gelebilmesi adına kenar temizleme uygulaması için makrome bağlama, Kastamonu çarşaf bağlama ve bükme gibi farklı teknikler kullanılmıştır.

Bu yüksek lisans tezi, geçmiş ve gelecek arasında bir bağ kurmak ve günümüzden binlerce yıl önce yapılmış olan sanat eserlerinin kültürler arası aktarımını sağlamak, antik dönemde oluşturulmuş olan mozaik motifleri ile tasarımlar yaparak mekikli dokuma tezgâhında üretilen kumaşlar üzerindeki etkisini görmek ve bu ürünlerle mekikli dokuma koleksiyonu oluşturmak amacıyla hazırlanmıştır.

Günümüzde tekstil alanında çalışacak üreticiler ve öğrencilere örnek olması açısından faydalı olacağını düşündüğüm ve fikir verdiğine inandığım bu tez çalışması amacım doğrultusunda, taş kullanmanın haricinde iplik kullanılarak tekstil bir yüzey üzerinde büyüleyici mozaik etkisini görmek adına istediğim şekilde sonuçlanmıştır. Alternatif renk denemeleri ile daha farklı etkilerde kullanım olanağı sağlayan dokumalar ile bu konudaki çalışmalar daha da geliştirilebilir özelliğe sahiptir.

KAYNAKÇA

- Aslan, H. (2017), Zeugma mozaik müzesindeki Dionysos Betimlemeleri'' Gaziantep Üniversitesi.
- Akar, M. (2014), Bir Başkenti Tanımak: Yeni Hatay Arkeoloji Müzesi, Alalah Sergi Salonu (Report No: 12),Antalya ,ANMED.
- Aker M. ve Bostancıoğlu H. (1970), Genel Teknoloji, Ankara.
- Alper, S. (2017), Sanat Tarih ve Doğasıyla Hatay Tarihine Süslemelere Yansıması, İstanbul, Bilnet Matbaacılık ve Yayıncılık.
- Ana Britannica, 2004, Genel Kültür Ansiklopedisi, Cilt 10, İstanbul, Ana Yayıncılık.
- Anmaç, E. (2004), Tekstilde Kullanılan Lifler Özellikleri ve Kullanım Alanları, Dokuz Eylül Yayınları, İzmir.
- Artut, K. (1998), Hatay Arkeoloji Müzesi Mozaiklerinin Günümüze Taşınmasına İlişkin Gravür Tekniğinde Bir Uygulama Denemesi (Yüksek Lisans Tezi) , Adana.
- Aysever, E. (2019), Hatay Arkeoloji Müzesi Örneğinden Yola Çıkarak Hediye (Hatıra) Eşya Üretiminde Kullanılmak Üzere Hazırlanan Tasarım Örnekleri (Yüksek Lisans Tezi)
- Aytaç, A. (2006), Geleneksel Türk El Dokumacılığı Sanatı, Konya.
- Aytaç, Ç. (1982), El Dokumacılığı, İstanbul.
- Bingham, J. , Chandler, F. , Chisholm, J. , Harvey, G. , Miles, L. , Millard, A. , Reid, S. , Taplin, S. , (2010), Antik Dünya Ansiklopedisi, Tübitak Popüler Bilim Kitapları. Büyük Larousse Cilt:11.
- Campbell, D. S. (1988), The Mosaics Of Antioch, Pontifical Institute of Mediaeval Studies.
- Çelik, M. ve Bahçivandemir, M. (2003), Dekoratif Mermer Mozaik Yapım Teknikleri, Türkiye IV. Mermer Sempozyumu.
- Daloğlu, H. (ty) , ''Mozaik, Zamana Meydan Okuyan Sanat'' Ders Notları, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Demir, A. (2016). Çağlar İçinde Antakya, Ankara: Dafne Kitap.
- Doro, L. (1945). Antioch Mosaic Pavements, Volume II, Princeton.
- Dölen, E. (1992), Tekstil Tarihi, M.Ü. Teknik Eğitim Fakültesi Yayınları, Sayı: 92/1, İstanbul.

- Dunbabin, K. M. D. (2014) ,Mozaikler Nasıl Üretildi? Aktüel Arkeoloji Dergisi
İnsanın Yaratılış Mozaği Renkli Taşların Dili Mozaikler 39. Sayı.
- El Sanatları Teknolojisi, Peşkir Dokuma. (2007). Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı
- Enez, N. (1987), Tabii Boyamacılık, M.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları, No: 1 ,
İstanbul.
- Erdem İşmal, Ö. (2010-2011), Tekstil Maddeleri Ders Notları, İzmir, Dokuz Eylül
Üniversitesi.
- Erhat, A. (1993), Mitoloji Sözlüğü, Remzi Kitabevi Yayınları.
- Erzurumlu, Ö. (2011), Hatay Yöresi İpekli El Dokumacılığı Yüksek Lisans Tezi,
İstanbul.
- Eşberk, T. ve Köşker, Ö. (1945) , Kökboya , Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü Dergisi,
Yıl 2, Cilt 4.
- Eyüpoğlu, Ü.Y. (1990), Kırmızılar, Morlar, Maviler Türkiyemiz,, sayı:61.
- Görsel Büyük Genel Kültür Ansiklopedisi, (1999), Cilt 10, Görsel Yayınları, İstanbul.
- Güleç, E. Özer, İ. , Sağır, M. , Baykara, İ. , Şahin, S. , Yıldırım, A. A. , Erkman, A. C.
(2014), Anadolu'da İlk Modernler: Üçağzılı Mağarası İnsanları.
- Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü. (2018), 2017 Yılı
İpekböceği Raporu, Ankara.
- Günbulut, A. (2013), Alanya İpekböcekçiliği Mektebi, Alanya
- Harmancıoğlu, M. (1955), Türkiye'de Bulunan Önemli Bitki Boyalarından Elde
Olunan Renklerin Çeşitli Müessirlere Karşı Yün Üzerinde Haslık Dereceleri,
A.Ü.Ziraat Enstitüsü Yayınları, A.Ü. Basımevi.
- Harvey, J., (1996), Traditional Textiles of Central Asia, Thames and Hudson
- Hatay Arkeoloji Müzesi Envanter Bilgisi, (2019), Geometrik Mozaik M. S. 5.-6. YY.
- Hatay Büyükşehir Belediyesi, 2017, Hatay İpeği, No: 248, Hatay.
- Hekimoğlu, L. (1980). Beledi Tezgahlarında Yapılan Kumaşlarda Günümüz Armürlü
Tezgâhlarında Yapılan Kumaşların Karşılaştırmalı Bir İncelemesi.
(Yayımlanmamış, Yüksek Lisans Bitirme Tezi) Ege Üniversitesi, İzmir.
- İçel, D. (2012), Andre Gide ve Paul Valery'de Narcissos Miti ve Çağrıştırdıkları
Makalesi, Frankofoni Dergisi, Sayı:24 .
- İleri, B. (2017), Hatay İl'inde İpekböceği Yetiştiriciliği, İpek Dokumacılığı ve
Sürdürülebilirlik Önergeleri (Sanatta Yeterlik Tezi) , Ankara.

- İmer, Z. (1999), Türklerin Dokuma Sanatında Boyacılık, Erdem Dergisi, Cilt:10, Sayı:29, Ankara, S.331.
- Jones, S.J. (2009), Moda Tasarımı, Güncel Yayıncılık, İstanbul.
- Karasu, M. ve Nazik, S. (2012), Asi'nin İncisi Antakya, Hatay, Antakya Belediyesi Kültür Yayınları.
- Kılınç, B. (2008), Hatay Dergisi, Hatay.
- Kurul, G. ve Ökten, H. K. (2000), Tekstil Teknolojisi I-II, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Küçük, C. ve Yar, M. (ty), Hatay Arkeoloji Müzesi(Müze Kataloğu), Hatay.
- McLaren, K. (1986), The Colour Science of Dyes and Pigments, Second edition, Adam Hil-ger Ltd., Bristol and Boston.
- Ögel, B. (1985), Türk Kültür Tarihi-5, Kültür Bakanlığı Yayınları
- Öngen, H. (1944), Hatay'da Sanayi Vaziyeti, İktisadi Yürüyüş, Cilt: 10, Sayı-96-98.
- Özdilek, B. ve Özfirat, A. (2014a), Harbiye'de Daphne Efsanesi(Arkeoloji Yolculuğunda Hatay), İstanbul, Matsis Matbaa.
- Özdilek, B. ve Özfirat, A. (2014b), Roma Dönemi Villa Mozaikleri Arkeoloji Yolculuğunda Hatay, İstanbul, Matsis Matbaa.
- Özdilek, B. Özfirat, A. Uygun, Ç. (2014), Daphne Kazısı, (Hatay Arkeolojik Kazı ve Araştırmaları) , Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Yayınları No:50.
- Öztürk, İ. (2007), Dokumaya Giriş Halı, Düz Dokumalar ve Dokuma Kumaşların Üretim Teknikleri, Mor Fil Yayınları.
- Özyalvaç, Ş. P. (2019). Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 12 (63), 519
- Pamir, H. (2014), Antakya Mozaikleri, Aktüel Arkeoloji Dergisi İnsanın Yaratılış Mozaigi Renkli Taşların Dili Mozaikler 39. Sayı.
- Patacı, S. (2019), Antik Dönem Anadolu Mozaiklerinde Dalga ve Giyoş Motifli Bordür Tasarımları Makalesi, Seleucia Dergisi, Sayı:9.
- Ploss, E.E. (1967), Ein Buch von Alten Farben, Heinz Moos Verlag, Minchen.
- Rüstemoğlu, J. (2002), Antakya Mozaikleri, Antakya, Zirem Yayınları.
- Sarıışık, G. , Sarıışık, A. , Şentürk, A. (2005), Mermer Mozaik Teknikleri ve Uygulama Şekilleri, I. Burdur Sempozyumu Bildirisi.

- Soysaldı, A. (2009), Düz Dokuma Teknikleri ve Teknik Desen Çizimleri, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Sönmez, T. D. (1995), El Dokumacılığı ve Çarpana Dokuma, Ankara, T.H.K Basımevi.
- Şahin, D. (2014), Mozaiklerin Gelişim Hikayesi, Aktüel Arkeoloji İnsanın Yaratılış Mozaigi Renkli Taşların Dili Mozaikler 39. Sayı.
- Şahin, M. (2010), Mozaik Sanatı Antakya ve Zeugma Mozaiklerinin Resim Analizleri (Yüksek Lisans Tezi) , Eskişehir.
- Şimşek, A. S. (1973), Mensucat Öyküleri, İstanbul.
- TBMM, Tutanak Dergisi, (1949a) Yılı Gider Bütçeleri, Dönem: 8, Toplantı:3, Ankara.
- TBMM,Tutanak Dergisi, (1949b) Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı ve Bütçe Komisyonu Raporu, Ankara.
- Ticaret Bakanlığı Esnaf, Sanatkarlar ve Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü. (2019), 2018 Yılı İpekböceği Raporu, Ankara.
- Tülek, F. (2006), Türkiye Mozaik Çalışmaları, Kilikya Mozaik Külliyyatı, Arkeoloji ve Sanat Dergisi, Sayı: 123.
- Üstüner, A. C. (2002), Mozaik Sanatı, Engin Yayıncılık, İstanbul.
- Veryzer, R W. ve Brigitte de M. (2005), “The Impact of User-Oriented Design on New Product Development: An Examination of Fundamental Relationships, Journal of Product Innovation Management.
- Yağan, Ş. Y. (1978), Türk El Dokumacılığı, İstanbul.
- Yanar, A. ve Akpınarlı, F. (2016), Geleneksel Ankara Sof Dokumaları Makalesi , Ankara Araştırmaları Dergisi.
- Yastı, M. N. (2011a), Hatay Konuşan Mozaikler, T.C. Hatay Valiliği Yayınları.
- Yastı, M. N. (2011b), Hatay Kültür Envanteri, Cilt:1, Ankara, Hatay Valiliği Yayınları.

Yıldırım, M. A. (2013), Osmanlı'da İpekböcekçiliği Eğitimi: Bursa Harir Darüttalimi ve Darülharirlerin Açılması, Turkish Studies- İnternational Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 8/5, Ankara.

Yılmaz, N. ve Anmaç, E. (2000), Basit Yapılı Dokuma Örgüler.

(<https://www.technopat.net/sosyal/konu/mitolojide-echo-ve-narcissusun-hikayesi.491765/>) (Erişim Tarihi: 03.06.2019).

<http://www.dimosaico.com/terminology/> (Erişim Tarihi: 07.10.2019).

<https://tr-tr.facebook.com/notes/arkeoanadolu-toplulu%C4%9Fu/mozaiik-ta%C5%9Flar%C4%B1n-antik-yerle%C5%9Firme-teknikleri/10150703253774285/> (Erişim Tarihi: 08.10.2019).

<https://www.wikizeroo.org/index.php?q> (Erişim Tarihi: 08.10.2019).

<https://www.wikizeroo.org/index.php?q> (Erişim Tarihi: 09.10.2019).

<https://www.arkeolojikhaber.com/haber-opus-tessellatum-7618/> (Erişim Tarihi: 07.10.2019).

<https://www.nkfu.com/opus-vermiculatum-nedir/> (Erişim Tarihi: 08.10.2019).

<https://www.arkeolojikhaber.com/haber-opus-vermiculatum-7621/> (Erişim Tarihi: 08.10.2019).

<https://denizliliyim.com/wp-content/uploads/2017/02/buldan-bezi-12.jpg> (Erişim Tarihi: 05.10.2019).

<http://www.tekstildershanesi.com.tr/bilgi-deposu/filament-ve-stapel-nedemektir.html> (Erişim Tarihi: 08.11.2019).

<https://www.cografyaci.gen.tr/turkiyede-ipek-bocekciligi/> (Erişim Tarihi: 09.11.2019).

<http://www.kulturvarliklari.gov.tr> (Erişim Tarihi: 05.10.2019).

<https://www.kaygisiz.com/index.php/dokuma/17-dokumanin-tarihcesi> (Erişim Tarihi: 10.10.2019).

<https://nonydt.wixsite.com/ecoweaving-en/warp-weighted-loom> (Erişim Tarihi: 05.10. 2019).

<https://www.lafsozluk.com/2012/08/civit-otu-nedir-civit-mavisi-ne-demektir.html>

(Erişim Tarihi: 12.10.2019).

<https://www.silkyparadise.com/Icerik/Goster/ipek-nasil-elde-edilir> (Erişim Tarihi, 08.11.2019).

<http://www.frigfotograf.com/ipekboceginin-hikayesi/> (Erişim Tarihi: 10.11.2019).

<https://www.bursagd.com/slide-item/kozabirlik/> (Erişim Tarihi: 10.10.2019).

<https://bursa.tarimorman.gov.tr/Haber/696/Tarihi-Ipek-Yolunun-Merkezi-Bursada-Yas-Koza-Hasadi-Basladi> (Erişim Tarihi: 04.03.2019).

<https://www.bahtiyaripek.com.tr/sari-el-dokuma-sal> (Erişim Tarihi, 05.10.2019).

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Koleksiyon> (Erişim Tarihi, 18.03.2020).

Ek-1: Tezgâhın Odaya Kurulumu

Ek-2: Çözü Çekme İşlemi

Ek-3: Kumaş Dokuma

Ek-4: Kumaş Dokuma

Ek-5: Kumaş Dokuma

Ek-6: Kumaş Dokuma

Ek-7: Kumaş Dokuma